akm 90 - 41

Ephemerides Sacrarum Disciplinarum Facultatis Theologicae - Philosophicae in Universitate Vytauti Magni Kaunae

SOTER

Religijos mokslų laikraštis

XIII METAI 1936 Nr. 1 (22)

Leidžia Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos - Filosofijos Fakulteto Teologijos Skyrius

Turinys — Summarium

Doc. Dr. St. Gruodis — Eutanazija
Euthanasia . . . . . 3—16

Dr. P. Malakauskis — Tradicijos sąvoka
De notione Traditionis . . 17—23

Ign. Končius — Žemaičių padangės kryžių ir koplytėlių statistika
Statistica crucium et carpellarum in Samogitia . . . 24—54

Doc. Dr. Z. Ivinskis — Biblijografinė senovės lietuvių religijos ir mitologijos medžiaga . . . . . .
Bibliographia de antiqua lituanorum religione et mythis. 55—96

Ephemerides Sacrarum Disciplinarum Facultatis Theologicae - Philosophicae in Universitate Vytauti Magni Kaunae

SOTER

Religijos mokslų laikraštis

XIII METAI 1936 Nr. 1 (22)

Leidžia Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos-Filosofijos Fakulteto Teologijos Skyrius

Dr. St. Gruodis

Eutanazija[1])

(Euthanasia)

1. Apibrėžimas

Eutanazijos vardą, atrodo, pirmąjį kartą pavartojo anglų filosofas Fr. Bacan († 1626) veikale „Instauratio magna", kuriame išdėstė naują metodą, kaip, jo manymu, galima geriau pasiekti pačią realybę ir pakilti prie tikro mokslo[2]). Etimologiškai eutanazija reiškia gražią, malonią, lengvą mirtį εὖ-θάνατος Realiai eutanazija gali turėti daug prasmių.

Visų pirma, eutanazija gali reikšti palengvinimą ligoniui numirti. Šis palengvinimas gali būti atsiektas moralinėmis priemonėmis, tinkamai ligonį nuteikiant. Taip darydavo senovės stojikai, išanksto mokydami žmones nusilenkti nebeišvengiamam likimui; taip daro katalikų Bažnyčia, tinkamai nušviesdama ligoniui tikrąją mirties prasmę ir sustiprindama jo dvasios pajėgas atitinkamais sakramentais. Šis palengvinimas gali būti atsiektas ir fizinėmis priemonėmis, galinčiomis sumažinti fizinius mirštančio skausmus . Senovėje šiam tikslui duodavo atitinkamą dozę geresnio vyno; šiandien — įvairių narkotikų, dažniausiai morfijumo. Šitaip suprasta eutanazija pirmiausia stengiasi mirštančiam palengvinti agonijos skausmus; ji jokiu būdu nemano trumpinti žmogaus gyvenimo. Tiesa, vartojant truputį didesnę dozę morfijumo ar kitų narkotikų, ligonio gyvybė gali greičiau užgesti; bet šitoks gyvybės sutrumpinimas yra visiškai atsitiktinis reiškinys (effectus per accidens), įvykstąs prieš paties ligonio ar gydytojo norą. Tai yra eutanazija negriežtąja prasme (Sterbehilfe).

Be to, eutanazija griežtąja prasme reiškia gyvybės sutrumpinimą iš pasigailėjimo tiems ligoniams, kurie serga skaudžia ir nepagydoma liga,

---

[1]) Pasak 1935 m. gruodžio 17 „Lietuvos Aido", Anglijoje yra rengiamas įstatymo projektas, kuriuo numatoma leisti pribaigti ligonius, sergančius skaudžia ir nepagydoma liga, jei jie to patys prašytų. Šiuo projektu vėl suaktualinama eutanazijos problema. Todėl tariuosi bus ne pro šalį ją plačiau pasvarsčius.

[2]) Plg. G. Kiselstein, L'euthanasie, Liége 1933, 1. Pasak Dr. M. Kössler'io, Selbstmord und Totung auf Verlangen, Wien 1925, eutanazijos vardą į mokslo terminiją įvedęs Roger Bacan (1217—1296).

jei jie to patys prašo (Sterbenachhilfe)[3]). Taigi pirmas esminis šitaip suprastos eutanazijos elementas yra susirgimas nepagydoma liga, kurios skausmai yra itin dideli ir varginą. Antras esminis elementas yra paties ligonio prašymas. Kad ligonis negalėtų suprasti viso staigios mirties tragizmo, kai kurie autoriai siūlo gydytojui pradžioje dėtis, kad nekreipiąs jokio dėmesio į tokį keistą ligonio prašymą, kad niekados nesutiktų patenkinti jo noro, bet ilgainiui, atsiradus tinkamai progai ir ligoniui nieko blogo nenumanant, pasistengti nežymiu būdu pareikštą ligonio valią realizuoti. Ligonio sutikimą galima esą prezumuoti tais nelaimingais atsitikimais, kai sužeistas asmuo fiziškai negalįs pareikšti savo valios; toks sutikimas esąs neabejotinas, nes tokiam nelaimingajam grąžinti sąmonę reikštų pažadinti jį skausmui ir vargui. Trečias esminis elementas yra ligonio gyvybės sutrumpinimas neskausmingomis, greit veikiančiomis priemonėmis. Autoriai siūlo įvarių priemonių. Pav., vieni siūlo įvairius nuodus: strichniną, atrofiną, ciano rūgštį; kiti — įvairius narkotikus: kokajiną, herojiną, veronalį, chloroformą, morfijumą, eterį; treti — elektros srovę; ketvirti — kvėpavimo sutrukdymą. Bet jų pačių prisipažinimu ligi šiolei dar nesurasta visai neskaudžios ir greit veikiančios priemonės ir todėl jos reikią toliau ieškoti. Šioje srityje ypatingai pasižymi Paryžiaus gydytojas Dr. Binet — Sanglé.[4])

Galop, kai kurie eugenikai bei teisininkai eina dar toliau: jie drįsta siūlyti neskaudžiomis ir greit gyvybę žudančiomis priemonėmis nusikratyti visuomenėje beverčiais ar mažaverčiais elementais, pav., bepročiais, išsigimėliais, 100% invalidais, kriminalistais, kurių išlaikymas bei gydymas sunkia našta slėgiąs visuomenę ir neleidžiąs jai tinkamai aprūpinti sveikųjų. Be to, šitie beverčiai ar mažaverčiai elementai savo ypatingu gajumu nustelbią pilnaverčius ir tuo būdu prisidedą prie visos tautos susilpnėjimo bei degeneracijos. Eutanazija turinti eiti eugenikos atbaigiamuoju punktu, turinti padėti eugenikai atlikti savo uždavinį. Šitaip suprasta eutanazija yra eutanazija plačiąja prasme (Sterbeveranlassung).[5])

2. Istorija

Žmogaus sieloje glūdi stiprus noras gyventi ir instinktivus pasibjaurėjimas dirbtiniu savo ar svetimos gyvybės nutraukimu. Žmogus stengėsi ir dar tebesistengia atitinkamomis baudžiamojo pobūdžio priemonėmis apsaugoti savo ar svetimą nekalto žmogaus gyvybę nuo įvairių pasikėsinimų. Todėl žmonių nuotaika per amžius nebuvo perdaug palanki eutanazijos

---

[3])Binding K. u. Hoche A., Die Freigabe der Vernichtung des lebensunverten Lebens, Leipzig 1920.

[4]) L'art de mourir, Paris 1919.

[5])Binding K. u. Hoche A., t. p.

siekimams. Tačiau jos pėdsakus mes galime užtikti jau žiloje senovėje. Pav., seniau kai kurios tautelės iš pasigailėjimo ar, norėdamos turėti laisvesnes rankas nuolatiniuose kilnojimuosi, stengėsi įvairiais būdais nusikratyti savo seneliais, ligoniais ar kitais silpnuoliais. Geografas S t r a b o mini senų žmonių mirtį Ceos saloje. Jaunųjų ir stipresnių verčiami, jie, pasipuošę vainikais, rinkdavosi į sutartą vietą, patiems arba, kitiems padedant, ištuštinti užnuodyto vyno taurės ir tuo būdu užbaigti jau atgyventas savo dienas.[6]) Toks pats įprotis buvo keltuose, Birmoje ir eskimuose.[7]) Kitur būdavo dar žiauriau. Pav., germanai vietomis savo senelius nustumdavo nuo aukštos uolos, o ligonius nunuodydavo; indai paliegusius skandindavo Gange, o kafrai bei Naujos Zelandijos gyventojai juos palikdavo žiauriam likimui.[8]) Šia proga reikia pabrėžti, kad šis gana žiaurus pasielgimas su pasenusiais arba susirgusiais savo nariais toli gražu nebuvo visuotinis reiškinys; priešingai, yra buvę ir yra kur kas daugiau primitivių tautelių, kurios globoja savo darbuotis ar kovoti nebeįstengiančius narius su ypatinga meile ir atsidėjimu. Kita kategorija asmenų, kuriems nekartą buvo trumpinamos gyvenimo dienos, buvo mūšyje sužeisti arba šiaip didelės nelaimės ištikti asmenys. Dažniausiai jie prašydavo savo ginklanešius pribaigti juos, o tiems nesutinkant, patys save pribaigdavo. Tokių atsitikimų mes galime surasti net Šv. Rašto S. Įstatyme (Saulius, Abimelekas).

Vargu galima pastebėti didesnio susirūpinimo vargšais, ligoniais, seneliais ar šiaip gyvenimo nuskriaustaisiais ir senovės kultūringose valstybėse. Tam iš dalies kliudė perdidelis valstybės suabsoliutinimas, neleisdamas matyti atskirame individe visai savarankią, aukštesnių tikslų turinčią būtybę: pilietis tiek turėjo pamato egzistuoti, kiek buvo naudingas visuomenei ar valstybei.[9]) Antra vertus, tam dalykui kliudė perdidelis kūno grožio garbinimas Graikijoje ir jėgos aukštinimas Romoje. Todėl Platono ideali valstybė nežino ligonių bei senių globos: šie asmenys turi kuogreičiausiai pasveikti arba mirti.[10]) Spartiečiai paliegusius savo kūdikius negailestingai mesdavo į Taygetos prarają. Egipte Kleopatra įsteigė ypatingą institutą, kur visi gyvenimu nusivylę galėjo gauti tinkamų nuodų savo gyvenimui sutrumpinti.[11]) Romoje dėl tos pačios priežasties pavedama gydytojui atverti venas vonioje. Romėnai pripažįsta teisę reikalauti padėti atimti sau gyvybę: vergas, padėjęs ponui tai padaryti, buvo laisvas nuo bausmės.[12]) Teisybė eutanazijos sekėjai nelabai nori matyti giminingo ryšio tarp senovėje

---

6) W e s t e r m a r c k, Ursprung der Moralbegriffe, I 328.
7) G. K i s e l s t e i n, L'euthanasie, 6—7.
8) G. K i s e l s t e i n, t. p.
9) Fr. W a l t e r, Euthanasie und die Heiligkeit des Lebens, München 1935, 2—3.
10) Fr. W a l t e r, t. p.
11) G. K i s e l s t e i n, t. p., 6.
12) O. M e i s t e r, Matrobiotik und Euthanasie im Lichte der Religion: Liurer Quartalschrift, 1933, 70.

vartojamų būdų gyvenimui sutrumpinti ir šių dienų eutanazijos. Pasak jų, tarp tų dviejų dalykų esąs esminis skirtumas. Senovėje gyvenimas buvęs trumpinamas dažniausiai egojistiškais sumetimais; be to, jis buvęs atliekamas dažniausiai žiauriomis, kruvinomis priemonėmis; galop, nebuvę pakankamos garantijos, apsaugojančios nelaimingas aukas nuo galimo piktanaudojimo. Priešingai, šiandien tai esą daroma kilniausiais motyvais: norima išgelbėti ligonį iš jo nepakeliamų skausmų ir vargų; be to, esą, palyginti, pakankamai ramių ir beveik neskaudžių kalbamųjų priemonių ir, galop, dalykas turįs būti sutvarkytas įstatymais, kuriais būtų draudžiama panaudoti šių moderniųjų laikų geradarybę piktam. Bet kaip šis trumpas sugretinimas rodo, skirtumas liečia tik antraeilius dalykus, yra gradualus, ne esminis. Dažniausiai, kaip prisipažįsta ir patys eutanazijos sekėjai, ir šis gradualus skirtumas yra nedidelis.[13])

Viduriniais amžiais, be abejo, buvo procentualiai ne mažiau ligonių, degeneratų ar kitų gyvenimo nuskriaustų asmenų, kaip senovėje ar naujesniais laikais. Tačiau apie eutanaziją mes neturime žinių. To dalyko pagrindo, be abejojimo, reikia ieškoti krikščioniškoje religijoje, kuri tuo metu formavo privatinį ir viešąjį žmonių gyvenimą ir buvo priešinga panašiems eksperimentams.

Renesanso laikais drauge su senovės kultūros garbinimu atgijo labai lengvos pažiūros į gyvenimą ir mirtį. Buvo stengiamasi ignoruoti mirties tragizmą; mirtis nekartą buvo sutinkama su vainiku ant kaktos, su vyno taure, su muzika. Jei eutanazija ir šiuo metu neranda didesnio palankumo, tai dėl to, kad prieš mirtį buvo gėda pasirodyti bailiu. [14])

Naujesniais laikais jau galima pastebėti daugiau balsų, palankių eutanazijai. Pav., anglų filosofas Fr. Bacan (1561—1626), artimo meilės skatinamas, veikale „Nova Atlantis" aiškiai akcentuoja gydytojo priedermę ne vien tik stengtis restauruoti ligonio sveikatą, bet drauge ir palengvinti jo skausmus; šis ligonio skausmų lengvinimas neturįs būti daromas vien tada, kai esą vilties pagyti, bet ir ligoniui mirštant, kad jo mirtis galėtų būti lengvesnė ir malonesnė.[15]) O garsusis Henriko VIII kancleris Thomas Morus savo „Utopijos" dvasiškiams bei valdžios atstovams leidžia patarti ligoniui apleisti sunkios ir skaudžios ligos varginamą gyvenimą, kaip su džiaugsmu apleidžiamas kalėjimas; negalint arba nedrįstant pačiam ligoniui tai padaryti, šiame dalyke kiti žmonės turį jam padėti.[16]) Nepastebima didesnių eutanazijos gynėjų reformacijos laikais, pasižymėjusiais

---

[13]) Galli-Ughetti, Euthanasie: „Münchener Medic. Wochenschrift", X (1913) 552.

[14]) Fr. Walter, Euthanasie und die Heiligkeit des Lebens, 43.

[15]) G. Kiselstein, L' euthanasie, 2.

[16]) G. Kiselstein, t. p., 3.

savo gana dideliu moraliniu palaidumu bei žiaurumu. Nemokėta jos plačiai taikinti apšvietos ir net Prancūzų revoliucijos metu. Atrodo, kad eutanazija yra nesuderinama su bet kuria pasaulėžiūra, kurioje yra užsilikęs truputis krikščionybės liekanų apie būsimąjį gyvenimą ir apie atsakingumą už savo darbus. Naujaisiais laikais ryšium su plačių sluogsnių atkritimu nuo Kristaus mokslo ėmė smarkiai mažėti gerbimas žmogaus asmenybės ir drauge su tuo taip pat jo gyvybės. Be to, prie šio žmogaus gyvybės nuvertinimo negalėjo neprisidėti beširdis mamonizmas, mokąs daugiau vertinti mašiną ar prekę, nekaip žmogų.[17]) Šiandieninis karų žiaurumas, dažnai atsikartojančios katastrofos produkcijoje ir susisiekime, greitas mažaverčių elementų gausėjimas, sudaręs rimtą pavojų tautos grynumui bei stiprumui. Todėl nenuostabu, kad daugelio gydytojų, filosofų, literatų ar teisininkų nuomonės pasidarė kur kas palankesnės eutanazijai, nekaip buvo anksčiau. Iš gydytojų, daugiau ar mažiau simpatizuojančių eutanazijai, pažymėtini yra šie: Prancūzijoje bei Belgijoje — V. Bouqet,[18]) Sicard,[19]) Guermonprez,[20]) ypatingai Binet — Sanglé[21]); Vokietijoje — Munck,[22]) Naecke,[23]) Hoche[24]); Italijoje karštas eutanazijos gynėjas yra prof. Ughetti[25]); eutanazijai prijaučia ir Del Vecchio[26]); Nobel buvo net pasiryžęs atidaryti Romoje bei Milane atitinkamą institutą, kur norintieji būtų galėję pasinaudoti eutanazijos „geradarybėmis"; tik šį jo sumanymą sutrukdė kiti gydytojai[27]); Š. Amerikos J. Valstybėse 1905 m. gydytojų kongresas Lang — Branch'e ilgai diskutavo Dr. Bach'o pasiūlymą leisti eutanaziją pritaikinti sergantiems nebepagydomu vėžiu, bet jokios rezoliucijos šiuo klausimu nebuvo priimta.[28])

---

17) Vienas išradėjas su širdgėla konstatuoja: „Kai aš išrandu tokį dalyką, kuris gali sutaupyti laiką, tai galiu jį tučtuojau parduoti 20 vietose; priešingai, aš nieko nepešu, pasiūlydamas geresnes priemones žmogaus gyvybei apsaugoti". Kitas modernaus gyvenimo žinovas mano, kad būtų padaryta didelė pažanga, jei žmogus būtų ekonominiai bent lygiai vertinamas su mašina ar naminiu gyvuliu. Žiūr. Fr. Walter, Die Euthanasie und die Heiligkeit des Lebens, 10.

18) „Nouveau Larousse mensuel illustré", VI (1918) 469.

19) L'impossible euthanasie, Les médecins et le droit de tuer, Esculape, 1913 (XI).

20) L'assassinat médical, Paris 1904.

21) L'art de mourir.

22) I. Antonelli, Medicina pastoralis, Roma 1932, II 125.

23) Zur Physio - Psychologie der Todesstunde: „Archiv für Krim. Antropologie", Leipzig 1903.

24) K. Binding u. A. Hoche, Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwerten Lebens.

25) Euthanasie: „Münchener Medic. Wochenschrift", X (1913) 552.

26) Morte beneficia, Torino 1928.

27 G. Kiselstein, L'euthanasie, 4.

28) G. Kiselstein, t. p.

Iš filosofų už eutanaziją labai aiškiai pasisako garsusis Nietzsche. Jo nuomone, kaip žinoma, ligonis esąs visuomenės parazitas; praradus jėgas ir tuo pačiu teisę gyventi, užsispyrimas gyventi turįs sužadinti gilų visuomenės pasipiktinimą; gydytojai neturį aklai vykdyti silpnų ligonių neprotingus pageidavimus palaikyti jų gyvybę: priešingai, jie turį tokiems ligoniams skiepyti didesnį bodėjimąsi gyvenimu; mirtis su linksma širdimi vaikų ir draugų tarpe tada, kai dar galimas sąmoningas atsisveikinimas — štai ligonio tikrai didvyriškas darbas, jo prabėgusių dienų lyg ir atkartojimas iš naujo; tai nieko neturįs bendro su ta pasigailėjimo komedija, kurią mirties valandą lošianti krikščionybė.[29]) Kitas didelis eutanazijos sekėjas ir drauge labai didelis darvinizmo bei monizmo šulas yra buv. Ienos prof. Haeckel. Pasak jo, kaip mes turį teisę pribaigti ištikimus šunis ar šaunius arklius, pasenusius ar susirgusius be vilties pagyti, kad galėtume išgelbėti juos nuo beprasmingų kančių, lygiai tokią pat teisę, gal net priedermę, mes turį kenčiantiems žmonėms, kai sunki ir nepagydoma liga jų gyvenimą padaranti nepakeliamą ir jie patys prašą mus padėti jiems išsigelbėti iš varginančio skausmo bei vargo[30]). Haeckel'iu seka daug kitų jo vienminčių.

Iš rašytojų, propagavusių ar dabar propaguojančių eutanaziją, paminėtini yra Benson ir Wels Anglijoje, Guy de Maupassant ir Binet-Valmer Prancūzijoje, Eduardas Rod Šveicarijoje, Maurice Maeterlinck Belgijoje.[31]) Tariuosi nebūsią pro šalį išgirsti bent šio pastarojo rašytojo nuomonę. Jis pareiškė savo nemažą nusistebėjimą, jo nuomone, neprotingomis gydytojų pastangomis palaikyti, žūt būt, vos besilaikančią žmogaus gyvybę. Pasak jo, gydytojai turį drąsiau elgtis. Jis šitaip vaizduoja ateitį: Galop, ateisianti diena, kai mokslas nusigręšiąs nuo savo klaidos ir nesibijosiąs užsitraukti mūsų nemalonės; jis išdrįsiąs ir veiksiąs drąsiai tada, kada išminties paženklintas gyvenimas ramiai artinsis prie savo valandos, žinodamas, kad jo uždavinys jau yra atliktas; tada gydytojas ir ligonis sužinosią, kad nesą jokios fizinės ar metafizinės priežasties, galinčos sutrukdyti matyti mirties prisiartinime tokią pat geradarybę, kaip miego; galimas daiktas, kad būsią galima apsupti ją, kiek galima, didesniu sąmonės užmigdymu ir, kiek galima, gražesniais sapnais.[32])

[29]) G. Kiselstein, L'euthanasie, 3

[30]) Die Lebenswunder, 5.

[31]) I. Antonelli, Medicina pastoralis, II 125

[32]) La mort, Paris 1928, 12—21: „Un jour viendra ou la science se retournera contre son erreur et n'hésitera plus à encourir nos disgrâces. Uu jour viendra ou elle osera et agira à coup sûr; où la vie assagie s'en ira silencieusement â son heure, sachant sa tâche faite. Il n'y aura, quand le médecin et le malade auront appris ce quils doivent apprendre, aucune raison physique ou métaphysique pour que la venue de la mort ne soit aussi bienfaisante que celle du sommeil. Peut-être même, n'y ayant plus rien à ménager, sera-t-il possible de l'entourer d'ivresses plus profondes et de songes plus beaux".

Iš dramaturgų, propaguojančių eutanaziją, pažymėtinas yra Somerset Mangham, kurio veikalas „La Flamme sacrée" daug kartų buvo statomas Londone, Berline, Paryžiuje, New-Yorke. Ten vaizduojama motina, kuri žudo savo liguistą vaiką tam, kad nuo jo paslėptų jam labai nemalonius dalykus. Slaugytoja, norėjusi pradžioje pranešti šį motinos įvykį policijai, ilgainiui atsimeta nuo savo sumanymo; gydytojas pasirašo mirties aktą, ir visa pjesė baigiasi atgailojančios apkaltintojos prisipažinnimu: „Madame, pardon... Vous l'amier plus que moi".[33]) Vokietijoje eutanaziją propaguoja rašytoja Tony Rotmund veikale „Heilige Grausamkeit". Ten vaizduojamas vienas gydytojas, kuris ramia sąžine masėmis žudo vienoje misijų prieglaudoje bepročius ar silpnapročius vaikus; ilgainiui žmonės supranta to gydytojo elgimosi pobūdį; gydytoją pagauna įtūžusi minia ir nulinčuoja. Rašytoja šitokiame gydytojo darbe įžiūri įdėjinį pasiaukojimą ir anam gydytojui priskiria kankinio vainiką.[34]) Toje pačioje dvasioje yra parašyta ir Herberto Eulenberg'o drama „Mächtiger als der Tod" bei Henriko Thorald'o fantastinis veikalas „Tod dem Tode". Iš anglų panašios literatūros paminėtinas romanas: Mathers Helem, The ferry man.

Visuomenės opinijai pasidarius palankesnei eutanazijai, jurisprudencija ir teismų praktika vis dažniau ir dažniau susiduria su savivališko eutanazijos pritaikymo faktais. Štai keletas atsitikimų, kuriuos patiekia Kiselstein jau nekartą minėtoje knygoje.[35]) 1910 m. Floridos teismas pasmerkia vieną asmenį, pribaigusį ligonį, jam to prašant. 1912 m. vienas Čikagos gydytojas aprūpina nuodais motiną, pasiryžusią atimti gyvybę savo sūnui, sergančiam nepagydoma liga. New-Yorke vienas vyras pribaigia savo žmoną, jai to prašant. Pasak Barth'o, ne vienas anglų gydytojas praktikavęs eutanaziją sunkiai sužeistiems kareiviams ir niekas tuo nesipiktinęs.[36]) 1925 m. jaunas dantistas pasiskubino greit veikiančiais nuodais išgelbėti savo sergančią motiną nuo tolimesnių kančių; kai po 3 metų viešos kalbos į tai atkreipė policijos dėmesį, jis pats viešai prisipažino.[37]) 1926 m. Vokietijoje vienas tėvas iš pasigailėjimo nužudo savo dukterį; Anglijoje sūnus nužudo savo tėvą. 1931 m. duktė X. iš pasigailėjimo nužudo savo paraližuotą motiną ir paskui pati nusižudo. 1934 m. vienas anglų teismas pasmerkia vieną motiną, drįsusią duoti dozę mirtinų narkotikų savo dukteriai, sergančiai nepagydoma liga.

---

33) „La petite Illustration", 572 (1932).
34) Fr. Walter, Die Euthanasie und die Heiligkeit des Lebens, 49—50.
35) Euthanasie, 47.
36) T. p.
37) „Neues Münch. Tagl.", (1928) 28.

Pastaraisiais, ypač pokariniais, laikais pastebimas gana žymus teismo organų sprendimų eutanazijos atvejais sušvelnėjimas. Pav., 1920 m. teismas išteisino jauną vaikiną, bandžiusį iš pasigailėjimo nužudyti savo džiova sergančią sužieduotinę. Tais pačiais metais prancūzų teismas išteisino seną respublikos prokurorą, revolverio šūviu nužudžiusį savo sergančią žmoną jos kančioms sutrumpinti. Toks pat sprendimas 1924 m. buvo Paryžiuje paskelbtas vienai moteriškei, iš pasigailėjimo nušovusiai savo vyrą, sergantį nepagydomu vėžiu. 1925 m. teismas išteisino vieną jauną mergaitę, atėmusią gyvybę savo seseriai dėl to, kad bijojo palikti ją be globos. Toks pat buvo teismo sprendimas vienam sūnui, nužudžiusiam savo motiną dėl to, kad negalėjo pakęsti jos kančių.

Tuo pačiu laiku įvairiose šalyse eina gana smarki agitacija, reikalaujanti iš įstatymų leidimo organų legalizuoti eutanaziją[38]). Pav., 1906 m. Ohio parlamentui buvo patiektas įstatymo projektas, leidžiąs chloroformu sutrumpinti kenčiančių motinų kančias. Kiekvienai moteriai, paliestai skaudžios fizinės ar moralinės ligos, buvo pripažinta teisė reikalauti paskirti 4 narių komisiją išspręsti klausimui, ar leisti ar neleisti pavartoti eutanaziją; bet per antrąjį skaitymą šis projektas buvo atmestas. Tais pačiais metais Dr. Gregory pastangomis Iowa'os parlamentas gavo panašų įstatymo projektą, kur buvo numatyta leisti pritaikyti eutanaziją ligoniams, sergantiems sunkia liga, nesant jokios vilties pasveikti, ir išsigimėliams bei bepročiams vaikams. Tačiau šis projektas nepriėjo net prie svarstymo, nes tuo metu New-Yorko parlamenui buvo patiektas kontraprojektas, skelbiąs nusikaltusiu tėvynės išdavimu tą, kuris tik išdrįstų viešai ginti, kad reikią numarinti visus ligonius, sergančius nepagydomomis proto ar kūno ligomis. Vokietijoje dar 1903 m. buvo patiektas Saksonijos landtagui projektas, numatąs įgalioti gydytoją vartoti eutanaziją, žmonėms prašant; bet jo nepriimta. 1912 m. reichstagas diskutuoja projektą pripažinti nepagydoma liga sergantiems teisę pasinaudoti eutanazija, jei už tai pasisakytų atitinkamas teismas, gavęs palankią 3 tam tikslui paskirtų gydytojų rekomendaciją; bet ir šis projektas atmestas. Tik austrų—vokiečių baudžiamojo kodekso reformos projektas už eutanazijos pritaikymą numato žymų bausmės sušvelninimą.

Anglijoje jau 1912 m. vienas atstovas įteikė peticiją, kad būtų legalizuotas eutanazijos pritaikymas sergantiems nepagydomu vėžiu. Reikia pasakyti, kad tų laikų anglų spauda pasisakė prieš šį pasiūlymą. Pastaruoju metu šis klausimas iš naujo iškeltas. Kaip jis bus išspręstas, iš anksto sunku pasakyti.

Rimti pasaulinio masto teisininkai mano, kad reikalas esąs pribrendęs

---

38) G. Kiselstein, L'enthauasie, 15—16.

ir jau atėjęs laikas jį legalizuoti. Šia prasme aiškiai pasisako Binding[39]), Elster[40]), Grispini[41]) ir kiti. Piktnaudojimui išvengti jie siūlo, kad įstatymas numatytų šią tvarką: 1) kas norįs pasinaudoti eutanazija, turįs paduoti paties ar legalaus savo globėjo pasirašytą prašymą teismui; 2) teismas, gavęs prašymą, paskiriąs 3 gydytojų komisiją, turinčią konstatuoti, ar esą ar nesą pakankamo pagrindo prašymą patenkinti; 3) teismas, gavęs komisijos nuomonę, daręs savo sprendimą; 4) jei sprendimas palankus prašymui, tai tuoj pavedamas kompetentingam gydytojui įvykdyti.

3. Indikacijos

Eutanazijos sekėjai savo pasiūlymą stengiasi paremti įvairiomis ir gana vertingomis racijomis.

Visų pirma, eutanazijai paremti mėgstama apeliuoti į pasigailėjimo jausmą, į humaniškumą, į tikrąją artimo meilę. Tai yra vadinamoji medicininė indikacija. Dalykui pavaizduoti eutanazijos sekėjai mėgsta vesti savo skaitytojus bei klausytojus į didelio skausmo, kančios vietas. Pažvelkite, sako, visų pirma į mirties vietą, kur vykstančios lemiančios rungtynės tarp būti ir nebūti. Štai, organizmas norįs nugalėti bloga, bet visos pastangos einančios niekais, sugedimo nugalėti nesą galima, ir žmogus turįs suprasti, kad jo gyvenimo žvakė turėsianti netrukus užgesti. Kiek fizinių skausmų, kiek baisios baimės, prieš žengiant į nežinomą pasaulį! Mirštančio sielos tragedija aiškiai atsispindinti jo konvulsinguose judesiuose, jo išgąstingame žvilgsnyje, maldaujančiame kiekvieno pagalbos, pasigalėjimo. Ir ši kova kai kada tęsiantisi ištisas valandas. Kam tai visa esą reikalinga, jei galima greičiau baigti?! Pažvelkite, sako toliau, į įvairių katastrofų vietas, į karo mūšių laukus. Kiek ten skaudžių, širdį veriančių scenų, kiek žodžiais nepasakomo skausmo, kančios! Kiek be laiko palaužtų gyvybių, be vilties pagyti! O jei jie ir išgytų, vis tik liktų 100% invalidais, sudarydami sunkią naštą sau ir kitiems. Nelaimingi patys prašo šūvio, kaip didžiausios malonės. Tai padaryti atsisakyti reikštų parodyti didžiausią beširdiškumą: pasigailima mažo, skausmuose virpančio šunelio, bet nenorima pasigailėti savo geriausio draugo! O tokių katastrofų kasdien atsitinką tūkstančiais. Vien tik Vokietijoje per metus įvykstą 2—3 milijonai nelaimingų atsitikimų, iš kurių tik 24.000 baigiasi natūralia mirtimi[42]). Tokie milijoniniai skaičiai esą pastebimi vienoje Anglijoje, Amerikoje ir kitose aukštos kultūros šalyse. O kur dar karo aukos! Kokia tai plati dirva parodyti daugiau gailestingumo, daugiau tikros artimo meilės! Jau laikas esąs reviduoti sustingusius

---

39) Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwertens Lebens.

40) Euthanasie: „Zeitschrift f. ges. Staatswissen", (1915) 595; Sozialbiologie, Berlin 1923.

41) Plg. S. Antonelli, Medicina pastoralis, II 128.

42) Fr. Walter, Die Euthanasie und die Heiligkeit des Lebens, 11.

ir nevaisingus tradicinės moralės principus, atvirai pasisakyti, kad esąs tikras gailestingumo darbas paleisti, kiek galima, greičiau be vilties pasveikti sergančiam ligoniui pasigailėjimo šūvį![43])

Prie visų šių skausmų, kuriuos turi iškentėti patys ligoniai ir nelaimių ištikti asmenys, eutanazijos sekėjai liepia pridėti visas kančias tų asmenų, kurie yra priversti visas tas skausmo jūras regėti, nors nieko negali padėti.[44])

Tokiu būdu, darvinistų ir monistų nuomone, kova už eutanaziją reiškianti kovą už tikrą humaniškumą, kovą už aukštesnę moralę, turinčią apvainikuoti moderniąją kultūrą. Kiekviena šios rūšies kova, anot I o s t'o, reiškianti moralinį žmogaus pakėlimą, reiškianti gilesnį įsisąmoninimą tos tiesos, kad moralė ir eutanazija esančios vienas ir tas pats dalykas. Priimdami eutanaziją, mes žengią į geresnę, laimingesnę ateitį[45]). O kitas gana karštas eutanazijos sekėjas drąsiai pareiškia, kad pripažinti eutanaziją reiškią pašalinti iš mūsų modernios kultūros tikrai negarbingą dėmę, reiškią suteikti milijonams kenčiančių žmonių išganymą[46]). Prie eutanazijos tad įgyvendinimo turį prisidėti visi be skirtumo asmenys, kurie einą drauge su laiko dvasia ir kurių širdyse plakanti tikrai svetimą vargą ir skausmą atjaučianti širdis. Bet ypač esą įpareigoti prisidėti visi tie, kurie pasišvenčią tarnauti kenčiančiai žmonijai, kurių profesinė priedermė esanti ne tik atstatyti suardytą sveikatą, bet taip pat visomis galimomis priemonėmis prisidėti prie kenčiančių skausmo sumažinimo. Tokiu būdu eutanazija padaroma gydytojų etikos reikalavimu[47]).

Eutanazistai numano, kad kiekvienas sveikas žmogus jaučia natūralų pasibjaurėjimą dirbtiniu būdu nutraukti kam nors gyvybę ir kad kategoriškas draudimas: nežudyk! perdaug giliai glūdi žmogaus sąmonėje, nes tai išplaukia iš Aukštesnės Valios įsakymo. Šiai sunkenybei nugalėti jie stengiasi savo moderniąją etiką paremti tariamai religiniais ar etiniais sumetimais. Visų pirma, jų nuomone, eutanazijos pripažinimo reikalaujanti tobula Dievo idėja, tobulas Dievo supratimas[48]). Tvirtinti, kaip tai daro tradicinė moralė, kad pats Dievas siunčiąs įvairias nelaimes ir skausmus žmonėms patobulinti ir verčiąs juose pasilikti, esą per žiauru ir nesuderinama su Dievo gerumu ir gailestingumu. Tada Dievo elgimasis būtų panašus į elgimąsi tokio tėvo, kuris, norėdamas pamokyti sūnų ir turėdamas kitų humaniškesnių priemonių, tyčia vartotų pačias žiauriąsias. Bet toks pasielgimas būtų ir nepedagogiškas ir nehumaniškas. Jei jau šiek tiek padoresnis tėvas, galė-

43) E. Mann, Moral der Kraft, Weimar 1920, 43.

44) H. Thorald, Tod dem Tode, Magdeburg 1920, 25.

45) Das Recht auf dem Tod, Göttingen 1895, 2.

46) R. Gerkan: „Das monistiche Jahrhundert", I (1913) 170.

47) Binding K. u. Hoche A., Die Freigabe der Vernichtung des lebensunverten Lebens, 34

48) Binding K. u. Hoche A., t. p., 6. Be to, Dosenteimer, Der Zusam menbruch der alten Weltanschauung: „Monist. Jahrhund", (1925) 227.

damas pasiekti savo tikslą humaniškesnėmis priemonėmis, vengsiąs žiaurių priemonių, tai ypač turėtų daryti Dangiškasis Tėvas. Tvirtinti, kad Dievas neturįs humaniškesnių priemonių, kuriomis galėtų vesti savo kūrinius į jiems paženklintą tikslą, esą tas pat, ką sakyti, jog arba Dievo išmintis esanti ribota arba Jojo galybė nesanti visagali; bet tai esą nesuderinama su begaline Dievo išmintimi ir su Jo visagalybe. Tad atmesti eutanaziją reiškią sutikti, kad šio pasaulio Sutvėrėjas nesąs arba geraširdis arba visagalis; dilema, iš kurios nesą išėjimo.[49])

Eutanazistų nuomone, jų mokslas galįs lengvai būti suderintas su tradicine morale; jei tai esą galima padaryti ne visados, tai bent daug atvejų. Ir tradicinė krikščioniška moralė, pasak jų, nereikalaujanti tyčia ieškoti žiauresnių kankinimosi arba mirties būdų. Ji leidžianti pasirinkti lengvesnę mirtį tais atvejais, kai padėtis pasidaranti be išėjimo. Pav., jei ką ugnis užkluptų bokšte ir jam nebūtų jokios išsigelbėjimo galimybės, tai jis galįs šokti net iš aukšto bokšto žemėn, nors pavojus žūti, žmoniškai imant, galįs būti toks pats tikras, kaip ir pasilikus bokšte. Taip pat žmogus, plėšriųjų žvėrių genamas, galįs šokti į sraunią upę, nors, galimas daiktas, sraunios upės vilnyse jam taip pat tikrai gresianti mirtis, kaip ir plėšriųjų žvėrių naguose. Eutanazija, pasak jos sekėjų, esanti ne kas kita, kaip tik šio tradicinės moralės dėsnio platesnis pritaikymas. Iš tikrųjų, ligonis, ant kurio mirtis jau ištiesusi savo sparnus, gerai žinąs, kad išsigelbėjimo nesą. Bet jis taip pat žinąs, kad jei nieko nedarysiąs, tai turėsiąs iškęsti baisios mirties agoniją arba žaizdų kančias. Jei pasinaudosiąs eutanazija, tai, tiesa, taip pat turėsiąs tikrai mirti, bet mirsiąs lengva, malonia mirtimi, nejausdamas viso baisaus košmaro. Kas galįs blogu dalyku palaikyti tai, kad ligonis pasirenkąs lengvesnį mirties būdą! Argi galima esą versti nelaiminguosius pačius arba jų artimuosius išgerti skausmų taurę ligi dugno, pav., versti, kad motina regėtų savo akimis, kaip jos kūdikis mirštąs žiauria bado mirtimi arba netrukus būsiąs plėšriųjų žvėrių suplėšytas, nors ji ir turėtų lengvą priemonę eutanazijos keliu apsaugoti jį nuo šių visų kančių? Ligoniui, sergančiam nepagydoma ir skaudžia liga, neleisti pasirinkti lengvesnės mirties, anot Binding'o, reikštų ne pasigailėjimą, bet žiaurumą, barbariškumą[50]).

Antras kelias, kuriuo eutanazijos sekėjai savo pažiūrai įgyvendinti mėgina eiti, yra visuomeninės gerovės priedanga. Visų pirma, pasak daugelio, eutanazija esanti reikalinga tautos bei rasės grynumui ir sveikatingumui išlaikyti. Tai yra vadinamoji eugeninė indikacija. Jie primygtinai nurodo į kiekvienoje kultūringoje šalyje didelį bepročių, silpnapročių, idijotų, epileptikų, kurčių - nebylių, alkoholikų, nepagydomų sifilitikų, įvairių kriminalistų ir kitų mažaverčių gyventojų procentą. Tokių rasei ar tautai pavojingų ele-

49) Fr. Müller-Levy, Soziologie der Leiden, München 1914, 63.

50) Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwerten Lebens, 41.

mentų didesnėse šalyse esą priskaitoma ligi kelių milijonų. Kadangi tokie mažaverčiai elementai pasirodė esą kur kas atsparesni ir vislesni, nekaip pilnaverčiai, tai jų buvimas visados sudaraąs didesnį ar mažesnį pavojų tautos bei rasės grynumui bei stiprumui. Visuomenė turinti teisės reaguoti ir neleisti nepageidaujamiems elementams daugintis. Tam tikslui ji turinti juos izoliuoti; o jei, nepaisant šitokių pastangų, vis dėlto atsirastų nepageidaujama mažavertė gyvybė, ji turinti būti panaikinta. Eutanazistų nuomone, spartiečių elgimasis su paliegusiais ar išsigimusiais naujagimiais buvęs kur kas humaniškesnis, nekaip musiškis: dabartinė visuomenė, apsaugodama jų gyvybę, auginanti juos pačius vargui bei skurdui, o visai tautai rengianti pražūtį. Tuo būdu sentimentalus pasigailėjimas virstąs peiktinu žiaurumu![51]) Toks pat likimas turįs ištikti jau suaugusius bepročius bei kitus mažaverčius elementus. Tai būtų radikalė priemonė bepročių namams ir kitoms panašioms įstaigoms pratuštinti ir padėtų sveikai visuomenei parodyti visą savo kūrybinę galią. Mažaverčių elementų nesą didelio reikalo gailėtis: jų gyvenimas esąs sugriautas, niekam nereikalingas, jiems patiems ir kitiems našta: jų menkas privatinis interesas turįs nusilenkti aukštesnio rango gerybėms.[52])

Visuomeniniai biologiniai, eugeniniai, visuomeniniai higieniniai sumetimai, pasak teisininko Elster'io, reikalaują iš sveikos visuomenės pašalinti apsikrėtimo šaltinius; to taip pat reikalaująs pavojus ekonominio, dvasinio ir fizinio žlugimo tų šeimų, kurios yra nors vienas narys, ištiktas nepagydomos negalios[53]). Šis griežtas su mažaverčiais elementais elgimosi būdas visai sutinkąs su visoje gyvulijoje viešpataujančiu dėsniu, pagal kurį stipresni ir sveikesni individai nustelbią silpnesniuosius ir tuo būdu prisidedą prie visos rūšies ar giminės pagerinimo. Šios rūšies selekciją žmonių draugijai karštai perša Dr. C. Richet[54]), W. Cramer (išdrįsęs pareikšti mintį, kad tauta, kuri norinti ne tik išsilaikyti, bet ir progresuoti, turinti kratytis ligoniais, kaip maru)[55]) ir, kaip jau buvo aukščiau paminėta, Nietzsche su savo „Herrenmoral", Haeckel ir kiti žinomesni ar mažiau žinomi darvinistai ir monistai.

Galop, eutanaziją stengiamasi paremti finansiniais bei ekonominiais sumetimais. Tai yra vadinamoji ekonominė indikacija. Teisybė, apie ją nemėgstama viešai kalbėti, bet šios indikacijos įtaka smarkiai jaučiama eutanazijos sekėjų raštuose. Ten nekartą nurodoma į tas milijonines sumas, kurios kasmet išmetamos ligoninėms, prieglaudoms, bepročių namams, kalėjimams ir kitoms panašioms įstaigoms išlaikyti. Jų nuomone, esąs tikras tvarkos iškraipymas, kai tiek daug energijos ir materijalinių išteklių

51) Fr. Lenz, Menschliche Auslese und Rassenhygiene, München 1923, II 192.

52) Binding K. u. Hoche A., Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwerten Lebens,

53) Euthanasie: „Zeitschrift f. d. ges. Strafrechsw.", B. 36, 597.

54) La selection humaine, Paris 1913.

55) Göttliche Gesetz, Bremen 1927, 242.

aukojama degeneratams ir paliegėliams, o tuo tarpu sveikųjų piliečių reikalai esą dažnai visai užmirštami. Jų nuomone, tai esąs prasilenkimas su tikrąja meile, tai esanti tradicinės krikščioniškos meilės degeneracija, iškrypimas iš tikrojo kelio [56]). Todėl nekartą apeliuojama į ligonių, invalidų ar šiaip paliegusių visuomenės narių kilnaširdingumą ir raginama, kad jie savo buvimu per daug neapsunkintų visuomenės, bet laisva valia persiskirtų su šiuo pasauliu, pasinaudodami eutanazija. Jei jie buvo pakankamai drąsūs, nepabijodami išstatyti savo sveikatą ir gyvybę į pavojų kovoje, tai turį turėti pakankamai drąsos laisva valia baigti likusią savo beverčio gyvenimo dalį. Savižudybė esanti vienintelis herojiškas veiksmas, kuris dar esąs likęs ligoniams, invalidams ar šiaip paliegėliams[57]). Tais atvejais, kada ligoniai dėl savo ligos pobūdžio patys negalį disponuoti savo gyvenimu, jiems turį padėti jų legalūs globėjai bei slaugytojai [58]). Eunatazijos sekėjai džiaugiasi, kad šis jų raginimas neliekąs be atgarsio: kaip rodo gydytojo psichiatro E. Meltzer'o surinkta ankieta, žymi dauguma apklaustųjų bepročių tėvų ar teisių globėjų sutikę leisti pritaikyti eutanaziją savo globiamiesiems; tik vienas kitas atmetęs padarytą pasiūlymą su pasipiktinimu, o visi kiti labai ramiai ir šaltai atsakę. Tai rodą, kad klausimas esą pribrendęs [59]).

Štai tie motyvai, kurie turi, eutanazijos sekėjų nuomone, palenkti valstybę, kad ši pripažintų neskaudų persiskyrimą su šiuo pasauliu. Aukščiau nurodytais atvejais žmogaus gyvybė esanti netekusi savo vertės individualiniu ir visuomeniniu atžvilgiu, ji jau negalinti eiti ta gėrybe, kurią globoja ir saugoja teisi tvarka, ji nesanti „Rechtsgut". Valstybė nesanti jokiais sumetimais suinteresuota ją palaikyti. Priešingai, visuomenės gerovė dar daug pelnytų, jei tokia gyvybė greit išnyktų. Todėl eutanazijos pripažinimas neturįs sudaryti jokios juridinės problemos. Priešingu atveju būtų valstybė žiauri ir nelogiška. Ji būtų žiauri, nes priverstų nelaimingą žmogų ilgus metus be jokios prasmės kentėti sunkias kančias kaip tik tuo momentu, kada žmogus turįs teisę reikalauti sau mirties [60]). Ji būtų nelogiška, nes nepripažindama eutanazijos, dar kartą turėt pabrėžti, kad žmogaus gyvybė turinti būti absoliučiai saugojama. Tuo tarpu esą atsitikimų, kai pati valstybė šito principo nesilaikanti[61]). Pirmutinis toks atsitikimas esąs mirties bausmės atvejas. Šiuo atveju valstybė, pasiremdama savo suverenia galia, atimanti gyvybę, tiesa, nusikaltėliui, bet visgi tokiam savo

---

[56]) Vacher-Laprange G., Archiv für Rassenhygiene und Ges. Biologie, München 1920, 782 p.

[57]) E. Mann, Moral der Kraft, 43.

[58]) Binding K. u. Hoche A., Die Freigabe der Vernichtung des lebensunwerten Lebens, 27.

[59]) Das Problem der Abkürzung lebensunwerten Lebens, Halle 1925.

[60]) A. Jost, Das Recht auf Tod, 6.

[61]) Alf. Beyer, Menschenökonomie, Leipzig 1922, 152.

nariui, kuris yra fiziškai sveikas ir kuris, paimtas stiprion atitinkamų įstaigų kontrolėn, galėtų būti visuomenei naudingas. Jei visuomenė arba bent jos dauguma nematanti nieko blogo tokio asmens nužudyme, tai kodėl valstybė negalėtų leisti laisvai baigti savo gyvenimą tiems, kurie jau niekuo negalį būti visuomenei naudingi ir kurie patys to prašą?! [62]) Antras atsitikimas, kur apsireiškiąs praktinis valstybės atsisakymas minėtojo principo, kad žmogaus gyvybė turinti būti absoliučiai saugojama, esanti karo institucija. Karas esąs baisus nepasotinamas slibinas, kuris negailestingai ryjąs milijonus sveikų, tikrai kvalifikuotų, labai vertingų visuomenės narių, kur negalį būti kalbos apie jų nusikaltimą. Dažniausiai visi tie milijonai nekaltų ir pilnaverčių piliečių esą aukojami už labai smulkius reikalus: kokio nors įžeisto karvedžio ambicijai patenkinti, smulkiems dinastiniams kivirčams išspręsti, žemės gabalui gauti arba šiaip pelningesniam bizniui įsigyti; nekartą ir to neįsigijama. Jeigu tad valstybė randa galimu ne vien tik leisti, bet verste versti milijonus geriausių savo piliečių paaukoti savo gyvybę už tokius menkus reikalus, tai kaip galinti drausti nenaudingiems savo nariams laisvai pasiaukoti ir tuo būdu atleisti visuomenę nuo gana sunkios pareigos jais rūpintis?![63]) Elgtis priešingai, reikštų visuomeninės gerovės reikalų nesuprasti ir neboti!

Tokiu būdu, pasak eutanazijos sekėjų, valstybė, atmesdama eutanaziją, turinti taip pat atmesti ir karą bei mirties bausmę. Bet kadangi valstybė nemananti tų žiaurių ir nehumaniškų dalykų atmesti, todėl turinti pripažinti ir eutanaziją. (D. b.).

---

[62]) Ios. Poper, Das Recht zu leben und die Pflicht zu sterben, Dresden 1903, 225.

[63]) Barth, Euthanasie, Hamburg 1926, 83.

Dr. P. Malakauskis

Tradicijos sąvoka

(De notione Traditionis)

1. Tradicija visiems gerai žinoma. Todėl, rodos, visi turėtų ją vienodai apibrėžti ar stačiai nereikėtų jos nė apibrėžinėti. Bet Tradicija įvairiai apibrėžiama. Net nekalbu apie įvairių amžių nuomones, nes tai Tradicijos istorija. Tekalbu apie šiandieninę jos sąvoką.

Svarbiausi Tradicijos apibrėžimai yra, galima sakyti, du.

Pasak vienų, į Tradiciją įeiną net tai, kas esą Šv. Rašte. Apie šią nuomonę platokai rašė Dr. Pr. Venckus straipsnyje „Apreiškimo šaltiniai": „Soter", n. 1 (1935) 3—34, kur, be kitko, pasakyta: „Teologijoje žodžiais ‚objektyvi tradicija' yra suprantamos tiesos, liečiančios Kristaus mokslą bei Jo įsteigtą Bažnyčią, kurios pradžioje buvo perteikiamos gyvu žodžiu ir tik vėliau surašytos įkvėptų ir neįkvėptų autorių. — Šiaip suprastą Tradiciją galima imti platesne ir griežtąja prasme: — Platesne prasme objektyvi Tradicija yra ta, kurią mes ką tik minėjome, būtent, Tradicija, apimanti į žmones gyvu žodžiu ėjusias tiesias, kurios lietė tiek Kristų, tiek Jo mokslą, tiek Jo įsteigtą Bažnyčią. Čia dar nežiūrima, ar visos tos tiesos apreikštos ar ne... Griežtąja prasme objektyvi Tradicija yra ką tik minetoji Dievo Tradicija, būtent, tos apreikštosios tiesos, kurios teko Bažnyčiai iš Kristaus gyvu apaštalų žodžiu... Pasakymas, kad Tradicija yra Dievo apreikštos tiesos, kurias apaštalai gyvu žodžiu perteikė Bažnyčiai, neišskiria tiesų, esančių Šv. Rašte"[1]). Šią Tradicijos sąvoką Dr. Pr. Venckus dar kartą primena ano straipsnio tęsinyje: „Soter", n. 2 (1935) 81—82.

Pasak kitų, į Tradiciją teįeinančios tos gyvu žodžiu ir tt. paskelbtos tiesos, kurios neįdėtos Šv. Rašte. Ką tik minėtas Dr. Pr. Venckus šią Tradicijos sąvoką tepamini išnašoje, kur pasakyta: „Nevisi autoriai vienodai apibrėžia objektyvią Tradiciją; yra ir tokių, kurie į Tradicijos turinį teįskaito tas apreikštas tiesas, kurios neįdėtos Šv. Rašte" [2]).

Čia kaip tik ir kalbėsime apie antrąją Tradicijos sąvoką. Tai darome ne polemikos sumetimais, bet norėdami detaliau išaiškinti dalyką.

---

[1]) 8 psl.

[2]) Apreiškimo šaltiniai: „Soter", n. 2 (1935) 82.

2. Katalikų Bažnyčioje Tradicija arba Padavimas vadinasi senų senovės mokslas, įstatymai, įsakymai ir tt., kurie pirmųjų autorių yra paskelbti ar išleisti žodžiu, ne raštu ir nėra įdėti Šv. Rašte. Lotyniškai: „Traditio est doctrina et praescriptiones, quae antiquitus propositae sunt etquidem non scripto, sed oretenus et non continentur in S. Scriptura".

Padavimas arba Tradicija materijališkai arba objektyviai ar pasyviai reiškia patį mokslą, faktą, teisę, o formališkai arba subjektyviai ar aktyviai — Tradicijos depozitą ir būdą ar kelius, kuriais lig mūsų atėjo Tradicija. Paskutiniojo dalyko pavyzdžiu gali eiti Bažnyčios Tėvų raštai, „usus", tikinčiųjų išpažinimas, vartojimas apeigų ar teisių ir tt. Padavimas be restrikcijos suprantamas materijalinis arba objektyvinis.

Esminės materijalinio Padavimo žymės yra šios:

1) Senovės įvykis, dalykas, objektas. S e n o v ė s — pirmųjų krikščionijos dienų, amžių.

2) Paskelbta ar išleista žodžiu, ne raštu. Vėliau, tuoj ar ilgainiui, Tradicijos dalykai galėjo būti surašyti kitų. Tik paskutinieji buvo neįkvėpti, nes įkvėptų rašytojų raštai vadinami jau kitu vardu, būtent, Šv. Raštu. Iš tiesų taip ir buvo, būtent, vieni Tradicijos dalykai ilgai ėjo iš lūpų į lūpas ir tt., ir tik vėliau buvo surašyti. Kiti Tradicijos dalykai buvo užrašyti greitokai, pirmosiomis, galima sakyti, dienomis. Bet tai retai tebuvo.

3) Neįdėta Šv. Rašte. Kas Šv. Rašte įdėta, tai nebe Tradicija; tai jau rašytinis dalykas, Šv. Raštas.

Tai Tradicija suglausta ir specifine prasme (sensu strictiori et specifico). Šia prasme suprastina kiekviena Tradicija be restrikcijos.

Tradicija platesne tam tikra prasme (latiori aliquo sensu) Bažnyčios Tėvų vadinamos visos senovės gyvu žodžiu paskelbtos ar išleistos tiesos, teisės ir tt. Nesvarbu, ar tie dalykai paskiau surašyti ar nesurašyti ir, svarbiausia, nesvarbu, ar įdėti ar neįdėti Šv. Rašte. Tai kai kurie vadina stačiai Tradicija, tikrąja, jei taip išsireikšime, Tradicija. Tai Tradicija aukščiau kalbėtąja prasme. Tai priešinga mūsų apibrėtajai Tradicijai tikrąja arba suglausta ir specifine prasme.

3. Mūsų išdėstytosios Tradicijos sąvokos laikėsi ir laikosi daug įvairių laikų teologų ir tt. Jų pavyzdžiais gali eiti: Šv. B e l l a r m i n u s: „Nomen traditionis generale est et significat omnem doctrinam sive scriptam sive non scriptam, quae ab uno communicatur alteri... Tametsi vero traditionis nomen generale sit, tamen hoc ipsum nomen accommodatum est a theologis ad significandam tantum doctrinam non scriptam. Sic Irinaeus lib. 3, cap. 2: ‚Evenit', inquit, ‚neque Scripturis neque traditioni consentire cos'... Vocatur autem doctrina non scripta non ea, sed quae non est scripta a primo auctore. Exemplo sit baptismus parvulorum"[1]). A n t. M a y r:

[1]) De controversiis, I: De Verbo Dei scripto et non scripto, Ingolstadii 1599, 249.

„Omissis aliis vocabuli significationibus, traditionem hic intelligimus transmissionem veritatum ad fidem et mores pertinentium, factam a Deo extra S. Scripturam... Per traditiones in restricta et theologica significatione acceptatas intelliguntur certa catholicae fidei dogmata aut etiam morum instituta, quae Apostoli vel a Christo Domino, oretenus vel ex suggestione Spiritus Sancti acceperunt et postea viva voce Ecclesiae tradiderunt, quin ea libris canonicis insererent. Itaque traditiones debent quidem non esse in Sacra Scriptura expressae"[1]). J. V. de Groot: „Traditio est doctrina revelata, S. Scripturis non consignata, sed a Christo oretenus Ecclesiae transmissa"[2]). Fr. Egger: „Traditio in usu theologico dicitur omnis doctrina vel institutum ad religionem pertinens, a maioribus ad posteros transmissum. In hac generali acceptatione praescinditur tam ab origine, a qua procedit doctrina, quam a modo, quo propagatur; unde etiam S. Scriptura sub hac generica ratione traditionis comprehenditur. In significatione pressa vero, quatenus traditio a S. Scriptura distinguitur, definiri solet: **doctrina ex fonte divino promanans et viva voce ad posteros transmissa.** Quando de traditione **simpliciter** sermo est, haec posterior intelligitur"[3]). H. Hurter: „Quamvis traditio latiori aliquo sensu dicantur a patribus omnia dogmata et instituta ex antiquitate Ecclesiae quocumque demum modo etiam per S. Scripturam transmissa, significatione autem strictiori et specifica nomine traditionis adsignificatur modus transmissionis et conservationis a S. Scriptura diversus; quae significatio nominis ita communis est, ut semper praesumi possit, nisi altera latior in singulis demonstretur contextibus... Etsi ratione modi traditio plerumque distinguatur a Scriptura sacra, propterea non excluditur omnis scriptio patrum, sed tantum scriptio auctorum inspiratorum: et hoc tantum sensu dicitur oralis, quod ab apostolis solum ore, non etiam scripto Ecclesiae fuerit proposita, non vero ut significetur eam semper ore solum fuisse propagatam"[4]). A. Tanquerey: „Traditio, sensu latiori, complectitur omnem veritatem divinitus revelatam sive scriptis sive viva voce transmissam, iuxta illud S. Pauli: Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. Sensu autem strictiori, prout a Scriptura distinguitur, Traditio eam doctrinam solum complectitur quae ore transmittitur, ac definiri potest: doctrina revelata, sacris Scripturis non relata, sed per legitimos Ecclesiae pastores de aetate in aetatem infallibiliter transmissa"[5]). J. Muncunill: „Traditio generatim definiri potest: doctrina sive speculativa sive practica a Christo vel

---

1) Theologia scholastica, Ingolstadii 1732, I 52—53.
2) Summa apologetica de Ecclesia catholica ad mentem S. Thomae Aquinatis ⁵, Ratisbonae 1892, 666.
3) Enchiridion theologiae dogmaticae generalis³, Brixinae 1899, n. 165.
4) Medulla theologiae dogmaticae⁸, Oeniponte 1908, n. 98-99.
5) De vera religione, de Ecclesia, de fontibus revelationis¹³, Romae 1910, nr. 944.

Apostolis accepta et ad nos usque transmissa, sed strictiori sensu est doctrina sive speculativa sive practica a Christo vel Apostolis viva voce accepta et ad nos usque transmissa; et sensu strictissimo habetur, si talis doctrina viva voce a Christo vel Apostolis accepta et ad nos usque transmissa est, et neque explicite neque implicite in Sacra Scriptura continetur".[1]) Chr. Pesch: „Tam Scriptura quam traditio potest sumi active ut organum, quo proponitur doctrina revelata, et passive ut doctrina proposita. Sensu passivo potest iterum traditio aut omnino presse accipi ut doctrina, sola orali traditione, non vero in Scriptura proposita, aut late, in quantum comprehendit totam doctrinam a magisterio ecclesiastico propositam, etiam eam, quae in Scriptura legitur, et Scripturam ipsam, ut est obiectum traditionis (cf. 2 Thess. 2,14), ‚traditum per apostolos revelationem seu depositum fidei' integrum. Presso sensu loquimur in numero plurali de sacris traditionibus, i. e. de doctrinis et institutis, quae in Scriptura non commemorantur"[2]).

4. Mūsų aukščiau išdėstytosios ar apibrėžtosios Tradicijos teisingumą įrodo, be kitko, štai kas:

1) Šv. Raštas. — Šv. Rašto N. Įstatyme žodis „tradicija" ar „paduoti" (tradere) bent 12 kartų pavartotas mūsų kalbėtąja prasme. Pavyzdžiu gali eiti šios citatos: „Priėjo Rašto žinovai tuomet prie Jo (Kristaus) ir pariziejai iš Jeruzolimos ir sakė: Kodėl tavo mokytiniai peržengia vyresniųjų padavimą? nes jie nesimazgoja sau rankų, kuomet valgo duonos. Jis gi atsakydamas jiems tarė: Kodėl ir jūs peržengiate Dievo paliepimą dėliai savo padavimo?"[3]); „Aš giriu jus, Broliai, kad visame atsimenate mane ir laikote mano įsakymus, kaip jums daviau"[4]); „Aš ėmiau iš Viešpaties, ką ir jums padaviau, kad Viešpats Jėzus tą naktį, kurioje buvo išduotas, ėmė duoną ir dėkodamas laužė ir"...[5]); „Aš jiems padaviau visų pirma, ką ir ėmiau, kad Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip sako Raštai, kad buvo palaidotas ir prisikėlė trečią dieną, kaip sako Raštai"[6]) ir tt.

Be to, Šv. Rašto N. Įstatyme žodis „paduoti" (tradere) vieną kartą aiškiai tepavartotas taip Tradicijos, taip Šv. Rašto prasme, būtent, pasakyta: „Taigi, Broliai, tvirtai stovėkite ir laikykite padavimus, kurių išmokote ar tai žodžiu, ar mūsų laišku"[7]).

2) Bažnyčios Tėvai ir rašytojai. — Jie Tradiciją skiria nuo Šv. Rašto. Tradiciją teidentifikuoja su Šv. Raštu tada, kai nori paro-

---

1) Tractatus de locis theologicis, Barcinone 1916, n. 105.
2) Compendium theologiae dogmaticae, Freiburgi Br. 1931, I[4] n. 303.
3) Mat. 15, 1-3; plg. Mork. 7, 1-3.
4) 1 Kor. 11, 2.
5) 1 Kor. 11, 23.
6) 1 Kor. 15, 3-4.
7) 2 Tes. 2, 15.

dyti, jog Tradicija ir Šv. Raštas yra to paties vertumo krikščionių tikybos sužinojimo šaltiniai, ir kartais pažymi, kad Tradicija esanti platesnė, nekaip Šv. Raštas, ir tt. Štai pavyzdžiai:

Šv. Irinėjus: „Evenit itaque neque Scripturis iam neque traditioni consentire eos" (eritikai)[1]; „Quid autem, si neque apostoli Scripturas relinquissent nobis? Nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multae gentes barbarorum eorum, qui in Christum credunt, sine charta et atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem et aeternam traditionem diligenter custodientes"[2]). Tertulionas: „Quid autem praedicaverint apostoli, i. e. quid illis Christus revelaverit, et hic praescribam non aliter probari debet, nisi per easdem ecclesias, quas ipsi apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando tam viva, ut aiunt, voce quam per epistolas postea"[3]); „Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria est aut par incertae. Nam etsi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem parem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi, quod nunc solum disputandum est: quibus competat fides ipsa, cuius sint Scripturae, a quo, et per quos, et quando, et quibus sit tradita disciplina, qua fiunt christiani? Ubi enim apparuerit esse veritatem et disciplinae et fidei christianae, illic erit veritas Scripturarum et expositionum et omnium traditionum christianarum"[4]); „Oblationes pro defunctis, pro natalitiis (martyrum) annua facimus, die dominica ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare... Harum et aliarum eiusmodi disciplinarum si legem expostulas Scripturarum, nullam invenies: traditio tibi praetenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix"[5]); „Eorum quae ex traditione observantur, tanto magis dignam rationem afferre debemus, quando carent scripturae auctoritate, donec aliquo coelesti charismate aut confirmentur aut corrigantur"[6]). Šv. Epifanas: „Traditione quoque opus est. Neque enim ex Scripturis peti possent omnia. Idcirco alia scripto, traditione alia sanctissimi apostoli reliquerunt"[7]). Šv. Bazilijus: „Ex asservatis in Ecclesia dogmatibus et praedicationibus alia quidem habemus e doctrina scripto praedita alia vero nobis in mysterio tradita recepimus ex traditione

---

1) Adversus haereses, III 2.
2) T. p. 4.
3) De praescriptione haereticorum, c. 21.
4) T. p., c. 19.
5) De corona, c. 4.
6) De ieiunio, c. 10.
7) Adversus haereses Panarium, 61 n. 6.

apostolorum, quorum utraque vim eandem habent ad pietatem"[1]). Š v. J e r o n i m a s: „An nescitis etiam ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus inponantur et ita invocetur Spiritus Sanctus? Exigis ubi scriptum sit? In Actibus Apostolorum? Etiam si scripturae auctoritatis non subesse, totius orbis in hanc partem consensus instar praecepti obtineret. Nam et multa alia, quae per traditionem in ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scriptae legis usurpaverunt, velut in lavacro ter caput mergitare"[2]); „Sensi enim saepe dolens et gemens multas infirmorum perturbationes fieri per quorundam patrum contentiosam obstinationem vel superstitiosam timiditatem, qui in rebus huius modi, quae neque universalis Ecclesiae traditione ut certum possunt terminum pervenire..., tam litigiosas excitant quaestiones, ut nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum aestiment"[3]); „Illa autem, quae non scripta, sed tradita custodimus, quae quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis apostolis vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Domini passio et resurrectio et ascensio et adventus de coelo Spiritus Sancti anniversaria solemnitate cellebratur"[4]). Š v. J o n a s K r i z o s t o m a s: „Itaque fratres state et tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam nostram (2 Thess. 2,15). Hinc est perspicuum, quod non omnia tradiderunt (apostoli) per epistolam, sed multa etiam sine scriptis; et ea quoque sunt fide digna. Quam ob rem Ecclesiae quoque traditionem censeamus esse fide dignam. Est traditio; nihil quaeras amplius?"[5]). Š v. A u g u s t i n a s: „Apostoli autem nihil quidem exinde praeceperunt (in Scripturis), sed consuetudo illa, quae opportebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est, sicut sunt multa, quae universa tenet Ecclesia, et ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur"[6]).

3) B a ž n y č i o s p a r e i š k i m a i. — Šv. tėvai, skelbdami Bežnyčios mokslą ar dogmas, skyrium remiasi Šv. Raštu ir Tradicija. Pav., P i j u s I X, skelbdamas Nekalto Šv. P. Marijos pradėjimo dogmą, sako: „Tridenti Patres... perspicue significarunt, nihil ex divinis litteris, nihil ex traditione Patrumque auctoritate rite afferri posse, quod tantae Virginis praerogativae quovis modo refragetur"[7]). Tą pat daro visuotiniai Bažnyčios susirinkimai. Pav., Tridento susirinkimas, smerkdamas tvirtinimą, jog su kaltės atleidimu visados baigiantisi taip pat visa bausmė, sako: „Perspicua enim et illustria in sacris Litteris exempla reperiuntur, quibus, praeter divinam

1) De Spiritu Sancto, c. 27 n. 66.
2) Dialogus contra Lucixerianos, 8.
3) Ep. 54, 2, 3.
4) Ep. 54, 11.
5) Homilia 4 in ep. 2 Thessalocenses, n. 2.
6) De baptismo, V c. 23.
7) Bulla „Ineffabilis".

traditionem, hic error quam manifestissime revincitur"[1]; apie kunigystės šventimus: „Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse... sacrae Litterae ostendunt, et catholicae Ecclesiae traditio semper docuit"[2]; „Cum scripturae testimonio, Apostolica traditione et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem... gratiam conferri; dubitare nemo debet Ordinem esse vere et proprie unum ex septem sanctae Ecclesiae sacramentis"[3]; apie skaistyklą: „Cum catholica Ecclesia, Spiritu Sancto edocta, ex sacris Litteris et antiqua Patrum traditione, in sacris conciliis, et novissime in hac oecumenica Synodo docuerit, purgatorium esse"[4].

Tridento susirinkimas dar specijaliai išdėsto Tradicijos sąvoką ir ją skiria nuo Šv. Rašto: „Perspiciens hanc veritatem et disciplinam (Kristaus mokslas) contineri in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quae ab ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt; orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam Veteris quam Novi Testamenti, cum utriusque Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus a Christo vel Spiritu Sancto dictatas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et veneratur... Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, et veteri Vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones praedictas sciens et prudens contempserit; anathema sit"[5]. Tai primena ir papildo Vatikano susirinkimas, kur pasakyta: „Haec porro supernaturalis revelatio, secundum universalis Ecclesiae fidem a sancta Tridentina Synodo declaratam continetur in libris scriptis et sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae aut (ab) ipsis Apostolis spiritu Sancto dictante quasi per manus traditae ad nos usqe pervenerunt"[6].

Galop, Kodekso I. C. kan. 1323, § 1 aiškiai skiriami Tradicija ir Šv. Raštas: „Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt, quae in verbo Dei scripto vel tradito continetur et ab Ecclesia sive sollemni iudicio sive ordinario et universali magisterio tanquam divinitus revelata credenda proponuntur".

---

1) Sess. XIV, *de poenitentia*, c. 8.
2) Sess. XXIII, *de ordine*, c. 1.
3) Sess. XXIII, *de ordine*, c. 3.
4) Sess. XXV, *de purgatorio*.
5) Sess. IV, *de canonicis scripturis*.
6) Sess. III, c. II, *de revelatione*.

Ign. Končius

Žemaičių padangės kryžių ir koplytėlių statistika

(Statistica crucium et cappellarum in Samogitia)

IV[1])

Šiame rašinyje įdėti tolimesnio Žemaičių padangės kelio 307 kilometrai. Šventosios sodybos surašytos ta pačia tvarka, kaip ir anksčiau. Tik rinkėjų skaičius pagausėjo. Anuomet vienam pačiam teko tą savotiškai įdomų ir patraukiantį darbą dirbti. Dabar prie to darbo energingai prisideda p. P. Gaidamavičius, tikrai širdingai pamėgęs Žemaičių kraštą, atsidėjęs tiriąs jį, visados labai susirūpinęs jo praeities paminklų saugojimu. Jis ir vienas daug apvažiavo:[2]) Telšiai — Žarėnai, Žarėnai — Varniai, Žarėnai — Tverai, Notėnai — Gintališkė. Ir dar mane apvažiojo: Telšiai — Tryškiai, Tryškiai — Luokė, Luokė — Viešvėnai, Viešvėnai — Telšiai, Viešvėnai — Janapolis, Janapolis — Varniai, Drobakščiai — Tverai, Lopaičiai — Ruškis, Žarėnai — Lauksoda, Lauksoda —Telšiai, Telšiai — Kalvarija, Kalvarija — Plateliai, Plateliai — Beržoras, Beržoras — Plungė. Be to, P. Gaidamavičius daug daug kryžių - koplytėlių gražių foto nuotraukų yra padaręs. Visiškai jo užtarnautą tikrąjį dėkojimą teįstengs jam pasakyti tie, kurie ateityje užsidegs tirti ir pasiges tokios įdomios krašto meno, tikybos, etnografijos taip sparčiais žingsniais nykstančios medžiagos.

Kitame Žemaičių padangės pakraštyje neseniai susibūręs rimtas kilnių mokytojų p. J. Žilvičio vedamas būrys karštai ėmė dairytis ir saugoti etnografinius irstančių ir ardomų kaimų paminklus: p. M. Rauchas surinko medžiagos kelyje Kretinga — Darbėnai, p. S. Bončkus — Kretinga — Salantai, p. V. Lingys — Kretinga — Gargždai, p. J. Žilvitis — Gargždai — Lapių kaimas. Maloniai padėjo dar Kretingos valsčiaus viršaitis p. J. Jurkus.

Labai man malonu šia proga padėkoti visiems padėjusiems šias statistines žinias rinkti.

---

[1]) Žiūr. „Soter", n. 2 (1931) 36—64; n. 2 1933); n. 2 (1934) 143—168.

[2]) Važinėja motociklu B. S. A. 485 cm³; skaitiklis „Jaeger" firmos 6028 B; padangos 27x4,00.

1. Telšiai — Tryškiai (24 km.)
1935.VII.25.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Kelias šakojasi: viena šaka eina į Tryškius, antra į Viešvėnus.
	D	Ant akmenų koplytėlėje (1 fot.[1]): 1) Sopulingoji Motina Švenčiausia, 2) Šv. Jonelis, 3) šv. Antanas ir 4) Panelė Švenčiausia. Kryžius (1 fot.). Sodyba, aptverta parkaniukais. Auga topoliai.
0,6	D	Prie beržo Smūtkelis (2 fot.).
1,0	D	Cementinis kryžius (Jub. 1934 m. Fundatorius Matavušus Žilevičius): 1) krucifiksas ir 2) Jėzus neša kryžių. Ant viršaus vėtrungė ir angelas — arkangelas (su trimitu).
1,2	D	Keturi dideli topoliai. Prie vieno koplytėlėje Panelė Švenčiausia (1930 m.).
3,9	K	Prie beržo koplytėlė. Šventojo nebėra.
4,2	D	Koplytėlė ant stiebo (3 fot.): 1) šv. Jurgis ir 2) Panelė Švenčiausia.
4,8	K	Kryžius tarp medžių.
5,8	D	Prie eglės koplytėlė: krucifiksas.
6,6	D	Prie eglės koplytėlė: 1) Jėzaus Širdies statula ir 2) Motinos Švenčiausios (su kūdikiu ir angeliukais) paveikslėlis.
7,1	D	Prie beržo koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
7,2	D	Kryžius (baltas).
7,8	D	Rugiuose koplytėlė ant stiebo (4 fot.). Likę: 1) krucifiksas su Marija ir Magdalena ir 2) Zidorius sėja.
8,2	K	Kryžius.
10,8	K	Kryžius.
11,8	K	Ant akmenų koplytėlėje, parkaniukais aptvertoje (maži uosiai, eglė, klevas, beržai — 5 fot.): 1) Rožančiaus Panelė Švenčiausia (įmerktos gėlės ir popierinėmis gėlėmis padabinta), 2) Aušros Vartų Panelė Švenčiausia, 3) Nukryžiuotojo galvos paveikslas. Prie kolonos krucifiksas.

[1]) Fotografijų numeriai yra autoriaus kolekcijos.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
17,1	D	Ant stiebo koplytėlė (6 fot.): šv. Zidorius sėja, su rožančiu.
19,3	K	Kryžius.
21,6	K	Kapeliai. Palaidotas Pavirvytės dvaro savininkas, užmuštas 1919.II.17. Akmeninis kryžius. Medinis storas kryžius (7 fot.). Kryžauno stogo koplytėlė (8 fot.): 1) Sopulingoji Dievo Motina, 2) šv. Antanas, 3) šv. Rokas, 4) Maloningoji Panelė Švenčiausia ir 5) šv. Barbora.
	D	Kryžius.
		Kelias eina per kapus. Matyti kaulų.
	K	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis (1887 m. — 9 fot.).
22,9	K	Kryžius.
,,	D	Prie beržo skardinė koplytėlė. Šventojo nebėra.
23,1	K	Prie beržo koplytėlė: šv. Barbora (10 fot.).
23,5	K	Prie beržo koplytėlė. Šventojo nebėra.
24,2	K	Tryškiai.
		Ant stiebo koplytėlė (1908 m.—11 fot.): 1) Sopulingoji Dievo Motina, 2) šv. Jurgis, 3) šv. Antanas ir 4) šv. Lukas.
		Turgavietės pakraštyje šv. Pliurijonas (12 fot.). Pernai atstatytas. Statula kainavusi 120 lt. Senasis buvęs gražesnis (papasakojo Buknienė).

2. Tryškiai — Luokė (22 km.)

1935.VII.25.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Miestelis.
	K	Išvažiuojant iš miestelio, ant stiebo koplytėlėje Šilavos Panelė Švenčiausia. Koplytėlė prie namuko (13 fot.).
0,1	D	Kryžius.
5,1	K	Ant akmeninio stiebo kryžius (14 fot.).
		Prie topolio koplytėlė. Šventojo nebėra (14 fot.).
5,6	D	Kryžius.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
6,7	K	Prie topolio koplytėlė: Sopulingoji Dievo Motina (15 fot.).
7,7	K	Koplytėlė ant stiebo. Šventųjų nebėra (16 fot.).
8,2		Geležinkelio linija.
8,5	K	Prie pušies koplytėlė: Sopulingoji Dievo Motina (17 fot.). Apačioje kita maža. Šventojo nebėra (17 fot., 18 fot.).
10,8		Kaunatavas.
11,8	D	Ant stiebo koplytėlė: Šv. Jonelis (19 fot.).
13,5	D	Prie eglės Smūtkelis.
16,1		Kryžkelis: Užventis — Luokė.
16,5	D	Kryžius.
17,7	K	Ant stiebo keturių skyrių koplytėlė (1924 m.), parkaniukais aptverta (20, 21, 22 fot.): 1) Šv. Zidorius sėja. Angelas aria. Jaučiai su jungu. Pats šventasis su skrybėle. Sėtuvė ant juostos. 2) Šv. Jurgis. Karalaitė prie namo. 3) Sopulingoji Dievo Motina ir du angelai su žvakėmis. 4) Viršuje krucifiksas ir Marija su Magdalena. Apačioje buvęs šv. Antanas. Dingęs. Seniau čia buvusi kita koplytėlė. Šventuosius surinkęs pas save ir laikęs Jankauskas (netoli prie kelio gyvena). Jo žmona sirgusi, nebepaėjusi, patale gulėjusi. Apsižadėjusi koplytėlę pastatydinti. Džekonui parodyti kretile išnešę šventuosius. Džekonas tik įkalbėtas tesutikęs leisti dėti tokius senus šventuosius į naują koplytėlę. Jankauskas pastatęs tą koplytėlę, ir žmona išgijusi.
18,5	K	Prie klevuko koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
20,3	D	Prie eglės koplytėlė. Šventojo nebėra.
20,5	K	Prie supuvusio medžio, kiek atstu nuo kelio, apipuvusi Panelė Švenčiausia (23 fot.).
21,5		Į Luokę įvažiuojant, du kryžiai: geležinis ir medinis.
22,4		Luokė sudegusi. Vieni griuvėsiai.

3. Luokė — Viešvėnai (16 km.)
1935.VIII.25.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Turgavietė.
	D	Miestelyje ant stiebo koplytėlėje šv. Rokas (24 fot.).
	K	Kryžius.
	K	Išvažiuojant prie uosio koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
0,9	K	Prie medžio koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina.
1,5	D	Kryžius.
2,1	D	Kryžius.
2,5	D	Prie apušės koplytėje Panelė Švenčiausia.
2,7	D	Keturi kryžiai: 2 mediniai, 2 geležiniai su akmeninėmis papėdėmis (25 fot.).
3,6	K	Ant stiebo koplytėlė. Šventojo nebėra.
4,1	D	Biržuvėnų koplytėlė, 1934 m. restauruota: šv. Rokas (26 fot.).
4,8	K	Vokiečių kareivių kapeliai. Apvalio medžio baltas kryžius.
5,0	D	Kryžius su įkirstais krikštais (skenduolių skaičius — 27 fot.).
5,3	D	Prie klevo koplytėlė: Sopulingoji Dievo Motina (28 fot.).
5,7	D	Prie pušies Smūtkelis. Pats Kristus sidabriniais dažais nudažytas (29 fot.).
7,6	D	Gluosnyje koplytėlė: Sopulingoji Dievo Motina (30 fot.).
9,0	D	Senkapiai. 3 kryžiai: vienas medinis, kitas akmeninis ir t. t. Rūdupiai.
13,0	K	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis (1890 m.).
14,0	K	Lauke kryžius.
14,1	D	Ant stiebo koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina (31 fot.). „Garbės“ kalnelis. Taip vadina Stirblių kalną. Žmonėms sergant, veždavo į šį kalną akmenis. Iš tų akmenų tvorą užtvėrė.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		Koplytėlė: 1) Karalienė Dangaus, 2) šv. Barbora, 3) Kristaus galva (tapyta) viršuje, 4) Apveizdas (tapytas) viršuje, 5) šv. Rokas, 6) Jėzus neša kryžių (tapytas) viršuje, 7) Jėzus prie stiebo ir 8) Jėzaus galva drobėje (tapyta) viršuje.
		Stoginis kryžius. Kryžius. Už aptvaro 3 kryžiai (32 fot.). Suolelis. Pinigams mesti „karbonka".
16,5		Viešvėnai.

4. Viešvėnai — Telšiai (9 km.)

1935.VII.25.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0,3	K	Prie topolio koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
0,5	K	Ant stiebo koplytėlėje, parkaniukais aptvertoje: 1) Sopulingoji Dievo Motina ir 2) krucifiksas. Sodyboje netolimais matyti koplytėlė.
2,5	K	Parkaniukais aptvertas cementinis kryžius.
2,7	K	Prie eglės kažkas buvęs.
3,6	D	Apgriuvusiais parkaniukais aptvertoje ant stiebo koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina.
4,8	K	Lauke kryžius.
	K	Lauke kryžius.
5,0	D	Gluosnyje buvusi koplytėlė.
5,3	D	Cementinis kryžius su vėtrunge; o ši su angelu — arkangelu, trimituojančiu (visai tokia pat, kaip Telšiai — Tryškiai 1,0).
8,8		Prie pravoslavų kapų ant Lėplaukės kelio Telšiuose.

5. Viešvėnai — Janapolis (16 km.)

1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0,		Prie Pliurijono.
0,5	K	Kryžius.
1,0	D	Ant stiebo koplytėlėje: 1) šv. Jurgis, 2) Sopulingoji Dievo Motina su kardais (gražaus darbo) ir 3) dvi tuščios vietos.
2,3	D	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis.
3,9	D	Kryžius.
4,1	K	Kryžius.
6,6	D	Senkapiai. 2 kryžiai.
8,8	K	Prie apušės koplytėlėje Panelė Švenčiausia (1925 m.).
8,9	K	Ant stiebo koplytėlėje šv. Jonas Krikštytojas.
9,1	D	Kryžius.
9,8	D	Kryžius.
12,0	D	Ant kalnelio 2 kryžiai.
12,4	D	Kryžius.
12,7	D	Eidžiotai. Ant žemės koplytėlė, prie sodybos, parkaniukais aptverta: 1) Sopulingoji Dievo Motina, 2) Karalienė Dangaus, 3) Smūtkelis (didelis, gražus) ir 4) šv. Rokas.
15,4	D	Prie topolio šv. Rokas. Apačioje krucifiksas.
15,8		2 kryžiai.
16,0		Pavasarininkų kryžius.
16,1		Prie šventoriaus. Janapolis. Šventoriuje koplytėlė ant stiebo (1886) : 1) Sopulingoji Dievo Motina, 2) šv. Antanas, 3) krucifiksas ir 4) šv. Ona.

6. Janapolis — Varniai (11 km.)
1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Prie šventoriaus.
2,1	K	Kryžius. Lauke kalnelyje 3 kryžiai (1 be kryžmos).
3,5	K	Ant stiebo koplytėlėje šv. Jonas Krikštytojas.
3,7	D	Kryžius.
3,9	K	Ant stiebo koplytėlėje: 1) šv. Jurgis, 2) Karalienė Dangaus, 3) krucifiksas ir 4) šv. Rokas.
4,6	K	Ant stiebo koplytėlė. Šventojo nebėra.
5,5	D	Kryžius.
7,7	D	Koplytėlė: Marijos širdis. N. v. šaudęs į tą koplytėlę, sakydamas: „Jei esi šventa, išeik"(!).
7,9	D	Ant stiebo koplytėlėje Š v. Jonelis.
8,6		Prie apušės Šv. Jonelis. Kryžius su krikštu. Kitoje kelio pusėje krikštas. Čia 1930 m. vežimas užmušęs Joną Norkų. Parašas: „Norkus I. Tamošius S. S-A. 1930 m. Norkus Jonas iš Varnių M. Netikietu smerču čonai galva padiejo 28 vasaro Nakties laiki amžiaus 26 M. Praša sukalbėti teve musu sveika Marija amžina atils Križius pun. Norkus Tamošus su sava žmona ir Reckauskis Domininkas".
9,8	D	Kryžius.
11,3		Varnių turgavietė.

7. Drobukščiai (Varniai — Tverai: kryžkelis) — Tverai (12 km.)
1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
1,2	D	Ant stiebo koplytėlėje (1826 m. — 33 fot.): 1) šv. Jurgis, 2) šv. Antanas, 3) krucifiksas ir 4) Karalienė Dangaus.
2,8	D	Kryžius.
3,8	D	Prie ąžuolo koplytėlėje Panelė Švenčiausia (34 fot.).
49,	D	Prie ąžuolo kažkas buvęs.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
4,8	D	Kryžius.
5,5	K	Kryžius.
6,4	K	Kryžius.
6,7	D	Prie ąžuolo koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
7,1	D	Kapeliai: 4 mediniai kryžiai, 1 geležinis, geležinė koplytėlė, pritvirtinta prie kūlio: šventasis laiko ant rankų avinėlį, o angelas žvakę (35 fot.).
7,6	D	Kryžius, tvora aptvertas; auga beržas.
7,9	D	Stoginis kryžius (1900 m.).
8,3	D	Kryžius.
8,5	D	Raudonų plytų koplytėlė, parkaniukais aptverta. Auga klevas, alksnis, 2 ąžuolai.
9,4	K	Kryžius.
9,7	K	Prie topolio koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
9,9	K	Kryžius.
10,9	K	Kryžius.
11,9		Tverų šventorius.

8. Kelias: Tverai — Žarėnai; Lopaičiai — Ruškis (ežeras — 2 km.)

1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		Lopaičių kaime Bėčiaus koplytėlė ant stiebo: 1) Rožancavos Panelė Švenčiausia, 2) šv. Petras, 3) šv. Jurgis, 4) šventasis su velniu (tur būt, šv. Vincentas), 5) Sopulingoji Dievo Motina ir 6) Panelė Švenčiausia.

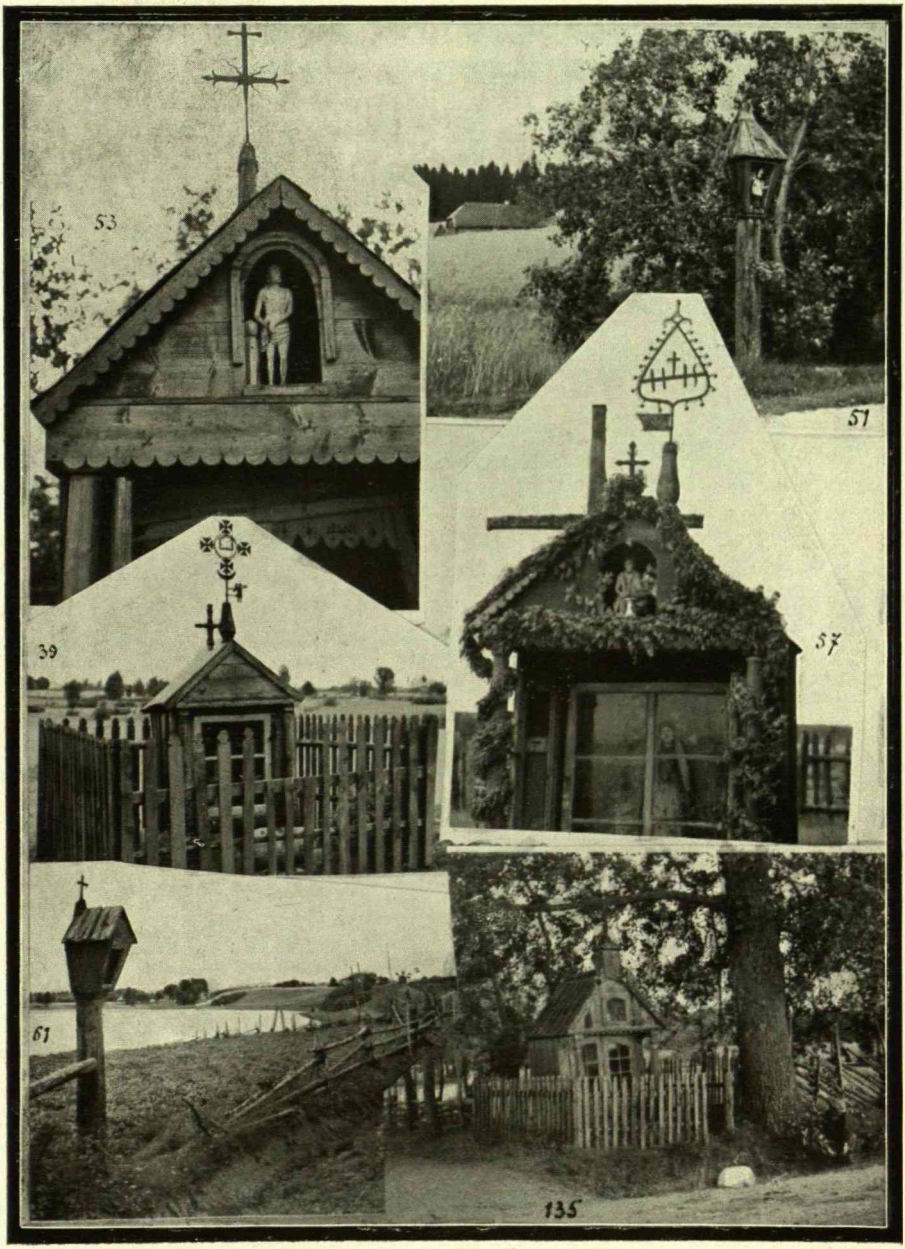
53
57
57
39
61
135

9. Žarėnai — Lauksoda (8 km.)

1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Pašventoryje.
0,5	D	3 kryžiai: 2 mediniai ir 1 akmeninis (1933 m.). Tai tretininkių auka.
2,4	D	Prie apušės koplytėlėje krucifiksas.
3,1	K	Prie blendies koplytėlėje Jėzus raudonu rūbu.
3,3	K	Prie beržo koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
6,1	D	Ant stiebo koplytėlėje šv. Jurgis ir krucifiksas apačioje; aptverta parkaniukais su lipine. Auga berželis.
6,3	D	Kryžius.
6.7	D	Kapaliai. Tik vienas kryžius.
6,9	K	Prie ąžuolo koplytėlėje Karalienė Dangaus. Griuva.
7,3	K	Kryžius.
7,5	D	Ant dviejų girnų akmenų koplytėlėje Jėzus raudonu rūbu.
		Lauksoda.

10. Lauksoda — kelias: Žarėnai — Telšiai (3 km.)

1935.VII.26.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		Prie klevo koplytėlėje Panelė Švenčiausia, Pliurijonas aikštėje, pašventoryje. Kryžius. Šventoriuje geležinė koplytėlė ir antroje koplytėlėje deda Jėzų į grabą.
0,5	K	Ant stiebo koplytėlė (1909 m.): 1) Panelė Švenčiausia (gipsinė), 2) šv. Vincentas su sparnuotu velniu ir 3) Šv. Jonelis.
1,3	K	Ant akmenų skarda apmuštoje koplytėlėje: 1) Panelė Švenčiausia, 2) šv. Rokas, 3) Jėzus raudonu rūbu, surištomis rankomis ir 4) šv. Kazimieras. Auga 4 topoliai. Akmeninė tvora. Aukų „karbonka".
2,8	D	Kapaliai: 1 medinis kryžius ir raudonų plytų koplytėlėje (1907 m.) didelė Karalienė Dangaus (prie šono krucifiksas).
		Vieškelis.

11. Telšiai — Kalvarija (23 km.)
1935.VII.27.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Prie bažnyčios.
3,8	K	Prie stiebo koplytėlė (1909 m.): Sopulingoji Dievo Motina (37 fot.), apsegta lentomis, statyta 1860 m.
4,0	D	Ant stiebo koplytėlėje (36 fot.): 1) Panelė Švenčiausia, 2) šv. Povilas ir 3) Jėzus.
4,8	K	Parkaniukais aptvertas, medžiais apaugęs kryžius.
9,1	D	Kryžius.
	K	Sarakų k. Nusišovęs Jankauskas. Aptverta kalnelyje. Kryžiaus nėra. Seniau čia buvę kapeliai.
9,4		Prie alksnio koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina (40 fot.).
9,9	K	Kryžius ir prie klevo koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
10,5	D	Sedos — Kalvarijos kryžkelyje cementinis kryžius.
	D	Sedos kelyje matoma koplytėlė.
10,8	K	Kapaliai. Didelė koplytėlė ant akmenų: Sopulingoji Dievo Motina (su vienu kardu), susidėjusi rankas. Auga topoliai. Aptverta parkaniukais. „Karbonkos" skylutė (38 fot.).
11,6	D	Naujoje koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina su nukryžiuotuoju ant kelių, be kardų.
12,1	D	Ant akmenų koplytėlėje Panelė Švenčiausia. Aptverta parkaniukais (39 fot.).
14,3	D	Kapaliai lauke. 3 kryžiai: 1 medinis, 2 cementiniai.
15,2	K	Prie apušės baltas kryžius, krikštas (raudonas).
15,7	D	Dviejų kryžmų kryžius.
16,6	K	Ant stiebo koplytėlėje (1926 m.) Šv. Jonelis (45 fot.).
17,6	D	Kapeliai. Koplytėlėje Panelė Švenčiausia; prie durų „karbonkos" skylutė, o prie tos skylutės krucifiksas (41 fot.). Pušimis ir beržais apaugę.
18,2	K	Prie upės ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis su geležiniu krikštu apačioje (1855, 1897 m. — 44 fot.).
19,0	K	Prie pušies koplytėlėje Panelė Švenčiausia (43 fot.).
19,1	K	Du kryžiai, parkaniukais aptverti: 1 geležinis ant akmens ir 1 medinis (1930 m.).

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
19,5	K	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis (42 fot.).
19,7		Gluosniais apaugę, aptverti kapeliai: medinis kryžius, geležinis kryžius ir mūrinėje koplytėlėje: 1) Sopulingoji Dievo Motina, 2) nepažįstamas šventasis kunigo rūbais, prie jo angelas su knyga, 3) krucifiksas ir 4) šv. Antanas. Prie durelių krucifiksas.
20,8	D	Prie nudžiūvusios apušės koplytėlėje krucifiksas su krikštu (46 fot.).
21,7	D	Ant stiebo koplytėlėje krucifiksas (1901 m.).
22,2	D	Kryžius (47 fot.). Koplytėlėje (šventieji nauji, keisto darbo — 47 fot.): 1) šv. Rokas, 2) krucifiksas, 3) šv. Jurgis ir 4) Sopulingoji Dievo Motina be matomos širdies su septyniais kardais.
23,2		Ant tilto kryžius ir ant akmenų koplytėlėje didelis Šv. Jonelis.

12. Kalvarija — Plateliai (17 km.)
1935.VII.27.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Kryžkelis: Plateliai — Plungė.
		Ant stiebo koplytėlėje (48 fot.): 1) krucifiksas su Marija ir Magdalena, 2) Panelė Švenčiausia, 3) Smūtkelis ir 4) šv. Jurgis.
		Kryžius.
1,5	K	Koplytėlė ant žemės: Sopulingoji Dievo Motina. Parkaniukais aptverta. Auga 4 dideli topoliai.
2,4	D	Ant stiebo koplytėlė (1903 m. — 49 fot.): 1) krucifiksas, 2) šv. Barbora, 3) šv. Juozapas ir 4) Panelė Švenčiausia.
6,1		Prie eglės koplytėlė (1931 m.—50 fot.): Sopulingoji Dievo Motina su vienu kardu (kitų nebūta).
6,5	D	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis. (51 fot.).

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
7,2	K	Stoginis kryžius (52 fot.).
8,2	K	Getančių k. Kapeliai: koplytėlėje ant akmenų Panelė Švenčiausia, viršuje Jėzus prie stiebo (53 fot.). 1891 m. koplytėlė. Šventojo nebėra (54 fot.). 1902 m. kryžius.
	D	Kryžkelyje kryžius.
9,1	D	Kryžius.
9,3	K	Prie topolio koplytėlėje sėdi mėlynoje kėdėje Smūtkelis, skardinis apsiaustas. Koplytėlė žemai prikalta (59 fot.).
9,5	D	Kryžius.
9,6		Prie Virkšų mokyklos nepaprastai didelis kadugys (55 fot.).
9,8	K	Kapaliai (56 fot.): ant akmenų koplytėlėje (1889 m.) Panelė Švenčiausia, viršuje Jėzus prie stiebo (57 fot.). 4 mediniai kryžiai (1899, 1896, 1930, 1899 m.).
11,0	K	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis (1903 m.).
11,1	K	Prie blendies koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
11,8	D	Trys kryžiai. Pakastuvos malūnas (60 fot.).
12,0	K	Ant stiebo koplytėlė. Šventojo nebėra (61 fot.).
12,8		Sudraskyta koplytėlė ant žemės. Buvusi „karbonkos“ skylė.
13,9	K	Prie klevo koplytėlėje Panelė Švenčiausia (linksmaus veido), padabinta popierinėmis gėlėmis.
14,3	D	Prie ąžuolo koplytėlėje Kristus kalėjime.
14,5	D	Ant stiebo koplytėlėje Šventas Jonelis, pakrypęs, vapsvų koriai, paukščių lizdas (58 fot.).
15,4	K	Ant stiebo koplytėlė: 1) Kristus, rankos surištos, 2) Panelė Švenčiausia, 3) šv. Rokas ir 4) šv. Juozapas, pieštas ant lentos.
15,6	D	Prie ąžuolo koplytėlėje Sopulingoji Dievo Motina, apačioje krucifiksas.
15,7	D	Ant stiebo koplytėlėje Panelė Švenčiausia (1916 m.). Žvaigždės fone (auksinės), mėnulis, saulė, 2 širdys (viena kardu perverta).
15,9	D	Prie šermukšnio koplytėlėje perdurtas, sužeistas, plikas Smūtkelis kėdėje (gal tai Kristus kalėjime).
16,2	D	Ant stiebo koplytėlė: 1) Panelė Švenčiausia, 2)

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		šv. Pranciškus, 3) krucifiksas ir 4) šv. Zidorius sėja.
16,4		Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis.
16,9	D	Prie namo ant stiebo koplytėlėje Jėzus, rankos surištos, ir 2 angelai. Koplytėlės stogelyje padaryta skylutė ir prisegtas laktas paukščiui nutūpti.
17,1		Plateliai. Prie topolio koplytėlėje Smūtkelis.

13. Plateliai — Beržoras (2 km.)[1])

1935.VII.27.

Atstumas klm	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Pašventoryje.
1,2	D	Ant stiebo koplytėlė, parkaniukais aptverta; parkaniukų galvutės žalios, geltonos (1933 m.): 1) krucifiksas, 2) kunigo rūbais šventasis rodo pirštu į knygą, 3) Panelė Švenčiausia ir 4) šventasis, vyskupiškai apsirengęs, su vyskupo lazda.
1,5	K	Kryžius.
1,6	K	Gotinė koplytėlė, naujais parkaniukais aptverta: Panelė Švenčiausia. Kryžius.
2,1		Beržoras.

[1]) Šioje distancijoje 1914 m. buvo 14 kryžių ir koplytėlių. *Red.*

14. Beržoras — Plungė (11 km.)

1935.VII.27.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0		Prie bažnyčios: „Namai mana namai maldos? nes užtrubis truba ir numirelei prisikels nepagadinti. p: k: 9:".
1,1	D	Tuščia koplytėlė.
1,7	K	Kryžius. Koplytėlė ant žemės, prie sodybos, parkaniukais aptverta: Panelė Švenčiausia.
1,8	D	Ant stiebo koplytėlė (1913 m.): šv. Kazimieras, 2) Sopulingoji Dievo Motina, 3) šv. Barbora ir 4) krucifiksas.
2,6	K	Ant stiebo koplytėlė (1904 m.): 1) Panelė Švenčiausia ir 2) Šv. Jonelis.
3,2	D	Ant stiebo koplytėlė: 1) Panelė Švenčiausia, 2) šv. Vincentas su velniu ir 3) Šv. Jonelis.
3,5	D	Ant stiebo koplytėlė. Šventojo nebėra (1860 m.).
4,0	D	Ant stiebo prie Babrungo koplytėlė. Šventojo nebėra.
4,3	D	Ant akmenų cementinė koplytėlė: 1) Panelė Švenčiausia ir šv. Juozapas (viršuje).
10,2	K	Kryžius.
11,1		Kryžkelis: Kalvarija (Alsėdžiai) — Plateliai — Plungė. Atžvilgos kalnas.

15. Telšiai — Žarėnai (17 km.)[1])

1934.X.10.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
1,5	D	Prie beržo koplytėlė: Panelė Švenčiausia (62 fot.).
2,8	K	Prie apušės koplytėlė: Panelė Švenčiausia (63 fot.).
3,1	K	Ant mūrinio stiebo mūrinė koplytėlė: Marijos Dangun įžengimo paveikslas (remontuota 1920 m. — 64 fot.).
5,0	D	Vieškelis eina į Rubežaičių km. Mūrinė koplytėlė (65 fot.):

[1]) Surašyta p. P. Gaidamavičiaus.

Atstumas km.	Kelio pusė	Pavadinimas
		1) Jėzus iš Nazareto, 2) Panelė Švenčiausia ir 3) šv. Juozapas.
13,9	D	Koplytėlė ant stiebo, apsodinta alyvomis (66 fot.): 1) Jėzus neša kryžių, 2) šv. Rokas ir 3) Šv. Jonelis.
15,3	D	Koplytėlė ant stiebo: Sopulingoji Dievo Motina (67 fot.).
15,3	D	Toliau nuo kelio kryžius. Šalia jo buvęs dar vienas kryžius.
15,8	K	Ant stambaus stiebo koplytėlė. Šventųjų nebėra (68 fot.), pirmiau buvę keturi.
16,1	K	Prie beržo koplytėlėje Smūtkelis.
16,4	D	Ant stiebo koplytėlė: než. šventoji (labai uždengta). Kryžkelis. Vieškelis eina į Lieplaukę (69 fot.)
16,4	K	Prie nudžiūvusio gluosnio koplytėlė: Rūpintojėlis (70 fot.).
16,5	D	Kryžius (71 fot.).
16,8	K	Ant Minijos kranto prie gelžbetoninio tilto koplytėlė: Šventas Jonelis (72 fot.).
17,0	K	Sodyboje kryžius (73 fot.).
17,1	D	Prie gluosnio koplytėlė: Panelė Švenčiausia (74 fot.).
17,2	D	Prie klevo koplytėlė: Rūpintojėlis (75 fot.).
17,4	K	Sodyboje ant stiebo koplytėlė (76 fot.): 1) P. Jėzus neša kryžių, 2) Panelė Švenčiausia, 3) než. šventasis (vienoje rankoje laiko kardą, antroje ostiją) ir 4) šventas Rokas.
17,7	K	Senieji Žarėnų kapai (77 fot.).

16. Žarėnai — Varniai[1]) (16 km.)

1934. X. 10.

Atstumas km	Kelio pusė	Pavadinimas
18,2	K	Kryžius (78 fot.).
19,5	K	Toliau nuo kelio kryžius.
19,5	K	Ant kalno koplytėlė, aptverta parkaniukais, atnaujinta, pilkai perdažyta: Panelė Švenčiausia (79 fot.).
19,7	D	Ant stiebo koplytėlė: Š v. Jonelis (80 fot.).
20,3	D	Ant stiebo koplytėlė (81 fot.): 1) š v. Jurgis, 2) Apveizdas (relijefas lentoje), 3) Aloyzas ir 4) Sopulingoji Dievo Motina.
21,3	K	Prie sodybos vartų, prie eglės koplytėlė: Panelė Švenčiausia ir žemiau krucifiksas (82 fot.).
22,5	D	Dviejų aukštų medinė koplytėlė (aptverta parkaniukais, šalia sena pušis): 1) aukščiau Sopulingoji Dievo Motina, 2) žemiau iš kelio pusės šalia vienas antro Jėzus iš Nazareto ir Panelė Švenčiausia (83 fot.), 3) š v. Petras, 4) šventasis vienoje rankoje laiko knygą, antroje kryžių ir 5) š v. Povilas.
24,0	D	Toliau nuo kelio miške kryžius.
25,5	D	Kryžius (84 fot.).
29,1	K	Prie beržo koplytėlė: š v. Jurgis (85 fot.).
29,5	D	Ant akmenų prie ąžuolo medinė koplytėlė: Sopulingoji Dievo Motina, išdabinta popierinėmis gėlėmis, iš šalių angeliukai su žvakutėmis (86 fot.).
30,6	D	Kryžius, aptvertas parkaniukais; žemiau krucifiksas, dar žemiau parašas: **„10 metu nepriklausoma 1918 — 1928 m. S. C. 15 d.“**

[1]) Surašyta p. P. Gaidamavičiaus.

Atstumas km.	Kelio pusė	Pavadinimas
30,6	D	Toliau nuo kelio sodyboje kryžius.
31,2	D	Ant stiebo koplytėlė (1928 m. — 87 fot.): 1) Panelė Švenčiausia, 2) šv. Rokas, 3) šv. Zidorius sėja, angelas aria ir 4) šv. Jurgis.
31,2	D	Toliau nuo kelio sodyboje kryžius.
31,6	D	Sodyboje prie liepos medinė koplytėlė: Panelė Švenčiausia. Išpuošta popierinėmis gėlėmis. Paauksuota. 2 žvakutės (88 fot.).
31,9	D	Sodyboje ant stiebo koplytėlė (1901 m. — 89 fot.): 1) šv. Rokas, 2) krucifiksas, 3) šv. Jurgis ir 4) Sopulingoji Dievo Motina.
32,0	D	Sodyboje ant stiebo koplytėlė; žemiau krucifiksas. Aptverta parkaniukais. Paveikslai (litogr. 90 fot.): 1) Marijos Dangun Paėmimas, 2) šv. Jurgis, 3) Jėzus atverta širdimi ir 4) šv. Rokas.
32,1	K	Kryžius (91 fot.).
32,1	D	Gintalų kaimo kapeliai: 7 kryžiai (92 fot.).
32,3	K	Prie gluosnio koplytėlė: Panelė Švenčiausia.
32,3	K	Sodyboje kryžius.
32,5	K	Sodyboje kryžius.
33,6	D	Ant stiebo sodyboje koplytėlė (1929 m. — 93 fot.): 1) Panelė Švenčiausia, 2) krucifiksas ir 3) Jėzus iš Nazareto.
33,6	D	Nuošaliai sodyboje kryžius.
		Varniai.

17. Kryžkelis: Plungė—Alsėdžiai—Telšiai, Telšių link[1]) (2 km.)[2])
1934. XI. 3.

Atstumas km.	Kelio pusė	Pavadinimas
0	Kryžkelis	Kryžius (94 fot.).
0,8	K	150 m. nuo kelio ganykloje kryžius, aptvertas viela ir apsodintas eglaitėmis. Toje vietoje 1863 metais rusų sušaudyti kunigai Noreika ir Gargazas.
1,1	K	Pravoslavų kapai.
1,4	K	Sodyboje ant stiebo koplytėlė (95 fot.): 1) pačioje viršūnėje Pliurijonas, 2) iš gatvės pusės Panelė Švenčiausia, išpuošta popierinėmis gėlėmis ir veidrodukais, 3) žemiau stiebe iškaltoje nišėje Jėzus iš Nazareto, 4) Jėzus Nukryžiuotas, 5) šalia jo stovi kairėje pusėje Sopulingoji Dievo Motina (su vienu kardu širdyje) ir dešinėje šv. Magdalena, 6) žemiau ant stiebo krucifiksas, 7) šv. Pranciškus ir 8) šv. Antanas.
1,7		Telšiai (Plungės ir Žarėnų gatvių susikirtimas).

18. Žarėnai — Tveriai (14 km.)[3])
1935. VI. 1.

Atstumas km.	Kelio pusė	Pavadinimas
0	D	Žarėnų bažnyčios šventoriaus vartuose (96 fot.) šv. Mykolas arkangelas. Prie šventoriaus vartų medinis kryžius (96 fot.). Koplytėlė ant stiebo, aptverta statinukais (96 fot.): 1) į kelią Nukryžiuotasis, 2) deš. šv. Antanas ir 3) kair. šv. Pranciškaus stigmatizacija.
0,2	D	Kryžius.
0,4	K	Žarėnų naujieji kapai (97 fot.).

1) Tai yra Alsėdžių — Telšių kelio tęsinys (žiūr. „Soter", n. 2 [1934] 143—168).
2) Surašyta p. P. Gaidamavičiaus.
3) Surašyta P. Gaidamavičiaus.

Atstumas km.	Kelio pusė	Pavadinimas
0,6	K	Prie Žarnos upelio koplytėlė ant akmens: Šv. Jonelis (98 fot.).
1,1	D	Kryžkelis: Tverai — Plungė. Kryžius (99 fot.).
3,6	D	Kryžius (100 fot.).
3,9	D	Koplytėlė ant stiebo (101 fot.): Dangaus Karalienė.
5,0	D	Koplytėlė ant stiebo. Seniau joje buvo Šv. Jonelis (102 fot.).
5,5	K	Apleisti seni kapeliai. Du mediniai kryžiai (103 fot.).
6,0	D	Kryžius (104 fot.).
6,1	K	Prie eglės koplytėlė: krucifiksas (105 fot.).
7,4	K	Prie juodalksnio koplytėlė: Panelė Švenčiausia (106 fot.).
7,8	D	Kryžius, aptvertas statinukais (107 fot.).
9,0	D	Prie ąžuolo koplytėlė (108 fot.): šv. Jurgis (litogr.), žemiau krucifiksas.
9,2	D	Koplytėlė ant stiebo: Panelė Švenčiausia, šalia du angeliukai (kryžkelis, kelias į Medingėnus — 109 fot.).
9,5	K	Prie klevo koplytėlė: Rūpintojėlis (110 fot.).
9,8	D	Kryžius (111 fot.).
10,0	D	Koplytėlė ant stiebo: Šv. Jonelis (112 fot.).
10,7	K	Kryžius (113 fot.).
11,0	K	Kryžius.
11,2	K	Koplytėlė ant akmenų (aplinkui trys klevai, aptverta statinukais; kryžkelis, kelias į Lopaičius — 114 fot.): 1) iš vieškelio pusės Sopulingoji Dievo Motina, šalia du angeliukai su kėlikais, 2) iš Lopaičių kelio pusės Aušros Vartų Panelė Švenčiausia (reljefas), šalia du angeliukai su žvakidėmis, 3) iš Lopaičių pusės šv. Rokas ir 4) viršuje Panelė Švenčiausia.
11,6	K	Lopaičių kapeliai: 1 medinis kryžius, 2 stoginiai kryžiai (115 fot.), 1 geležinis kryžius. Kapeliai, aptverti statinukais.
12,1	D	Sodyboje stoginis kryžius.
12,4	K	Seniau buvęs stoginis kryžius, dabar beliko statinukai.
12,6	D	Sodyboje ant stiebo koplytėlė, aptverta statinukais ir apsodinta alyvomis (116 fot.): 1) iš kelio pusės šv. Ona, 2) iš deš. šventoji su palme rankoje, 3) iš kair. So-

Atstumas klm	Kelio pusė	Pavadinimas
		pulingoji Dievo Motina, šalia du angeliukai ir 4) iš užpakalio Panelė Švenčiausia.
12,8	D	Ant stiebo koplytėlė (120 fot.): 1) iš kelio pusės Sopulingoji Dievo Motina, 2) iš deš. Ėmimas nuo kryžiaus (litogr.), 3) iš kair. Panelė Švenčiausia ir 4) iš užpakalio Kristus laimina pasaulį.
12,9	D	Dviejų aukštų koplytėlė ant akmenų, apsodinta klevais: 1) viršuje (117 fot.) Saldžiausia Jėzaus Širdis ir šalia Kristus neša kryžių ir 2) apačioje Panelė Švenčiausia, išpuošta popierinėmis gėlėmis, karoliais, veidrodukais ir žvakidėmis. — Šalia koplytėlės ant stiebu dvi liktarnos, kuriose dažnai uždegamos žvakės. Ši koplytėlė laikoma stebuklinga.
12,9	D	Kryžius (1922 m.).
13,2	K	Stoginis kryžius (118 fot.).
13,8	D	Sodyboje prie klevo koplytėlė: šv. Rokas (119 fot.).
13,9	K	Tverų kapai (121, 122, 123, 124 fot.).
14,0		Tverų miestelis. Mūrinė varpinė (125 fot.).

19. Notėnai — Gintališkė (5 km.)[1])

1935. VIII. 5.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0,5	K	Prie apušės koplytėlės liekanos.
1,2	D	Prie apušės koplytėlė (126 fot.): 1) šv. Antanas, 2) Kristaus krikštas ir 3) viršuje kopl. krucifiksas.
2,6	K	Prie eglės koplytėlė (127 fot.): 1) Dangaus Karalienė ir šv. Zidorius.
2,9	K	Kryžius.
3,3	D	Sodyboje kryžius.
4,6	D	Koplytėlė ant stiebo: Šv. Jonelis (128 fot.).
4,9	K	Koplytėlė ant stiebo: Sopulingoji Dievo Motina (129 fot.).
5,3		Gintališkė.

[1]) Surašyta p. P. Gaidamavičiaus.

20. Kretinga — Darbėnai (15 km.) [1])

1935. X. 8.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
1,5	D	Prie liepos prikalta koplytėlė, rudai dažyta, stiklinėmis durelėmis. Viduje šv. Jonas krikštija Kristų — paveikslas. Statyta 1934 m.
3,5	K	Kryžius, ąžuolinis, seniau rudai dažytas, dabar nublukęs, su Kančia, po skardiniu stogeliu. Stovi kieme prie L. Šikšnio namų, apie 50 mtr. nuo vieškelio. Statė 1913 m. Leonardas Šikšnius, Kretingos valsč.
11,2	K	Ąžuolinis kryžius su koplytėle. Daubėnų kaime stovi darže prie vieškelio. Statė J. Simutis. Koplytėlėje užsiliko Panelė Švenčiausia, kiti šventieji išvežti į Kauną. Dabartinis kryžiaus savininkas K. Pudžmis sako, kad tai seniausias Daubėnų km. kryžius, buvęs atremontuotas ir perdažytas 1862 m. Šie metai išpjauti kryžiuje. Dabar kryžius nublukęs, pasvyręs (130 fot.).
11,24	K	Ąžuolinis kryžius, seniau rudai dažytas, dabar nublukęs, su Kančia, papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Stovi Ant. Gadliausko kieme, Daubėnų km., Darbėnų valsč., apie 40 mtr. nuo vieškelio (131 fot.).
11,3	K	Ąžuolinis kryžius su koplytėle ir Kančia, seniau baltai ir mėlynai dažytas, dabar nublukęs, papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Koplytėlėje šv. Jurgis, šv. Juozapas su Panele Švenčiausia ir mažu Kristumi, šv. Pliurijonas ir šv. Rozalija. Virš koplytėlės du šventieji, kurių nežinomi vardai. Stovi Juozo Čiunkos sode, Daubėnų km., prie vieškelio. Statytas apie 1880 m. (132 fot.).
11,3	K	Ąžuolinis kryžius, su Kančia, seniau baltai ir mėlynai dažytas, dabar stipriai nublukęs, papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Stovi J. Čiunkos kieme, Daubėnų km., apie 40 mtr. nuo vieškelio. Statė J. Čiunkos tėvas (miręs).
11,5	K	Ąžuolinis kryžius, su Kančia po skardiniu stogeliu, papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Seniau dažytas rudai, dabar nublukęs. Stovi Jašinskio kieme, Daubėnų km., apie 40 mtr. nuo vieškelio. Statytas 1881 m. J. Venclovo.
11,4	K	Ant ąžuolinio stiebo koplytėlė skardiniu stogu, be stiklo.

[1]) Surašė p. M. Rauchas.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		Koplytėlėje šv. Jonas Krikštytojas ir karvelis. Seniau rudai dažyta. Stovi prie vieškelio. Statyta 1886 m.
11,95	D	Koplytėlė 1,4×1,2, medinė, seniau dažyta, ant akmeninio pamato, lentiniu stogu, papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Koplytėlės stiklinės durys, viduje Kristus pririštas prie stiebo ir Sopulingoji. Statulos apie 1 mtr. aukštumo. Stovi Daubėnų km., M. Butkienės žemėje prie pat vieškelio. Statė Antanas Butkus apie 1905 m. Koplytėlė buvo iškilmingai pašventinta; dėl to šeimininkai turėjo ilgai išsisukinėti ir aškintis rusų valdžiai (133, 134, 135 fot.).
11,95	D	Ąžuolinis kryžius, su Kančia, seniau baltai dažytas, dabar nublukęs. Stovi Monikos Butkienės kieme, Daubėnų km., apie 100 mtr. nuo vieškelio. Statė Ant. Butkus 1896 m.
12,50	D	Ąžuolinis kryžius, su Kančia, papuoštas medžio pjaustytais pagražinimais, seniau baltai ir mėlynai dažytas. Stovi L. Venclovo kieme, Darbėnų km., 100 mtr. nuo vieškelio. Statytas Felikso Švatelio 1881 m.
12,05	D	Kryžius su koplytėle, seniau baltai ir mėlynai dažytas, dabar nublukęs, su Kančia, labai gražiai papuoštas pjaustytais medžio pagražinimais. Virš koplytėlės du nežinomi šventieji, Panelė Švenčiausia, Angelas Sargas ir vaikas, šv. Rokas ir dar nežinomas šventasis (su kardu ir taure). Stovi L. Venclovo kieme, Daubėnų km., prie vieškelio. Statė Feliksas Švatelis (miręs).
13,0	K	Prie beržo prikalta koplytėlė, geltonai dažyta, stiklinėmis durelėmis, viduje Smūtkelis. Statė Uršulė Bendikienė, gyv. Pasertupio km., Darbėnų vls. 1935 m.
13,2	K	Prie pušies prikalta koplytėlė, rudai dažyta, stiklinėmis durelėmis. Viduje Panelė Švenčiausia su Kūdikėliu. Statė Puodkalienė iš Tarvydų km., Kretingos valsč., 1933 m.
14,1	K	Ąžuolinis kryžius su Kančia, po stogeliu, rudai dažytas. Aptvertas parkanėliais. Stovi prie keliuko į J. Ronkaus sodybą, apie 50 mtr. nuo vieškelio. Statytas 1920 m. Skripkauskienės, gyv. Darbėnų miestelyje, savo sūnui Antanui Skripkauskui, kuris 1919 m. toje vietoje buvo vokiečių nušautas ir palaidotas už plėšikavimą.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
14,4	D	Ąžuolinis kryžius su Kančia, seniau rudai dažytas, dabar nublukęs, be papuošimų. Stovi prie vieškelio šalia Lauciaus namų. Stasė Pranas Noreika (miręs) iš Darbėnų miestelio 1891 m.
14,4	D	Šešiakampė koplytėlė, briauna apie 80 cm., medinė, lentinis stogas, seniau dažyta, gerokai apipuvusi. Viduje Panelės Švenčiausios statula 70 cm. aukštumo. Stovi Juozo Daugnoros darželyje, Darbėnų miestelyje, prie vieškelio. Statė Ignacas Petreikis 1885 m., gyv. Užparkasių km., Darbėnų valsč.
14,7	D	Koplytėlė, mūrinė, raudonų plytų, apie 3 mtr. × 4 mtr., stogas skardinis, 5 langai, viršuje betoninis kryžius. Aptverta parkanėlių tvora. Viduje natūralaus didumo Panelė Švenčiausia, atvežta iš Austrijos, ir didelis kryžius su Kančia. Stovi Darbėnų miestelyje prie vieškelio, prieš Vitkausko namus. Statė Magdelena Vitkauskytė 1910 m.
14,8	D	Ąžuolinis kryžius, baltai dažytas, su Kančia, po skardiniu stogu. Stovi šv. Vincento a Paulo draug. Darbėnų skyriaus senelių prieglaudos kieme, apie 20 mtr. nuo vieškelio. Statė minėtasis skyrius 1933 m.

21. Kretinga — Salantai (30 km.) [1])

1935. IX. 30.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
1,0	K	Prie liepos koplytėlėje Smūtkelis.
3,3	D	Ant stiebo koplytėlėje Šv. Jonelis. Koplytėlė dažyta.
8,0	K	Stoginis dažytas kryžius.
9,3	K	Prie pušies koplytėlėje Smūtkelis.

[1]) Surašė p. S. Bončkus.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
15,4	D	Prie pušies koplytėlėje Smūtkelis.
16,2	D	Ant stiebo koplytėlėje duangelai, Smūtkelis ir šv. Ona. Koplytėlė dažyta. Statė Pranas Gricius, Asteikių km.
18,5	D	Vielomis aptverta tuščia dažyta koplytėlė ir šalia geležinis kryžius, statytas Juozo Bružo, gyv. Kūlupėnų km.
18,8	K	Prie topolio koplytėlėje Panelė Švenčiausia.
19,0	D	Kryžius, statytas 1871 m. Petro Daugінčio, gyv. Kūlupėnų km.
19,5	D	Kryžius (dažytas), statytas 1928 m. Kazio Pociaus, Kūlupėnų km.
19,7	K	Kryžius (dažytas)
20,2	D	Kryžius (dažytas), statytas 1888 m.
20,2	K	Ant stiebo dažytoje koplytėlėje nepažįstamo šventojo paveikslas.
20,5	K	Mūrinėje koplyčioje Panelės Švenčiausios statula; aukštai Kristus neša kryžių. Statyta 1871 m. J. Stančiko, gyv. Tintelių dvare.
20,8	K	Kryžius su koplytėlė ant stiebo. Koplytėlėje šv. Jurgis, šv. Antanas, Panelė Švenčiausia ir Smūtkelis. Statyta 1872 m. Juozo Stropaus, gyv. Nasrėnų km. (visi dažyti).
20,9	D	Parkaniukais aptvertoje koplytėlėje Panelė Švenčiausia ir kryžiukas. Statyta 1890 m. Juozo Viskanto, gyv. Nasrėnų km. Dažyta.
21,0	K	Koplytėlėje Panelė Švenčiausia, šv. Juozapas ir Smūtkelis. Statyta 1896 m. Juozo Milašiaus, gyv. Nasrėnų km.
23,0	K	Kryžius (dažytas).
23,5	K	Kryžius (dažytas).
23,9	D	Parkaniukais aptvertas dažytas kryžius, stat. 1910 m. Antano Bertašiaus, gyv. Barzdžių km.
27,4	K	Kryžius (dažytas), statytas 1929 m., ir ant stiebo koplytėlėje krikštas.
28,5	K	Koplytėlėje, statytoje 1908 m. Baltramiejaus Kniežos, Panelė Švenčiausia. Koplytėlė dažyta.

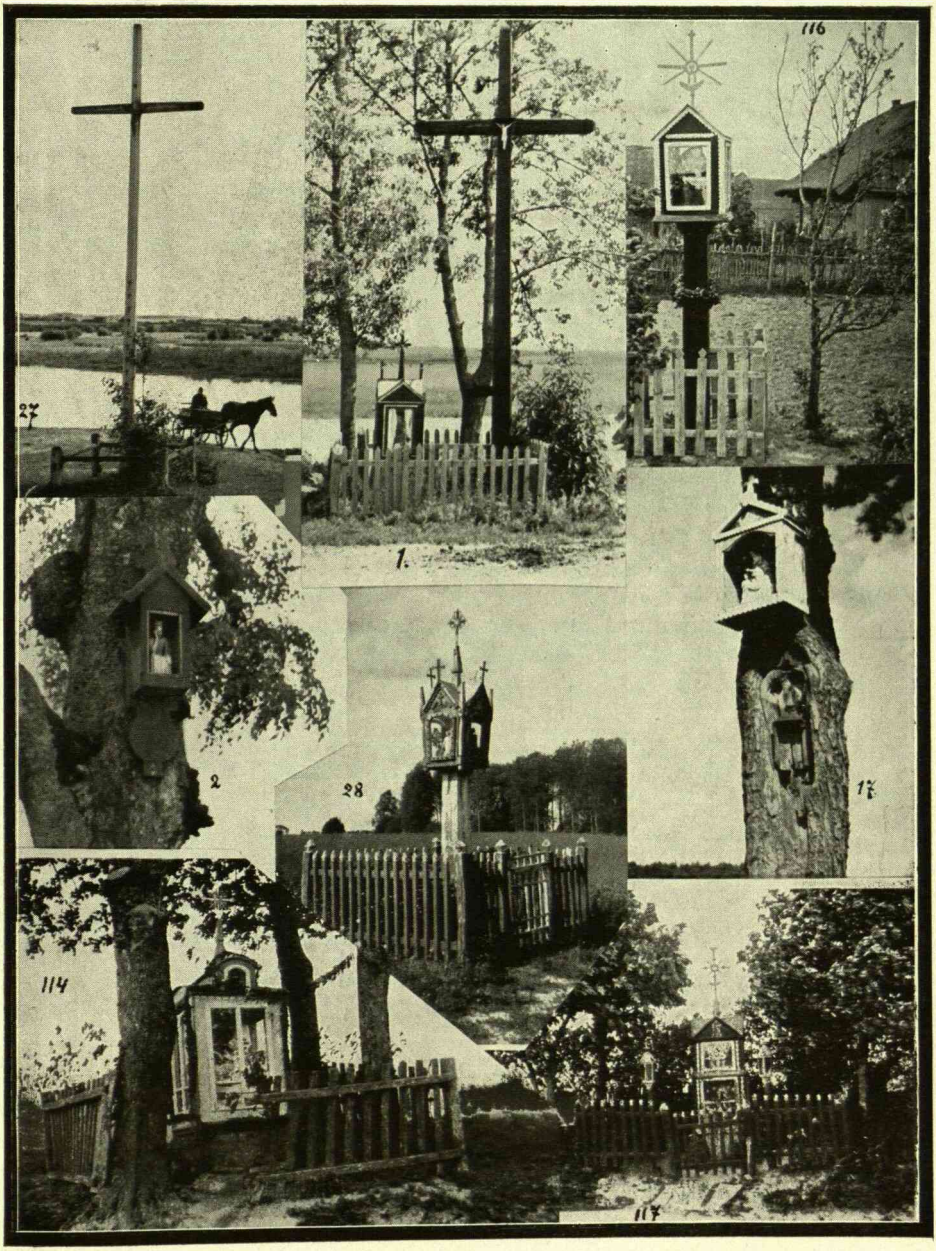
27
1.
116
2
28
17
114
117

22. Gargždai — Lapių km. (8 km.) [1])

1935. IX. 18

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
		Nuo Gargždų — Vėžaičių plento iki Lapių km.
2,5	K	Stoginis kryžius. Nuo kelio 50 mtr.
3,0	D	Stoginis kryžius prie Gerduvėnų km. Šventųjų nėra — išnešioti.
3,0	K	Gerduvėnų kaimo kapeliai, aptverti lentų statinių tvora. Stovi: kryžius su Kristumi ir išgriuvęs kryžius. Ant kapelių medžiai auga.
4,4	D	Palikęs tik kryžiaus stiebas. Stoginė viršūnė nulaužta.
4,5	K	Prie Gerdaujo upelio stoginis kryžius: Kristus ant kryžiaus, Pan. Švenčiausia, šv. Rokas. Kryžiaus stiebas senas, viršūnė ir šventieji atnaujinti .
5,9	K	Prie Želsvos upės stoginis kryžius, senas: Kristus su Šeima (Marija, Kristus ir Juozapas), šv. Antanas ir nežinomas šventasis. Stiklo langai išdaužyti. Kryžma geležinė. Kryžiuje data „1901 m.“
6,3	K	Nuo kelio už 200 mtr. matyti stoginis kryžius: Panelė Švenčiausia.

23. Kretinga — Gargždai (24 km.)[2])

1935 (ruduo).

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
0,5	K	Kryžius su užrašu: „Šie metai 1934 m.“ Aptvertas tvorele.
6,2	D	Stoginis kryžius. Viduje šv. Rokas. Kryžius pakrypęs.
6,2	K	Kryžius. Aplink krucifiksą saulės spinduliai (mediniai).
6,3	K	Stoginis kryžius su krikštu, senas, stogas kiauras.
6,4	K	Kryžius, senas, apipuvęs. Dievo mūka metalinė.

1) Surašė p. I. Žilvitis.
2) Surašė p. V. Lingis.

Atstumas klm.	Kelio pusė	Pavadinimas
6,6	K	Koplytėlė ant žemės. Didoka. Vidus padalytas į dvi dalis. Vienoje dalyje: šv. Rokas su lazda rankoje, šunelis su bulkele dantyse ir angelas iškelta ranka į viršų; antroje pusėje Panelė Švenčiausia turi ant rankų Kristų, prie kojų klūpo du angelai, aplink galvą stovi keturi angelai ir aštuonkampis žvaigždžių vainikas. Šv. Panelė stovi ant medžio su įrašu: „S. Matko Boles“.
8,0	K	Koplytėlė, prikalta prie medžio; viduje Smūtkelis.
11,2	D	Kryžius, naujas.
12,2	D	Stoginis kryžius su krikštu.
16,5	D	Kryžius, senas.
19,9	D	Kryžiaus tik stiebas palikęs, nulaužtas, aukštis 3,5 mtr.
20,0	K	Medinis kryžius.

SANTRAUKA

Šioje padangėje vienam kilometrui, apskritai, tenka 1,86 šventojo. Bet kalbamosios dvi vietos yra tolokai nuo viena antros: viena apie Telšius (keliai 1—19), o antra apie Kretingą (keliai 20—23). Todėl dar skyrium pažymiu davinius: apie Telšius vienam kilometrui tenka 2,07 šventojo, o apie Kretingą — 1,18 šventojo.

Doc. Dr. Z. Ivinskis

Biblijografinė senovės lietuvių religijos ir mitologijos medžiaga [1])

(Bibliographia de antiqua lituanorum religione et mythis)

3. Literatūra prūsų (senprūsių) religijai

a) Vokiečių ir lotynų kalbomis:

236. Von dem A b e r g l a u b e n, welcher bei dem gemeinen Landvolke anzutreffen ist: NPrPrBl, VIII (1832) 186.
Bl 5052.

237. A l t e r t u m s f u n d e (Götzenbilder). Preus. Litt. Zeitung, n. 229 (1865).

238. A n b e t u n g, Die, von Schlangen bei d. alten Preussen u. Litauen: Königsberger Allgem. Zeitung, n. 109, 1898, (Feuill. — Beil.).

239. A r n o l d t Dan. Heinr., Kurtzgefasste Kirchengeschichte des Königreichs Preussen, Koenigsberg i. Pr. 1769.

240. B(a c z k o), L(udw.), Etwas über den Abgott Curcho und seine Verehrung bei Heiligenbeil: „Annalen d. Kgr. Preussen", IV (1793) 13—15.

241. B (a c z k o) L (duw.), Eine Mutmassung über preussische Begräbnisskronen: „Annalen des Königreichs Preussen", (1792) 112—115 (minimi prūsų dievai).

242. B a h l J., Die Göttereiche zu Romowe: „Unsere Heimat", n. 20 (1933) 238.

243. B e c k e r F., Roose C. und Thiele J. G., Litthauische und preussische Volkssagen, Königsberg i. Pr. 1847, VI+146 in 8⁰.
Br. 836.

244. B e c k h e r r n, Merkwürdige Steine in Ost = und Westpreussen. AM, XXX (1893) 373—429.
LUB D 1359.

---

[1]) Pradžia „Soter" 2 (1935) 133—161: I. Metodologiniai dalykai (1. Įvedamasis žodelis ir 2. Bibliografiniai rinkiniai ir sutrumpinimai), II. Lietuvių religijos bei mitologijos šaltiniai, III. Literatūra (1. Apskritai apie lietuvių ir jų kaimynų mitologija. 2. Apie lietuvių religiją bendruose istorijos ir k. gretimų mokslų veikaluose).

255. Beerbohm, Nachricht von heidnischen Gräbern auf der Kurischen Nehrung: PrPrBl, IX (1833) 84.

256. Behm Joh., Dissertatio de statu Borussiae.

Žlūr. nr. 25.

* 257. Bender Josephus (1815—1893), De veterum prutenorum diis (Dissertatio historica critica quam scripsit J. Bender phil. dr. et prof. publ. ord.), Brunsbergae 1865.

LUB D 4487. Fk 12504, Br 1501, Bl 1408.
Habilitacinis darbas Rec.: *M. Perlbach: KH V 154—155 p.*

258. Bender J. Zur altpreussischen Mythologie und Sittengechichte: AM, II (1865) 577—603, 694—717; IV (1867) 1—27, 97—135.

Žr. nr. 37, 38, 93.
LUB Dž 237. *Bl 4914.*

259. Bergau R., Zur Kunde des heidnischen Altertums in Preussen: AM IV 719—722 p.

**260. Bertuleit Hans.: Das Religionswesen der alten Preussen mit litauisch — lettischen Parallelen: „Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia", Heft 25 (1924) 9—113. Phil. Diss. Königsberg 1922.

LUB Dž 246.

Turinys: I. Der Naturkult der alten Preussen (26, 28 p. — lietuvių dainos iš TiŽ I 177 p.), II. Gottesglaube der alten Preussen (39 p. — daina iš Nesselmann'o), III. Priesterschaft und Kultus, IV. Unsterblichkeitsglaube und Seelenkult, Bibliographie.

Tai yra gana gera studija apie prūsų — lietuvių religiją. Už ją naujesnio ir platesnio darbo iki šiol nėra. Bertulaitis remiasi patikimais šaltiniais.
Žr. nr. 71.

261. Bertuleit H., Eigenarten religiösen Lebens im ehemals preussischen Litauen: „Pastoralblatt f. Predigt, Seelsorge und kirchliche Unterweisung", 65 (1923) 256—261.

* 262. Bertuleit Johann (= H.), Die Reformation.

Žiūr. nr. *34, 46, 72, 158.*

263. Blell, Die Keule d. heidnischen Preussen. Sitzungsb. d. Altertumsgesell. Prussia, XLI (1884—35) 19—53.

Bl 4923.

264. Bocksheiligung, Die, in Altpreussen, Königsberger Hartungsche Zeitung, n. 292 (1925).

Plg. nr. 383.

265. Caspary Robert, Ueber zweibeinige Bäume: „Schriften der physikalisch — ökonomischen Gesellschaft in Koenigsberg. Jahrg. XXIII (1883).

266. Caspari Karl, Joh. v., Zwei historische Disputationen: 1) von Wolfg. Chr. Nettelhorst, 1674: Von dem Ursprung der Preussen. 2) von Friedrich Werner, 1675: Von ihrem ehemaligen Götzendiest und abergläu-

bigen Religions =, Hochzeits = und Begräbnissgebräuchen, aus dem Lateinishen ins Deutsche übersetz von C. J. v. Caspari. Königsberg 1755 8 + 152, in 4⁰.

Bl 1414, 4929, Fk 12511.

267. De habitu, victu, lingua, cultu et indole veterum Borussorum.

Žiūr. nr. 25.

* 268. De conviviis veterum Borussorum.

Žiūr. nr. 25.

269. Die letzten Spuren des Heidentums in Preussen: NPrPrBl, II (1846) 210, 294, 331.

270. Eine altpreussich — sudauische Hochzeit: „Gerdauer Kreiskalender", 1926, 85—86 p. ir „Unser Masurenland", 1925 Nr. 1. Beil. su „Lycker Zeitung", n. 262, 1925.

Wk 294.

271. Friederici, Ueber altpreussische Gräber und Bestattungsgebräuche: AM IX (1872) 137, 161.

LUB Dž 237.

272. Friderici W., Das preussischen Romowe. Situngsber. d. Altertumsges. Prussia 1875.

273. Friederici W., Über die Lage Romow's oder Romowe's des Oberpriestersitzes im heidnischen Preussen: AM, XIII (1876) 227—253.

LUB Dž 237.

274. Frischbier H. V., Ostpreussische Sagen: AM, XXVII (1890) 336—348.

LUB Dž 235. Bl 5279.

* 275. Gaerte, Wilhelm, Urgeschichte Ostpreussens, Königsberg 1929, VIII + 406 in 8⁰.

Das Religionswesen der Altpreussen 359—367 p. (Naturverehrung, höhere Gottheiten, Kultopfer, Kultorte, Priestertum, Seelenglauben, Bocksheiligung, Hochzeit, Tod und Begräbnis).

276. Gaerte, Wilhelm, Die Bocksheiligung in Altpreussen: „Unser Masurenland", n. 6 (1926).

277. Gerullis G., Bretke als Geschichtsschreiber.

Žr nr. 33.

278. Gigas E., Der sogenannte Potrimpos zu Christburg, der sogen Bartel und die Gustabalde zu Bartenstein: „Zeitschrift für den Reg. Bezirk Marienwerder", II (1877) 43—54.

279. Gisevius (in Tilsit Gymnasiallehrer), „Preussische Volks—Sagen. Laume. Laima: NPrPrBl, IX (1850), 399—400.

280. Gisevius (Kelauninkas), Das Fest der Laima. Nach einer litthauischen Volksage. (Eilėmis). PrPrBl II (1844) p. 417—421.

Fk 12508.

(281. Gisevius (Kelauninkas), Die heidnischen Schlossberge in der Umgegend des Rombinus: PrPrBl, XXII (1839) 97, 252, 444, 453; XXIII (1840) 44, 164, 422.

Plg. *Gisevius,* Rombinus, Pr. Pr. Bl, XVIII (1837) p. 3.

281. a. Gollub H. Dr., Die beiden Buchdrucker und Erzpriester Maletius (Königsberger Beiträge. Festgabe zur vierhundertjähringen Jubelfeier der Staats — und Universitätsbibliothek zu Königsberg i. Pr.), Königsberg 1929, 159—181).

Žiūr. nr. 70—71.

* 282. Gottesidee und Cultus bei den alten Preussen (Ein Beitrag zur vergleichen Sprachforschung), Berlin 1870, 79,

Fk 12510. Wk 1896, Bl 4951.

Rec.: F. v.: AM, VII (1870) 168—170.

283. Hartknoch.

Žiūr. nr. 25. 50—53.

284. Hartmann Ernst, Von der Heidenreligion der alten Preussen: „Heimatglocken", n. 11 (1927).

285. Hassenstein H., Preussischer Arberglaube: NPrPrBl, III (1847) 470—475.

286. Heinel, Muthmassung über den altpreuss. Gott Kurche: PrPrBl IV (1830) 31—41.

Fk 12508, Bl 4955.

287. Henneberger, C. *Žiur. nr. 54.*

288. Hirsch F., Die Seelenbrücke (Eine Andeutung zur altpreussischen Seelensage): AM, IV (1867) 58—64.

LUB Dž 237

289. Hoffmann J. D., De paganitate olim e Prussia profligata, Elbing 1758.

Fk 9216, 12505

290. Jeschke Martin, Dissertatio de quercu Romove, gentilibus olim Prussis sacra (Resp. Theod. Rhodman), Regiomonti 1674. Acta Borussica I (1790), 518—531 (žinios iš S. Grünau); — ibd. Erläutertes Preussen IV 588 p. Plg. nr. 25.

Bl 4962.

291. Jordan, Preussische Sagen: Die Laume: NPrPrBl II (1846) 380—381.

LUB Dž 25. *Bl 5172*

292. Jordan, Mühling u. a., Pressischen Volkskalender, enthaltend Sitten u. Gebräuche, Sagen, Märchen, Aberglauben, Sprichwörter, Wirtschafts = u. Wetterregeln, Lieder, Reime u. Volkswitze, die sich auf bestimmte Tage des Jahres beziehen: NPrPrBl VI (1848) 208.

293. Yčas Jonas, Der Chronist S. Grünau.

Ž. nr. 48.

294. K(i)elauninkas,

Žiūr. nr. 280, 281.

295. Kluke Paul, Romowe (Sein Bild in der Heimatschule): „Lehrerzeitung f. Ost=und Westpreussen", Jg. 56 (1925) 284—286.

296. Kluke Paul, Romowe: „Unsere Heimat", Jahrg. 7 (1925) 40—42; tas pats „Allensteiner Zeitung", n. 238 (1925).

297. Krauledat Johannes, Romowe (Altpreussische Sagen), 1925, Langensalza 1928, 156.

* 298. Krollmann C(hristian), Das Religionswesen der alten Preussen: AF, Jg. IV (1927) Heft 2, 5—19 p.

299. Langkusch A. G., Littauische Sagen: AM, XV (1878), 412—459.

LUB Dž 237.

300. Lehrberg A. Chr., Über den Criwe oder den nördlichen Papst mit Watson zu sätzen: „Sendungen der kurländ. Gesellschaft f. Litir. und Kunst", I (1840) 137—155.

Fk 12517, Bl 4984. Žiūr. nr. 310.

301. Lemke Frosch — und Krötenaberglauben in Ostpreussen: Verhandlungen der Berliner Gesellsch. f. Anthropologie, 1883, 346—347 p.

302. Lepner Th.

Žiūr. nr. 67.

303. Lohmeyer C., Preussen, Land und Volk bis zur Ankunft des Deutschen Ordens: „Preussische Jahrbücher", XXX (1874), Berlin.

Plg. nr. 197.

** 304 Lullies H(ans) Dr., Zum Götterglauben der alten Preussen (Beilage zum Jahresbericht 1904 des königlichen Wilhelms — Gymnasiums in Königsberg i. Pr.), Königsberg i. Pr. 1904, 20 in 4^0.

LUB D 10476.

Rec.: *F. Krček:* KH t. XX (1906) 336—337 p. Franc. *Krček:* Mitteilgn. a. d. hist. Lit. Jahrg. 33 (1905) 10 p. Dr. Lullies duoda gerą šaltinių ir literatūros apžvalgą. *Br. 5203.*

305. Maletius Hier.

Žiūr. nr. 70.

306. Maletius Joh.

Žiūr. nr. 25, 71.

307. Maletzki M., Der heilige Rombinus am Memelstrom: „Unsere Heimat", n. 1 (1933) 6.

308. Mannhardt, Die praktischen Folgen des Aberglaubens, mit besonderer Berücksichtigung der Provinz Preussen, Berlin 1878.

309. Meckelburg, Hexenglauben und Hexenprocese in Altpreussen: „Sitzungsber. d. Alterthumsges. Prussia", XXXIII (1876—1877) 9.

Bl 5074.

310. Merkel G. Dr., Bemerkungen zu den Abhandlungen Lehrbergs und Watsons, gegen die Existenz des Kriwe. Sendungen Kurländ. Gesell. f. Liter. und Kunst, II 49—53 p.

Wl 1854, Bl 4998. Žiūr. nr. 300.

* 311. Mierzyński A. Th., Die heilige Eiche in Romove (Vortag gehalten auf d. X. Russ. archäol. Congr. in Riga 1896. Referat v. I. Stieda): „Archiv f. Anthropologie", XXV (1898) 103—104.

Plg. nr. 61, 82.

* 312. Mierzyński A., Die samländische Gottheit Auszautis: „Sitzungsber. d. Altertumsges. Prussia", XXI (1896—1900) 41—51.

Žiūr. nr. 38.
LUB Dž 246.

313. Mülverstedt G. A., Ueber Ursprung und Vaterland der von Götzen in Preussen: NPrPrBl, VIII (1855) 1—34.

Fk 12507, Bl 5011.

314. Narbutt, T. Pruskie Romowe: „Przyjaciel Ludu", n. 32, (1839).

315. Nehring, Die Anbetung d. Ringelnatter,

Žiūr. nr. 135.

316. Negelein Julius V. Aberglauben auf der Kurischen Nehrung. (Sonderabdruck aus dem „Globus", Bd. 82 (1902), Nr. 16 u. 18). p. 236—239, 289—292. Braunschweig 1902, 24 in 8^0.

317. (Oderborn, Paul, De Russorum religione, ritibus nuptiarum, funerum, victu, vestitu etc... epistola ad Dar. Chytraeum. Alia ejusdem argumenti de sacrificis, nuptiis et funeribus veterum Borussorum [John. Meletius]. S. 1, 1582. 8^0).

Bl 5016.

318. Ostermeyer Gottfried, Zuverlässigkeit der vorhandenen Nachrichten von dem ehemaling Gözzendienst in Preussen: „Preussisches Archiv". I (1790) 179—188.

Bl 5019, Fk 12505.

319. Ostermeyer G., Ueber die drei Gottheiten der alten Preussen Perkun, Pykull und Potrimp (Gegen Hartknoch), „Preussisches Archiv", IV (1793) 299—307.

Žiūr. nr. 50—53.
Bl 5017.

320. Osermeyer G., Kritischer Beytrag zur altpreussischen Religionsgeschichte, Marienwder 1775; Königsberg 1776.

Fk 12505, Bl 5018.

321. The Paganism of the ancient Prussians (Translated by Fred. C. Conybeare): M. A. Folk Lore, XII 293—302 p.

Bl 8432.

322. Pierson W..

Žiūr. nr. 82.

323. P(isanski), G(eorg) C(hristoph), Beleuchtung einiger aus dem Heidenthum und Pabstthum in Preussen zurückgebliebenen Überbleibsel. Königsberg 1756, 22.

Bl 8428.

324. Pisanski, J. K., Antworts — Schreiben über die Überbleibsel des Heidenthums in Preussen, Crac. 1757.

Bl 8429.

325. Plenzat K., Von Feuerreitern und vom Besprechen des Feuers in Ostpreussen: „Zeitschr. d. Altertumsg. Prussia", XXVI (1922—25), Königsb. 1926, 289—292 p.

326. Potrimpus: NPrPrBl, II (1846) 314—315.
Fk 12508, Bl 5027.

327. Praetorius M. Deliciae Prussicae.
Žiūr. nr. 82. Plg. nr. 83.

328. Reusch R. F., Aberglaube und Volkslieder des Preussischen Samlandes: PrPrBl, XXVI (1841) 519—539.
LUB Cž 6.

329. Respublica Prussiae, Acta Borussica, II 7 psl.
Žiūr. nr. 25.

330. Rhesa, De religionis christianae in Lith. gente primordiis, Regiomonti 1819.

331. Rogge Adolf, Der preussische Landberg (bei Heiligenbeil), das älteste Romowe: AM, XIV (1877) 585—592.
LUB Dž 237, Bl 5033.

332. Rombinus, Der: NPrPrBl, XVII (1837) 3—32.
Bl 5253.

333. Rosse E., Preussische Volkssagen (Das Gespenst in der Mulvis): NPrPrBl, IX (1850) 198.

334. Rossius Otto, Aus der Lebensweise und Sitte der Sudauer: „Unser Masurenland", n. 4, 1928.

335. Schirrmann, Trauerbestattung bei den alten Preussen: „Unser Masurenland", n. 7, (1927).

336. Schleicher A., Lituanica.
Žiūr. 34, 72, 75, 76.

337. Schnippel E., Ausgewählte Kapitel zur Volkskunde von Ost = und Westpreussen (Beiträge zu einer vergleichenden Volkskunde. Zweite Reihe), Königsberg 1927, X + 186 in 8^0.

Turinys: III. Altpreussische Totenglaube, 42—63 p.; 43—44 p. — vėlių kultas, 44p. — Perkūnas, 47 p. — laidojimo būdas, 149 p. — Laumės, 152 p. — lietuviškų kapų kryžiai ir lentos.

338. Sembrzycki J., Joh — u. Hier Maletius.
Žiūr. 71.

339. (Stadie K., Die Perkuhner ein altpreussisches Freiengeschlecht: „Zeitschr. der Altertumsges. Prussia", XXVI (1922—1925). Köiigsbg. 1926, 1—109 p.).
LUB Dž 246.

339a. Steinkreise und Steinberge in Ostpreussen „Globus", n. 19 (1871) 150—160 (apie akm. aukurus).
Bl 5041.

340. Swilius F., Unser Ostpreussen. Ein Heimatbuch für Schule und Haus. 2. Teil. 1917 (strp.: „Der Opferstein auf dem Rombinus").

341. Tettau W. J. A. Preussische Volkssagen: PrPrBl X (1833) 92.
Bl. 5267.

342. Tettau W. J. A. und Temme J. D. H., Die Volkssagen Ostpreussens, Litthauens und Westpreussens, Berlin 1837, XXVII+286; ²1865
Bl 5266.
Rec.: „Žurnal Min. Narodn. Prosv." 1838 t. XVIII, p. 433—434.

343. Tetzner, Die Slaven.
Žiūr. nr. 146.

344. Teufelsbeschwörer im Dorfe Dinvietė (Dinwethen), Landraths — Amts Memel: PrPrBl, I (1829) 238.

* 345. Toeppen Max Dr., Geschichte des Heidenthums in Preussen (Mit Benutzung einiger handschriftlichen Quellen): NPrPrBl, I (1846) (Heft 4) 297—316, (Heft 5) 339—353. Nachträge zur Geschichte des Heidenthums in Preussen, ten pat Bd II 471—472.
Bl 5047, Fk 12506.

346. Toeppen M., Die letzten Spuren des Heidenthums in Preussen: NPrPrBl, II (1846) 210—228, 294—303, 331—344.
Fk 12506, Bl 5046.

347. Toeppen M., Ueber einige Alterthümer aus der Zeit des Heidenthums in der Nachbartschaft von Marienwerder: AM, XIII (1876) 129—153.

348. Toeppen M., Aberglauben in Masuren: AM, III (1866).

349. Toeppen M., Preussische Sagen: NPrPrBl, II (1846) 44, 115, 461.
Bl 5272.

(350. Toeppen M., Der Litthauer und der Natanger: NPrPrBl, V [1848] 470 [padavimas]).

351. Über die heidnischen Gräber mit ihren Altertümern: NPrPrBl, VI (1848) 321.

352. Vinckler V., Romowe in Warmien: „Zeitschrift f. die Gesch. u. Altertumskunde Ermlands", IV (1865) 521—526.
Fk 12508, Bl 4935.

353. Voigt Joh., Ueber den Oberrichter und Oberpriester Griwe: „Geschichte Preussen", I (1827) 696—708,
Plg. nr. 232.

* 354. Voigt H. G., Adalbert von Prag, Berlin—Westend. 1898.
119—149 psl.: Das Preussen der heidnischen Zeit, 304—309 psl. (vertingos ir įdomios pastabos).

(355. Von dem Aberglauben, welcher bei dem gemeinen Landvolke anzutreffen ist: PrPrBl, VIII (1832) 186).

356. Wagner Erhard, Vita et mores Lithvanorum.
Žiūr. nr. 25.

357. Witt Gerta, Altpreussische Bockweihe: „Die Truhe", Jahrg. 1 (1924) 152.
Plg. nr. 276.

(358. Witt Berta, Der preussische Ehrentisch: „Die Truhe", Jahrg. 1 [1924], 75).

359. W i t t Berta, Altpreussische Leichenmahle: „Die Truhe", Jg. 1 (1924) 119.

360. W o h l, Der unglaubigen Sudauen ihre Bockheyligung. Mss, Dnzg. Stadtbibl. I. E fol. nr. 36. Msc. S. 370—384.

Žiūr. nr. 276, 357.

361. W o l t e r E., Ernst Eduard Kuniks Verdienste um die Erforschung der baltischen Völker und ihrer Geschichte: MLLG, V (1911) 248—261.

Briefe E. Kuniks an E. Wolter, 256—258 psl.: apie Krivę. Ištraukos iš Dusburgo kronikos (ž. nr. 44) ir jų komentavimas.

(362. W u l f f Premierlieutn., Bericht über die Aufdeckung altpreussischer Begräbnisstätten bei dem zum Gute Bledau gehörigen Vorwerke Wiskiauten im Samlande: AM, II 641—646).

(363. W[u l f f], Heidnische Grabstätte bei Lötzen: AM, VI 181).

Archeologinėms pagonybės liekanoms susekti žiūr. atitinkamą skyrių Wermke's bibliografijoje ir W. Gaerte „Urgeschichte Preussens".

364. Z i e s e m e r Walter, Was bedeutet Romowe?: „Die Truhe", n. 9. (1925).

365. Z s c h o k k e Fried., Wanderung durch Lithauen und Samland (Altpreussische Sagen und Denkmähler historisch geordnet und erläutert), I. (Bruteno und Waidewut. Ein historisch — romantisches Gemälde aus Preussens Vorzeit.), Leipzig 1845, 248.

Bl 5281. Rec.: NPrPrBl, I (1846) 157—161.

b) Lietuvių, latvių, rusų ir lenkų kalbomis:

366. B a s a n a v i č i u s J., Apie senovės prūsų raštą: „Lietuvių Tauta", IV (1926) 33—43.

367. B (a s a n a v i č i u s) ir B ū g a, Apie senovės Prūsų raštą ir Videvuto vėliavą, 1926.

368. B ū g a K., Dievaitis „Idolum"; „Lietuvių Tauta" kn. I dal. 2 (1908) 208—215.

Žiūr. nr. 106.

369. B ū g a K., „Suaistix": „Lietuvių Tauta", kn. I dal. 2 (1908) 215—219.

Žiūr. nr. 106.

370. B ū g a K., „Panicke": „Lietuvių Tauta", kn I dal. 2 (1908) 219—223.

Žiūr. nr. 106.

371. B ū g a K., „Rickoyot'as ir priesaga = ota = (resp. = uota =) vietų ir žmonių varduose: „Lietuvių Tauta", kn. I dal. 2 (1908) 223—229.

Visi šie straipsniai išleisti skyrium: „Medžiaga lietuvių, latvių ir prūsų mitologijai", Vilnius 1908, I 23. Plg. *Pr. Dovydaitis,* Kazimiero Būgos raštai apie lietuvių senovės religiją; „Soter", (1924) 145—146. *Žiūr. nr. 106 ir 164.*

372. B ū g a K., „Romowe": „Lietuvių Tauta", kn. I dal. 3 (1909) 337—340.

Žiūr. nr. 106.

373. Būga K., „Criwe": „Lietuvių Tauta", kn. I dal. 3 (1909) 349—351.

Žiūr. nr. 106.

374. Būga K., „Zincz": „Lietuvių Tauta" kn 1 dal. 3 (1909) 349—351.

Žiūr. nr. 106.

375. Būga K., „Waidelotte": Lietuvių Tauta", kn. I dal. 3 (1909) 403—407.

Visi „Liet. Tautos" kn. I dal. 3-čioje išspausdinti straipsniai yra taip pat surinkti į vieną atspaudą: „Medžiaga lietuvių, latvių ir prūsų mytologijai, Vilnius 1909, 22.

Žiūr. nr. 106.

LUB D 13242.

376. Būga K., Kunigo Criwe's vardo kilmė: „Labdarių Draugijos Kalendorius", Peterburgas 1904.

Plg. nr. 353, 382.

*377. Bujack Franciszek, Dwa bóstwa prusko — litewskie „Curche" i „Okkopirnus" (Studija społeczne i gospodarcze. Księga jubileuszowa dla uczczenia 40-letniej pracy naukowej Ludwika Krzywickiego). Warszawa 1925, p. 29—45.

378. Bujack Fr., Dwa bóstwa prusko - litewskie „Kurche" i „Okkopinus", Lwów 1924, 14, Odbitka z kwartalnika etnograficznego „Lud", II (1923) serja 2.

Rec.: Baudouin de Courtenay Ehrenkreutzowa: „Aten. Wil.", zesz. 5—6 (1924).

(379. Fleri L., O jatviažskich kladbiščach: Trudy IX-go archeol. s'jezda", I 99 prot.).

380. Yčas J., Sim. Grünau, XVI a. kronisto, reikalu.

Žiūr. nr. 48.

381. Kalnine Ewa, Senuju Prusû Pasaka nu Joniniû: „Tilžės Keleivio Kalendorius", 1897, 80—87 p. (legenda).

**382. Mierzyński A. (Mèržinskij A.), O nadravskom žrecė ognia Crive. (Referat) v Trudax IX-go archeolog, sjezda v Vilne, 1893, I tom. 245 p., Moskva 1895.

Plg. nr. 353, 376, 689.

**383. Mierzyński A. (Meržinskij A. F.), Romove (Archeologičeskoje iszledovanije), Moskva 1899, 112, in 4⁰ Atsp. iš „Trudy X-go archeolog. sjezda v Rige 1896, tom. I Moskva 1899, 355 p.

LUB F 423. Žiūr. nr. 61, 82, 583, 688, 760.

Vertingi yra Mierzynskio studijos priedai (51—112, 4⁰): 1) Vyderžki iz rukopisi Praetorius'a Preussische Schaubühne (po bolšej časti do sich por ne napečatannyja), 51 psl.; 2) Vyderžki: a) iz K. Faber-a. Preussisches Archiv oder Denkwürdigkeiten aus der Kunde der Vorzeit (III Sammlung), Koenigsberg 1810; b) R. Caspary Ueber zweibeinige Bäume (Schriften der physikalisch — ökonomischen Gesellschaft zu Koenigsberg, XXIII Jahrg.), 1883, 54 p.; 3) Vyderžka iz sočinenija Mannhardt'a Baumkultus der Germanen, 56 p. 4) Litovskaja morovaja devica

po Mickeviču, i Giltiné po Olechnoviču, 57 p.; 5) Potrympus (Potrimpe) i Auszautis. Izsledovanije, 60 psl.; 6) O značenije: Deives, Ebrozas, Bałvonas, Stułpas, Stėbas, Stabas, Kameni, izsledovanije, 78 p.; 7) Atmosferičeskija javlenija v pribaltijskich zemliach v XIII—XV vekach, na osnovaniu chronik (v bukval'nych vyderžkach), 87 psl.; 8) Zametki o litovskich chižinach v XV i XVI vekach, 95 p. Alfavitnyj ukazatel' privedennych namu avtorov, 107 p. Šitas A. Mierzynski'o darbas yra didžiausias jo tyrinėjimas lietuvių religijos srityje. Šiaip ar taip, M., nors su dideliu mokslo aparatu tyrinėjo, bet savo išvedžiojimuose pridarė nemaža klaidų. Juo verta atsargiai naudotis.

Rec.: *V. Pietaris,* „Varpas". K. Būgos ir kun. J. Tūmo nuomonę apie tę studiją žiūr. „Mūsų Senovė" (1921) 126, 129—130, 133, 136—137, 141—143 A. J(akštas). „Draugija" n. 9 (1907) 121 bendrai vertina: „Gilesnės moksliškos sintezės M. nesugebėjo savo veikaluose duoti, nes iš prigimimo buvo daugiau darbščiu kompiliatoriu, negu tikru mokslininku..." Žr. nr. 78.

* * 384. Mierzyński A., Romowe (Studja archeologiczne). Poznań 1900. (8⁰, 124). Atsp. iš „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Poznańskiego", XXVII (1900) 97—218 p., (124, 8⁰).

LUB *D 12083.*
Žiūr. nr. 61, 82, 688, 760.
Ši M. studija yra vertimas resp. parafrazavimas rusiškai rašytosios studijos apie Romovę. Priede įdėti tie patys 8 priedai. Rec. *Zubaty:* Indog. Forsch. Anzeiger, 13 (1902-3) 265. *Brückner:* KH, XVIII (1904) 288—289.

* 385. Mierzyński A. (Meržinskij A.), Prusskij žrec Sicco, Trudy VIII-go archeol. sjezda v Moskve 1890, I tom., 254 p.

Žiūr. nr. 38, 686.

* 386. Mierzyński A., Co znaczy Sicco (Studyum archeologiczno — literackie), We Lwowie 1881, 12. Atsp. iš „Przewodnik naukowy literacki" 1891, Lwów, 1—12,.

LUB *D 14382.*
Vertimas iš rusų kalbos. *Žiūr. nr. 38, 762.*

387. Mierzyński Antoni, Nuncius cum baculo (Studijum archeologiczne o krywuli . Z dwiema tablicami), Warszawa 1895 (8⁰, 40+2 tab.). Atsp. iš žurn. „Wisła" IV tom 361—365 p.

LUB *D 14383.* Bl 5614.
Žiūr. nr. 689.

388. Mierzyński A., Par Romowe Sweto Osolu (Apie šventą ąžuolą Romovėje), Riga 1896 (Turinys referato, skaityto archeologų suvažiavime Rygoje).

Žiūr. nr. 61, 82, 311.

389. Mierzyński A., Par Samiešu Diewu Auszautis (Apie Sambių dievą Auszautis). Austrums (Riga) 1898, IV 328—329 (rankraščio santrauka).

Žiūr. nr. 38, 312.
Bl 5021.

390. Obyczaje pogańskich Prus i Litwy: „Przyjaciel ludu czyli tygodnik potrzebnych i pożytecznych wiadomości", (Leszno), VI (1839).

Fk 12120.

391. O początkach narodu pruskiego (Wyciąg z kroniki Lukasza Dawida świeżo w Królewcu przez pana Hennig wydaney): „Pamiętnik Lwowski", XI (1819) 194—211, 281—296, 381—390.

Nepasirašęs recenzentas, referuodamas apie Luk. Dovydo kroniką, dažnai nurodo, kad vokiečiai iškreipią ar savaip netiksliai aiškiną lietuvių kalbos pavadinimus. Matyti, jis mokėjo lietuviškai.

392. Ramova: „Tėvynė", n. 5, 1899.

* * 393. Šliūpas J., Lietuvių, latvių bei prūsų arba baltų ir jų prosenių mythologija, Šiauliai 1932.

LUB D 28586.

I. Mūsų padermės kilmė (9—57 p.), II. Mūsų padermės mythologija (57—199 p.): Romuvos dievai ir deivės (Aithėrio dievai, ore gyvenantieji dievai, žemės dievai, vandens dievybės, ugnis ir ugnies dievai etc.).

394. Šliūpas J., Dr., Palyginamoji pasaulio religijų historija, 1936.

XVII sk.: Aiščių arba Baltų (lietuvių, latvių ir prūsų) religija, 205—228 p.

395. Žilius. Jonas, Jonila: Gelionas ir Kurkas. Istoriškai — mitiški padavimai. IV knyga. Klaipėda 1929 (8^0, 46).

(396. Žilius J. J.: Lietuviškas karalius ir jo giminė. Istoriškai mitiški padavimai. II knyga. Rinkinys rusiškų bilinų, Klaipėda 1928 [8^0, 74]).

4. Žiupsnis literatūros apie latvių, estų ir suomių religiją.

Šis biblijografijos sąrašas apie latvių religiją yra, žinoma, nepilnas. Trūksta čia labai daug latvių kalba rašytų straipsnių — straipsnelių, išmėtytų po įvairius laikraščius bei žurnalus. Geriausios informacijos apie latvių kalba rašytus straipsnius, idėtus nuo 1920 metų gerai tvarkomoje biblijografijoje, kurią leidžia Latvijos valstybinė biblijoteka Rigoje: *„Latvijas zinatne un literatūra"* (Science et littérature de la Lettonie). Biblijografijos iki 1930 m. iš viso išleista 12-ka tomų. 1930 m. bibliografija išėjo 1934 m. (LUB *Dp 160).* Šitą keturiolikos metų biblijografiją reikia papildyti biblijografija *„Latviešu zinatne un literatūra"*, (1856 — 1875). Biblijografija B. Sustadijis Augusts *Ginters*, Riga 1928 (keliolika bibliogr. nurodymų apie mitologiją) ir Latviešu zinatne un literatūra, (1886 — 1895). Bibliografija D., Riga 1934 (keliasdešimt biblijogr. nurodymų iš latvių mitologijos). Kiekviename minėtųjų biblijografijų kataloge, kurie suskirstyti pagal dešimtainę biblijogr. sistemą, reikia žiūrėti į skyrius: *„Latviešu mitologija"*, *„Dievturiba"*. Jie yra įdėti n. 293. Verta dar pažiūrėti n. 390 (Tautų ierašas. Etnografiški materiali). LUB *Dp 160.* Apie latvių ir estų religiją senesnioji mitol. biblijografija žr. pas *Winkelmann'ą:* latvių (nr. 2032 — 2070), estų bibliografija (religijai) Winkelm. nr. nr. 1735 — 1812. Iš tos biblijografijos (estų) čia beveik nieko nesužymėta. Naujesnė estų literatūra šuo klausimu bus: Bibliotheca Estoniae historica, Tartu 1933 sqq.

a) Latvių, estų ir suomių kalbomis:

* 397. Alunans J., Par wezzo Latweeschu behrehm (Apie laidotuves pas sen. latvius): „Mâjas Viesis", n. 23 (1856).

* 398. Alunâns J., Vecu vâciešu dievi: „Majas Viesis", n. 23 (1856).

399. Alunâns J., Vecu latviešu ticība par ūdens gariem: Mâjas Viesis", n. 23, (1856).

400. Alunâns J., Dievi un gari, kâdus vecie latvieši cikkart cenijuši: „Majas Viesis", n. 48—49 (1858).

401. Apsesdêls, Latviešu dievturimas atjaunojums (Šaurs vêstures, gudribas un daudzinājumu apraksts): „Latvju Grāmata", n. 4 (1926).

402. (Balodis J.) Reeteklis, Swehtee osoli (pie Walmieras): „Bals", Politiska un literariska nedelas awise, 1 (1890).

403. Berzinš L., Dievs latviešu mitologija: „Austrums", n. 1—3, 6—7 (1900).

Bl 4920.

404. Brastinš Ernests, Dvesele un velis senlatviešu religija: „Atpūta", n. 264 (1929).

405. Brastinš, Ernests, Kas ir dievturiba?: „Atpūta", n. 237, 238 (1929).

406. Brastinš E., Dainu religija un tas sistema: „Dauguva", n. 3 (1930).

407. Bregžis K., Dievturibas atjaunošana: „Dievturu Vestnesis", n. 1 (1928).

408. Bregžis K., No dievturibas apkarošanas vestures: „Dievturu Vestnesis", n. 3 (1928).

409. Brunenieks M., Jani — auglibas svetki: „Izglitibas Ministrijas Menešraksts", n. 1—3 (1928).

410. Brunenieks, M., Senlatviešu religiskais pasaules uzskats: „Daugava", n. 2 (1930).

411. Br. V., Pirma latvju dievturu macitaja, ievešana amata: „Pédéjá Bridi", n. 104 (1928).

412. Celms M., Laime un dewibas: „Rota", n. 267, 276 ir 294 (1886).

Bl 4930.

413. Dekšórs A., Latvíšu divturiba: „Jaunô Straume", n. 22 (1929).

414. Dirikis A., Tris augstákas leišu (latviešu) dievibas un vinu svétnica Romava: „Baltijas Véstnesis", n. 25 (1873).

415. Dišlers, K. doc., Latvju nacionâlas religijas „dievturibas" jautajums: „Jaunakas Zinas", n. 33 (1929).

416. Eglits Viktors, Mes latvieši un kristianisms: „Dievturu Vestnesis", n. 3. (1928).

* 417. Eisen, Eesti mütoloogia I, Tartu 1919.

Žiūr. nr. 467.

* 418. Eisen, Eesti uuem mütoloogia, Tallinn 1920.

419. Eisen, Esivanemate ohverdamised, Tallinn 1920.

420. Eisen, Eesti vana usk, Tartu 1926.

421. Erss, Âdolfs, Senejo latvišu — litovišu ticiba: „Jauno Straume", n. 4, 5 (1930).

422. Graudin's Karl, Latwju swehtnicas: „Balss", n. 37—40 (1886).

Bl 4953.

423. Hérvagens L., Par vecu Latvju elka — dieviem paganu laikos, Majas Viesis, 1863, 47 p.

424. Irbe Anna, Vecâs Deribas nozime un latviska religija jeb dievturiba: „Svetdienas Rits", n. 9, (1926).

425. Kalninš K., Par Latwiešu saules — teikam, pec W. Mannhardta: „Die Lettischen Sonnenmythen", Rakstu Krahjums, I 1—41 p.

Bl 4975. Žiūr. nr. 504.

426. Kletnieks V., Žirgi zviedz, jodi brauc, tumsaja naksnina. (Par gaismas dievibu Usinu): „Ugnuskurs", n. 4 (1930).

427. Kreutzwald Fr. u. Neus H., Mythische u. magische Lieder der Ehsten, St. Petersbg. 1854.

Žiūr. nr. 496.

428. Kundzinš, K., Kâds vârds par mūsu vectêvu manu ticibu: „Baltijas Vestnesis", n. 18 (1869).

429. (Kundzinš Karlis) K. K., Kriwe Kriwaito un Romowe: „Baltijas Westnesis", n. 3—8 (1871).

430. (Lacis Jūlijs) Sinus, Dievturu dižvadonis badojas (Ernests Brastinš). „Atpūta", „Stradnieku Avizes" pielikums, 1930, nr. 303.

431. (Lapinš K.), K. Merts, Zaudėta dailuma aizsaule (Par Dievturibu): „Latvijas Sargs", n. 71, 74, 75, 79, 85. (1926).

432. Latvieši, Rakstu krajums, 1930, 161 p., žiūr. Šmits, nr. 456 — 460.

Žiūr. nr. 456—460.

433. Latweeschi, Mitologija (Konwersazijas Wahrdniza, Treschais sehjums), Riga igii, psl. 2345 — 2350.

434. Lautenbach, Par Latviešu pavasara dievibam (Pergrubis, Pušaitis ir tt.): „Rakstu Krâj. Rîg. Lat. Bied. Zinib. Kom.", II (1898) 49 — 60 (apie latvių pavasario dievus).

Bl 8424.

435. Lautenbach J., Par liktená deevibam jeb trim Laiminam: „Rastu krâjums Rîg. Latv. Bied. Zinib. Kom.", IX (1894) 1—22.

Bl 8423.

*436. Lautenbach J., Latviešu mîtologija, „Pagalmâ" i882.

**437. Loorits, Liivi rahva usund. I (Acta et commentadiones universitatis Tartuensis [Dorpatensis]. B. Humaniora, XI, Tartu 1927 XVI+270).

LUB Dž 157[2].

Trumpa vokiška santrauka ten pat 248—170 psl. vokiškai: „Der Volkglaube der Liven". Santraukoje yra: Tikėjimas ir prietarai (10 psl., gamta ir demonai (35 p.). Livių dievų pavadinimų tabelė (224 psl.). Apie livių ir latvių dievų ypatybes (231 p.). Pradžioje X—XIII psl. nurodyta literatūra ir šaltiniai (daug jų estų kalba).

**438. Loorits Oskar, Liivi rahva usund. II (Acta et commentationes universitatis Tartuensis [Dorpatensis], B. Humaniora, XII, Tartu 1928, XVI + 280.

LUB Dž 157[2].

VII—XII — šaltiniai ir literatūra. 261—280 p. vokiškai turinio antrauka: „Der Volksglaube der Liven", santraukoje paduota mirtis ir mirusieji 1 p. gyvenimas po mirties. Velnias, jo pasirodymas, pavadinimai 149 p., Šmėklos, baidyklės 242 psl.

**439. Loorits (Oskar), Liivi rahva usund, Tartu 1928, III, XV + 285 p., 3 Ekr. Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis [Dorpatensis] B. Humaniora, XVI, Tartu 1929.

VIII — XII p. šaltiniai ir literatūra. 258 — 285 vokiškas referatas: „Der Volksglaube der Liven", iš turinio: apie burtus ir kerėjimus, „Werwolf" etc. LUB *Dž 157*[2]

440. Loorits O., Mulgimas Ohvrikohad (Die Opferstätten in Mulgimaa), Tartu 1935 (Résumé vokiškai 5 psl.).

Plg. nr. 500, 501.

441. Mālbergs F., Isas zinas par to, kur latvieši cēlušies un kādi tiem ieradumi bijuši vecos laikos: „Majas Viesis", 6—7 (1966).

442. Maldonis, Jumis latviešu dainās Latviešu ticējuma religiski — ētisks vērtejums: „Kultūras Vestnesis", n. 4—5, 1925 m.

443. Maldons Vold., Latvju dievturu draudze: „Rigas Zinas", n. 46 (1926).

444. Melngailis E., Kādiem senlatvis ticējis dieviem? (Priekšlasījums): „Kuldīgas Vēstnesis", n. 42 (1925).

445. (Melnalksnis J.) Melnais—Alksnis, Krivu—Krivs un Romove: „Imantas Laika grāmata", 1921.

446. Partēwu gudrībam (Apie protėvių prietarus): „Latviešu draugs", 1833.

447. Pērkona osols wecājā Romowē: „Rota", n. 21, 1885 p. 245.

Bl 5023.

448. Pētersons K., Jaunā drumsla is latviešu — leišu mitologijas, „Aūstrums", 1892, p. 76.

Bl 5023.

449. Pirmās. krustabas Dievturu draudzē: „Pēdējā Brīdī", n. 87 (1929).

450. Senlatviešu dievinu kults ap pagājuša gadu simtena vidu: „Brīvā Zeme", n. 121, 1928.

451. Skrodels A., Dievturu draudze: „Mūžīgās Ilgās", n. 1 (1930).

452. Sloka, Lauma, Kara dievs dažādu tautu uztvērumā: „Aizsargs", n. 2 (1924).

453. Straubergs K., Hanovijs par dvēseles kultu pie latviešiem. I M M. 1925, nr. 5.

**454. Straubergs K., Latvju mītologija: „Latviešu konversācijas vārdnīca", XI (1934—35) sk. 21708—21752.

Puiki šaltinių apžvalga. Iš tiesų yra lietuvių mitologija.

454a. Strausbergs K., Burvju grāmatas (Lett. Zauberbücher), Acta Universitatis Latviensis), XIII (1926) 227—231.

455. (Schilling) Par Latviešu tautas mānu ticibu (apie latvių tautos prietarus. Magazin der lettisch — liter. Gesellschaft IV), 1. Stück — Mitau 1832, 29—95.

456. Smits P., Seno latviešu ticiba. Latvijas archaiologija, F. Baloža redakcijâ (7-nių autorių straipsnių rinkinys), Rîga 1926, 176—184.

457. Šmits P., Latviešu mitologija. Latvieši. Rakstu krâjums 1930, 161.

Žiūr. nr. 519, vokiškas vertimas.

458. Šmits P., Latviešu mîtologija, Latvieši I, 1932.

459. Šmidt P., Latviešu mîtologija, Moskau 1918.

Tos pačios studijos 2-ras leidimas:

**460. Šmits P., Latviešu mîtologija (Orts pârstrâdâts izdevums), Rîgâ 1926, 152.

Rec.: *B. A.* „Latvju Gramata", N. 1 1928.

*461. Špîss I., Veco latviešu dievi un gari: „Latviešu Avizes", n. 2 (1865).

*462. Švâbe A., Râksti par latvju folkloru, 1923, I: Ozols un liepa.

463. Tautas pastâvêšanas pamati dievturîba: „Dievturu Vestnesis", n. 1 (1928).

464. Volter, Latwiešu — leišu mîtologijas ispêtišaias lietâ: „Dienas lapas felet. turpinâjums", n. 119 (1887).

Ž. nr. 790
Bl 4940.

465. Wissendorff, Henri, Sinas par Lataweeschu tizîbu, Jelgawâ 1893, 15 p.

465a. Zarinu Kârlis, Druskas iz mûsu tautas teiksmu valsts: „Baltijas Vêstnesis", n. 44 (1872).

b) Vokiečių, prancūzų ir lotynų kalbomis:

466. Der alten Churländer Heydnischer Gottesdienst und Aberglauben (Im „Orientalischen Kirchenstaat"), Gotha 1699.

Žr. nr. 118

467. Anderson Walter. Prof. Dr. M. J. Eisen. Estnische Mythologie (Vom Verf. revidierte und mit Anmerkungen versehene Übertragung aus dem Estnischen von Dr. Eduard Erkes, Leipzig): „Rigasche Rundschau" 207 (1925).

Žiūr. nr. 417.

(468. Anderson W., Ein französisches Zauberbuch in estnischer Uebersetzung (Liber semisaecularis societatis feno — ugricae. Mémoires de la société finno — ougrienne LXVII), Helsinki 1933, 1—11).

469. Auning R., Ueber den lettischen Drachen — Mythus (Puhkis), Mitau 1892, 128.

LUB Č 1064.

Rec.: A. Brückner: KH VII (657 p.).

470. Becker Herm. (resp. Chr. Hoffmann), Livonia (Livonorum veterum originem, sedem, annum mensesque enarrabit), Vitemb. 1701.

Bl 4918. Wl 1363. Fk 12513; plg. Fk 7130.

Iš Malecijaus, spausdintos žinios apie lietuvių mitologiją, *žiūr. nr. 71—72.*

471. Bielenstein A., Studien aus dem Gebiete der lettischen Archäologie, Etnographie und Mythologie, Riga 1880, III + 382.

472. Bielenstein A., Das Johannisfest der Letten: „Baltische Monatsschrift", XXIII (1874) 1—46.

Wl 2068.

473. Boecler J. W., Die Ehsten, abergläubische Gebräuche, Weisen u. Gewohnheiten (Mit auf die Gegenwart bezüglichen Anmerkungen beleuchtet von Fr. R. Kreutzwald), St. Petersbg. 1854.

474. Bruining k H. V., Der Werwolfwahn in Livland: „Mitteilungen aus der livländ. Geschichte", XXII (1924) 3 sqq.

475. Brummer O. J., Über die Bannungsorte der finnischen Zauberlieder (Akademische Abhandlung), Helsingfors 1908, 153.

476. Carlblom Paul, Heidnischer Opferdienst in dem Ermesschen Kirchspiele in Livland im 19. Jahrhundert: „Inland", Nr. 39, (1836).

Wl 2053.

477. Einhorn Paul, Böckler Joh. Wolf., Ueber die religiösen Vorstellungen der alten Völker in Liv = und Ehstland, Riga 1857, 118.

LUB E 4768.

478. Einhorn P., Wiederlegunge der Abgötterey und nichtigen Aberglaubens, so vorzeiten ausz der Heydnischen Abgötterey in diesem Lande entsprossen und biszhero im gabrauche blieben....., Riga 1627. Persp. „Scriptores rerum Livonicarum", II (1849) 639—652.

Wl 2032. Wl 1905. Žiūr. nr. 45.

479. Eisen M. J., Estnische Mythologie, Leipzig 1925, 223.

LUB D 7280. Žiūr. nr. 417, 467.

480. Fählmann F. R., Wie war der heidnische Glauben der alten Esten beschaffen?: „Verhandl. der gelehrt. estn. Gesellschaft zu Dorpat", II (1848) 63—69.

481. Frey, Zur Götterlehre der alten Oeseler: „Inland", 4—5 (1840).

Wl 1756.

482. Girgensohn Chr. Reinh., Ueber das lettische Lihgo.: „Merkel's Zeitg. f. Literatur und Kunst", n. 4 (1812).

Wl 2048.

483. Hanów Michael Chr., Dissertatio de Salicernio (vulgo Seelenspeisen); maxime veterum coronum (Rsp. Ferd. Friedr. Reichard Curons), 1728, 35 in 4^0.

Bl 4945, Fk 12513.

484. Harder J. J., Untersuchungen des Gottesdienstes der alten Letten. Gelehrte Beiträge zu dem Rigaer Anzeiger 1764.

Fk 12513.

485. Holmberg Uno, Die Wassergottheiten der finisch — ugrischen Völker, Helsinki 1913 (IV+296).

LUB D 2084.

486. Horner Thomas, Livoniae historia in compendium ex Annalibus contracta a Thoma Hornero Egrano. — De sacrificiis et idolatria veterum Livonum et Borussorum libellus Joannis Meletii, Regiomonti. 1551; Wittenbergae 1562; Ruinae 1802.

Bl 4956. Wl 4897,

487. Jôds, der Kriegsgott der Letten: „Inland", n. 15 (1840).

Bl 4963, Fk 12517.

488. K. A., Der Schlangenkultus der Esten: „Inland", n. 20 (1859).

Wl 1780.

489. (Kallmeyer Th.?), Eine alte Nachricht über die Götzenbilder der Letten: „Inland", n. 10 (1852), p. 193.

Wl 2061.

490. Klopmann Emil Baron, Reste lettischen Heidentums: „Die Woche im Bild und Wort", n. 42. (1925).

491. Knüpffer A. F. J., Gebet der Donnerpriesters der alten Ehsten, bei dem Opfer wegen eines fruchtbaren Jahres. Rosenplänter's Beiträge zur genauen Kenntnis der estnischen Sprache, V 156—162 p.

Wl 1744.

492. Knüpffer A. F. J., Ueber die ehstnische Gottheit Thorapitha oder Tharapita: „Inland", n. 51 (1836).

Wl 1749.

493. Kreutzwald Fr., Ehstnische Gebräuche bei den Sterbenden und Todten: „Inland", n. 18 (1837).

Wl 1753.

494. Kreutzwald Fr., Einiges über Aberglauben, Sitten und Sagen der Ehsten: „Inland", n. 41—42 (1837).

Wl 1754.

495. Kreutzwald Fr., Ueber den Charakter der estnischen Mythologie: „Verhandl. d. gelehr. estn. Gesellsch. zu Dorpat, II (1850) 36—50.

Wl 1769.

496. Kreutzwald Fr. und Neus H., Mythische und magische Lieder der Ehsten, St. Petersbg. 1854, VIII + 131.

Žiūr. nr. 427.

497. Kurtz E., Verzeichniss alter Kultstätten in Livland. Mitt. XXII, 2.

498. Lautenbach J., Über die Religion der Letten: „Magazin der Lettisch — Literärischen Gesellschaft", XX (1897) 101—270 (Mitau).

Bl 8422.

499. Lohmeyer Karl, Ein Bericht über Reste lettischen Heidentums: MLLG, III (Heft 16) 384—396.

Plg. *Bl 4988.*

**500. Loorits Oskar, Estnische Volksdichtung und Mythologie, Tartu 1932, 110.

Žiūr. nr. 437—140.

Turinys: Berührungen mit den Letten (27 p.); Pseudomythologie (39 p.); Der Seelen - und Naturgeisterglauben (42 p.); Der Totenglauben, Die Krankheiten (50 p.); Der Zauberglauben (67 p.); Wirbelwind. Werwolf. Schätzeträger (72 p.); Riesen (79 p.); Christliche Mythologie. Teufel (81 p.); Plačiau apie estų religiją žiūr. nuo 1932 m. naują leidžiamą: Bibliotheca Estoniae historica". Plg. *Jahresbericht der* Estnischen Philologie u. Geschichte, 1922/23. V, *Volkskunde,* bearbeitet vom O. Loorits, Tartu 1933, 92 - 94.

501. Loorits Oskar, Das Misshandelte und sich rächende Feuer (Commentationes archivi traditionum popularium Estoniae), Tartu 1935.

Įvairiose tautose: §5. Bei den Letten (34-41 p.) § 6. Bei den Polen (41-43 p.); § 7. Bei den Litauern (43-44 p.); § 8. Bei den Weissrussen, Grossrussen, Oberschlesiern etc.

502. Luce J. W. L. V., Ueber die Hochzeits —, Tauf — und Begräbnissgebräuche der oeselschen Ehsten. Kotzebue: „Monatsschrift für Geist und Herz", II 199—215, III 275—287.

Wl 1743.

503. Löwisof Menar K. v., Trojaburgen (Saulės mytai estuose). „Jahrbuch der Vereinigung für Heimatkunde in Livland, 1911—12), Riga 1913, 63—92.

**504. Mannhardt W., Die lettischen Sonnenmyten: „Zeitscirift für Ethnologie (Organ d. Berliner Gesellsch. f. Anthropologie), VII (1875), 73—104, 209—244, 281—330.

Bl 4992, Fk 12514. LUB E 110. Žiūr. nr. 425.

Turinys: I. Gott, II. Sonne. III. Sonnentochter, IV. Gottessöhne, V. Der Mond, VI. Perkun 317—318 p., VII. Der Himmelsschmied, VIII. Der Nachthimmel als Seelenaufenthalt. Yra atsp. iš Zeitschr. f Ethn. LUB *E 110.* Rusiškai žiūr. „Izvestija im rusk. g. obšč." 1870, VI.

505. Mannhardt W., Beiträge zur Mythologie der lettischen Völker, „Magazin d. lettisch — Litterär. Gesellschaft", XIV 41—82.

Bl 4994, Fk 12514.

506. Mannhardt W. Dr., Die mater deorum der Aestier: „Zeitschr. f. deutsche Alterth"., XXIV 159.

507. Mannhardt W., Denkmäler letto - preussischer Götterlahre. (Iespiešana) (Mini Latviešu konversacijas vardnica, XI sk. 21751).

508. Manninen I., Die dämonistischen Krankheiten im finnischen Volksaberglauben (Vergleichende volksmedizinische Untersuchung) Helsinki 1922, 253.

509. Menecius J., De sacrificis et idolatria Livonum et Borussorum libellus, žiūr. Horner Th. nr. 486: Livoniae hist. Regiom. 1551. Witemb. 1762, Ruen 1882.

Žr. nr. 25, 70—71. Fk 12512.

510. Meyer Joh., Bestattungsgebräuche der alten Letten und der aus ihnen sich ergebende Glaube an die Fortdauer der Seele nach dem Tode (Felliner Blätter), 1 (1859)

511. Neus H., Die altestnische Gottheit Judas: „Inland", n. 36, 37, 39 (1849).

Wl 1767.

512. Neus H., Die alte estnische Gottheit Turris: „Inland", n. 48 (1849).

Wl 1768.

513. Neus H., Die altestnischen Wind = und Frostgottheiten: „Inland", n. 17,18, 20, 30—32 (1852).

Wl 1773.

514. Neus H., Die altestnischen Wassergottheiten und deren Verehrung; Sammlung und Forschung. Mss 238. (Dorpat Estn. Gesellsch).

Wl 1787.

515. Petri J. Chr., Etwas über die Aerndte und den dabey gewöhnlichen Talkus oder das Aerndtefest der Ehsten: „Neue deutsche Monatsschr.", I (1800) 227—236.

Wl 1742.

516. Pfingsten A. E., Ueber die Feste der alten Letten (Programm d. Gymn.), Mitau 1843, 20.

Wl 2059. Fk 12517, Bl 5025.

517. Rumpaeus J. W., Nachricht vom curischen Glauben, Gadebusch, Livl. Bibl. III, 48: „Merkel's Zeitschr. f. Liter. und Kunst", (1812), (apie lietuvių dievus keleta skyrelių). Plg. „Infland", n. 39 (1836); n. 33 (1837); n. 15 (1840); n. 10 (1852); n. 29 (1861).

Fk 12515.

518. Schiffner A., Zur ehstnischen Mythologie. 1) Bullet. hist.—phil. de l'Academ. Imp. de St. Pet., XII (1854) n. 3, 4, 2) Melanges Russes. Tome, II 406—417.

Wl 1776.

*519. Schmidt P., Die Mythologie der Letten: Die Letten (Aufsätze über Geschichte, Sprache und Kultur der alten Letten), Riga 1930, 192—215.

Vertimas iš latvių kalbos. Latviškai tą patį leidinį žr. nr. 457.

(520. Spekke A., Alt - Riga, 1927.).

521. Stender G. Fr., Lettische Mythologie in Stenders: Lettische Grammatik, Mitau 1783, 260—271.

Fk 12512.

522. Stuhr P. F., Über die Bedeutung der finnischen Götternamen Jummala und Ukko. Schmidt: „Zeitschr. f. Gesch", VI 269.

523. (Tielemann G. T.), Gab es einen Gott Lihgo bei den Letten: „Merkel's Zeitschr. f. Liter u. Kunst", n. 9 (1812).

524. Usener H. und Solmsen F., Litauische und lettische Götternamen, Bonn 1894.

Žiūr. nr. 147, 148.

525. Watson K., Über einige Religions — Gebräuche der alten Letten: „Sendungen d. kurischen Gesellsch. f. Literatur und Kunst", (1845) II 4—7.

Popiežiaus Pijaus II (Aen. Piccolomini) rašto ištrauka apie Lenkiją, Prūsus, Lietuvą. Padavimas apie kūjį.

Bl 4932. Fk 12517.

526. Watson K. F., Ueber einige religiöse Gebräuche der Letten: „Sendungen d. kurl. Gesellsch., II 4—7, (1845).
Wl 2060.

527. Weygand J. G., Vom Curischen Süss =, Sauer =, Brot und Mohn = Cuchen. Kanold's Bresl. Samml. f. Natur — Gesch., Suppl. III 37.
Wl 2038.

528. Wissendorff de Wissukuok Henri, Notes sur la mythologie des Lataviens (Extait de la Revue des Traditions populaires. VII [1892]), 1893 27. Plg. MLLG, IV 102, 349.
Bl 4937.

529. Von einigen aus der heidnischen Zeit herrührenden Opfern der Ehsten: „Inland", n. 16—17 (1837).
Wl 1752.

530. Zimmermann U. E. Etwas über den Aberglauben der Letten in Kurland: „Mitausche wöch. Unterhaltung", I (1805) 200—204, 274—281.
Wl 2043.

531. Zinciam — Wissendorf, Legendes Mythologiques Lataviens (Extrait de la Revue des Traditions populairs). VII (1892).
Bl 5282.

c) Rusų, lenkų ir čekų kalbomis:

532. Obliki Latyšskich jazyčeskich bogov (Perkuns, Pergrubis, Kurgis, Barstuki i drug.): „Pravit. vestnik", n. 78 (1892).

533. Religia łotyska: „Przyjaciel ludu czyli tygodnik potrzebnych i pożytecznych wiadomości", n. 23 (1837) 181—182; n. 24 (1837) 190—191; n. 26 (1837) 208.
Bl 5032, Fk 12516.

534. Trusman Georgij, Vvedenije christianstva v Liflandiji, 22—68.
Rec. E. Volter, Magazin, hgg. v. d. Lettisch — Literärischen Gesellschaft, Mitau 1887, p. XXVIII 171—785 (apie Trusmano mitologiją).

535. Vilnis E. : O poiskach samobytnoj latyšskoj religiji: „Slovo", n. 272 (1926).

536. Volter E. A., Krestovyja sosny (K voprosu o nekrokulte u finskich narodnostej): „Živaja starina", XXIV (1915) vyp. III 33—35, prilož. nr. 3.

537. V(olteris) E., Latyšskaja mifologija: Enciklodedičeskij slovar' Brokgauza i Efrona", XVII (1896) 391—392.
Žiūr. nr. 794 k.

538. (Volteris E.), Latyšskaja mifologija: „Novyj enciklopedičeskij slovar' Brokgauza i Efrona", XXIV (1915) 134—135.
Žiūr. nr. 795 d.

539. Volter E., Ob izučenij Latyšskoj mifologiji: „Izvest. Imp. Russk. Geogr. Obšč.", prilož. k XXIV t., III vyj., (1888) 1—6.

(540. Volter E., Materijaly dlia etnografiji latyšskogo plemeni, St. Petersbg. 1890, I 136).

5. Orientaciniai literatūros nurodymai pagon. slavių religijai.

a) Rusų ir lenkų kalbomis:

541. Afanas'jev A. Poetičeskija vozzrenija slavian na prirodu (Opyt. sravnitel'nago izučenija slavianskich predanij i verovanij, v sviazi s mitologičeskimi skazanijami drugich rodstvennych narodov) t. I—II, Moskva 1865—1868, I—II 803+784.

Bl 4911. Autorius daro lyginamąjį tyrinėjimą slavių padavimų-mitų, sugretindamas juos su kitų tautų mitais.

Daugelyje vietų yra lyginama ir lietuvių prietarai, padavimai etc.

Autorius yra išleidęs rusų pasakų keletą leidinių.

542. Aničkov E. V., Jazyčestvo i drevnaja Rus', (Zap. istor. filolog. fakulteta), St. Petersbg. 1914, XXXVIII + 386.

Turinys: Pagonybė ir krikščionybės mokslas. Dievai ir kultas.

543. Bolsunovskij K., Pamiatniki slavianskoj mifologiji (Vyp. II) 1914 17 in 4°.

544. Brückner Aleksander, Mitologja słowiańska: „Sprawozdania z czynności i posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie", XXII (1917) Nr. 10.

545. Brückner Aleksander, Mitologja słowiańska, w Krakowie 1918 152.

LUB *D 7053.*

Itališkai išversta. Rec.: *Aniczkow:* „Slawia", II (1923—24) 527—547, 765—778. *F. R. Gawroński:* „Lud", XXI (1922) 162—163. *Jagič:* AfslPh, (1920) 492.

546. Brückner A., Mitologja polska (Studjum porównawcze), Warszawa 1924, 144+2.

LUB C 14502.

Rec.: *A. Pechnik:* „Gazeta Kościelna", (1924) 241. *X:* „Przegląd Wszechpolski", (1924) 435. *Dr. Z. M.:* „Swiet", n. 34 1924. *Bystroń:* „Slavia", V (1926) 386. Iš veikaliuko turinio: VII skyrius „Siła nieczysta około domu". VIII skyrius: „Siła nieczysta w przyrodzie".

547. Brückner A., Z mitologii słowiańskiej: KH, XIII (1899) 84—87.

548. Brückner A., Dzieje kultury polskiej, Kraków 1931, I.

Rozd. V. Polska pogańska Wiara 133—168 p. Apie Briuknerio mokslo darbus žiūr. *Wl. T. Wislocki,* Bibljogr. prac Al. Br., Studja staropolskie, księga ku czci Al. Br. 1928. *Gabr. Korbut,* Literatura polska, 1931, IV 2 204—207. *M.Biržiška:* Brückneris „Liet. Encikl." IV t. sk. 815—817.

(549. Czarnocki A. (Chodakowski), O Słowiańszczyznie przed chrześcijaństwiem i W. Surowckiego sdanie o piśmie temże, Kraków 1835).

Fk 12439.

550. Čulkov M., Slovar' russkich sueverij, St. Petersbg. 1872 (782).

Įvairių tautų prietarai. Galimas daiktas, kad šiame rašinyje ir apie lietuvius rašoma.

550. a. Dovnar — Zapolski, M. V., Čarodeijstvo.

Žiūr. nr. 173.

551. Famincyn Al. S., Božestva drevnich slavian, St. Petersbg. 1884, I 331.

Rec.: *Jagič:* AfslPh, IX 168-171. *V. Miller:* „Žurnal Min. Narod. Prosv.", čast' 239, jun', otd. II (1885) 280-299 p.

552. Famincyn, Boginia vesny i smerti v pesniach i obriadach slavian: „Vestnik Evropy", n. 6 (1895) 675.

Fk 5049, 5277.

Lietuvių padav. apie Krūminę, Nijolę ir Pykuolį-Poklijų.

553. Gergowicz E. S., Mitologia słowiańska w zarysie, Lwów 1872.

Fk 12447.

Rec.: „Bibjoteka warszawska", III (1872).

554. Glinka Gr., Drevniaja religija slavian, Mitava 1804.

Wl 1844.

555. Glovackij J., Očerk staroslovianskogo basnoslovija ili mifologija staroslovianska, Lvov 1860.

Fk 12445.

556. Jagiełło J., O mitologji: „Tygodnik Wileński", (1818).

Fk 12438.

557. Kastorskij M., Načertanije slavianskoj mifologiji, St. Petersbg. 1841, 182.

Wl 1855.

*558. Kirpičnikov A. F., Čto my znaem dostovernago o ličnych božestvach Slavian: „Žurnal Min. Narodn. Prosveč.", (1885), čast' 241, 47—65.

Autorius blaiviai apžvelgia visas žinias — žinutes apie įvairius slavių dievus, pirmiausia Pabaltijo slavių.

559. Kluczycki Szcz., O mytologii słowiańskiej, Roz., Lwów 1848.

Fk 12443.

560. Kostomarov N., Slavianskaja mifologija (Izvlečeno iz lekcij, čit. v Universitete sv. Vladimira 1846 g.) Napečatano cerkovno — slaviansk. šriftom) Kijev 1847, 113.

Fk 12443.

Kostomarovas ir daugiau iš mitologijos šį tą parašė: „Smysl' mifologiji slavian" (96 p.); „Načertanije slav. mifolog."; „Mify arab. jazyčestva" (197 p.); „Kupalo" (20 p.); „Opyt o idolach';' „Sravnit. mifolog." (122 p).

561. Kotliarevskij A., O pogrebal'nych obyčajach jazyčeskich slavjan, Moskva 1868, 252+38.

Wl 1893.

562. Kračkovskij Jul., Den' Zvana Kupaly v Zapadnoj Rossij: „Vilenskij Vestnik", n. 34—35 (1872).

563. Kral J., O nynejších smerach badani mythologického, Litsty fil. XV (1888) 224—242, 332—345, 413—431.

564. Leže A., (Leger), Slavianskaja mifologija (Perv. s francuskago), pod red. prof. A. J. Šliapkina i V. A. Pasenko, Voronež 1907, 14+191 (Ott. iz „Fil. Zap". 1907).

Žiūr. nr. 621.

565. Lęgowski, Słowiańskie bóstwa Bialobóg, Strybóg, Lutybóg i Piorun w dokumentach pomorskich: „Zapiski Tow Nauk. w Toruniu", IV (1917) 2—10.

566. Lele-wel Joachim, Bałwochwalstwo słowiańskie, Poznań 1853.

Fk 12440.

567. Lelewel J., Cześć bałwochwalcza sławian i Polski, Poznań 1855, 128. Plg. Polska: Dzieje i Rzeczy jej, II (1857).
LUB D 30573. Fk 12440.

568. Lubicz Al., Mitologja słowiańska podług Naruszewicza, Lelewela, Boguslawskiego, Brücknera i Gruszewskiego (Księżeczki dla wszystkich, n. 538), 1910.
Autorius sudarė mišinį, sudėdamas ne mitologijos dalykus su mitologijos, lietuvių mitologiją su slavių.

569. Máchal Hanuš Dr., Nákres slovanského bàjesloví, Praha 1891, 221.
Psl. 101—103 liet. dievai Barzdukai (mini *M. Biržiška:* „Liet. Enc.", t. II 1413-15). Autorius turėjo tikslą įvairiuose slavių laikraščiuose išmėtytus straipsnius apie mitologiją surinkti krūvon. Savo uždavinį jis gerai atliko.

570. Maciejowski W. A., Mitologia slowiańska, klechdy, pobożność chrześcijańska i zatrudnienia dom., Panorama literatury krajowej. 1838 i w: Aug. Wilkonskiego „Dzwon literacki", oddz. 1 t. I.
Fk 12441.

571. Maksimov S., Nečistaja sila, St. Petersburg 1899, 202. V. Teniševo įžangos žodis. Folkliorinis tyrinėjimas apie rusų tautos tikėjimą į velnią.

572. Malecka Wanda, Obyczaje, zwyczaje i wiara, dawnych słowian „Wanda": „Tygodnik Nadwiślański", I (1828).
Fk 11487.

573. Mandelštam I. J., Opyt objasnenija obyčajev indoeuropejskich narodov, sozdannych pod vlijaniem mifa, St. Petersbg. 1882, 1 dal. 336.
Rec.: Jagič: AfslPh, VI 484; — VII 653. *Veselovskij A.:* „Žurn. Min. Nar. Prosv.", (1882) 137—145.

574. Matusiak S., O nazwach bóstw słowiańskich w Historji Długosza, (S. T. L.) XXI 586.

575. Medyński N., O słowianach (nabożeństwie ich itp.) Pam. powsz., 1835 I—II.
Fk 12438.

576. Mifologičeskij slovar', ili kratkoje tolkovanije o bogach i pročich predmetach drevniago basnoslovija, St. Petersbg. 1834, 244.

* 577. M. K., O religii pogańskich słowian, Lwów 1894.
Rec.: *A. Brückner:* KH, IX (1895) 677—678.

578. Miklosich F., Die Rusalien (Ein Beitrag zur slawischen Mythologie. Wiener Akad. Sonder—Abdruck), 1864, 20 p.

579. Mitologja słowiańska: „Przyjaciel ludu czyli tygodnik potrzebnych i pożytecznych wiadomości", (1836) Leszno.

580. Mitologia słowiańska (Muzeum domowe alba czytelnia wieczorna), 1837, 43—44 p. (Lietuvių krivės paveiksl.).
Bl 8425.

581. Močul'skij V., O mnimom dualizmê v mifologiji slavian (Otd. ott. iz „Russkij Filolog. Vestn."), Varšava 1889, 52.

582. Niederle Lubor, Żywot starych słowian, Część pierwsza: Wiara i nabożenstwo, Praga 1916, 299 in 4^0; ^{2}1924.

583. Nikoforovskij, M., Russkoje jazyčestvo (Opyt populiarnago izloženija naučnych svedenij o jazyčeskoj religij russkich slavian), St. Petersbg. 1875, 125.

584. Nikol'ski N. M., Žyvëly ú zvyčajach, abradach v veravannjach belaruskaha sjaljanstva (Instytut historji imja M. N. Pakroûskaha. Pracy sekcii etnohrafii), Mensk 1933, Vyp. III 136 (Belaruskaja Akademija Navuk).

585. Nowosidski A., Badania wierzeń i podań ukrainskich „Klosy", XXIV (1877) 194, 206.

Fk 11975.

586. O mitologji dawnych Słowian: „Lech": „Dziennik polski", II (1823).

Fk 12438.

(587. O načale razmnoženij i padenij idolopoklonstva, o gadanijach i žertvoprinošenijach (Perev. s francuzk.), Moskva 1792, 205).

588. Ondyny, Nixy czyli Nimfy wodne: „Przyjaciel Ludu", n. 14 (1838), p. 107—110; n. 15 (1838), 117—118.

588. a. O prazdnikê Kupaly: „Vilenskij Vestnik", n. 228 (1866).

(589. Ovsjanko — Kulikovskij D. N., Opyt izučenija Vakchičeskich kul'tov indoevropejskoj drevnosti v sviazi s rol'ju ekstaza na rannich stupeniach razvitija obščestvennosti, Čast I: Kult' božestva Soma v drevnej Indij v epochu Ved, Odessa 1884, 240).

Rec.: AfslPh VIII 148—149.

590. Ovsjanko — Kulikovskij, K istoriji kulta i ognia u indusov v epochu ved. Izsledovanije, Odessa 1887, 120.

591. Plotnikov V. Zamêtki o sravnitel'noj mifologi Maksa Miulera, Voronež 1880, 54. Atsp. iš „Filolog. Zap.", (1879).

Rec.: *V. Jagič:* AfslPh, IV 711.

592. Podberski A. Demonologja ludu ukraińskiego. Zbiór wiadomości do antropologji krajowej. Akademja Umiejętności, Kraków, IV (1880). Odb. 1880.

Fk 11976.

593. Poklonenije idolam u Slavian i v Pol'še („Cześć bałwochwalcza u Słowian i Polski", žr. nr. 567). Otečestvennyja Zapiski, 1856, t. 56 (nr. 3), otd. 6. psl. 34—36. (Parafraza iš Lelevelio knygos).

594. Potebnia A., O mifičeskom značenij nekotorych obriadov i povêrij, Moskva 1865, 310.

595. Potebnia A., Predanija o narodnych russkich sueverijach, pover'jach ir nekotorych obyčajach (Zaimstvovano iz „Slovaria russkich sueverij", M. Čulkova, izdannoje v 1872 g.), Moskva 1861, 184.

Žiūr. nr. 550.

596. Puzina P., Vzgliad na sueverije i predrazsudki, St. Petersbg. 1834, 336.

(597. Radwański E., Nieco o historyi polskiej i słowianskiej w ogóle, Kitas pavad.: Krótka rzecz mitologii słowiańskiej w ogólności, a w szczególności jednej zabawy ludowej zwanej Turoniem, Kraków 1862).

Fk 12446.

*598. Sokolov M. E., Staroruskije solnečnyje bogi i bogini (Istoriko-etnografičeskoje izslêdovanije), Simbirsk 1887, 179.

Rec.: *V. Miller:* „Žurnal Min. nar. Prov." (1887) 364—373. Kitas recenzijas ir mokslinius Sokolovo darbo papildymus žiūr.: AfslPh Supplement-Band: Bibliographische Übersicht über die slavische Philologie 1876—1891, verfasst von Dr. Fr. Pastrnek, zugleich Generalregister zu Archiv Bd. I—XIII, Berlin 1892, 383.

LUB Dž 454.

599. Sreznevskij I., Sviatilišča i obriady jazyčeskago bogoslužení ja drevnich slavian, po svidetelstvam sovremennym i predanijam. Charkov 1846, 107.

LUB D 25798.

600. Stroev P., Kratkoje obozrenije mifologij slavian rossijskich, Moskva 1815, in 12°.

601. Świerzbiński R., Wiara Słowian, Warszawa 1890; ²1884.

Fk 12449 nurodytos 4 recenzijos.

602. Šepping D., Mify slavianskago jazyčestva, Moskva 1849, 16 + 197.

LUB D 16300

603. Szulc Kaz., Mythologja slawiańska, Poznań 1880.

Rec.: *J. Karłowicz:* „Ateneum", (1881) 361—370. *B. Grabowski:* „Bibl. Warszawska", I (1882) 122—138.

Fk 12448 nurodyta 9-ios recenzijos.

604. Troickij N. I., Sledy jazyčestva i proč. — Kult' ognia, dereva i kamni: „Pamiatnaja knižka Tul'skoi guberniji na 1893 god."

605. Veselovskij A. N., Rozyskanija v oblasti russkago duchovnago sticha: „Sbornik otd. russk. jazyka i slovesn." (Imper. Akadem. Nauk), XLVI, Nr. 6, p. 186—187.

Minima lietuvių deivė Laima, Laumė.

Bl 4933.

606. Wiesiołowski K., O starożytnościach relig. słowian mieszk. Polski: „Rocznik tow. warsz. przyj. nauk", IX (1816).

609. Vilenskij dnevnik. Vilenskij Vêstnik, n. 140, 1865).

Kalbama apie Kupalos šventę.

608. Zapolskij, Čarodêjstvo v severo — zapadnom kraje v XVII—XVIII vv. (Istoriko—etnogr. očerk. Etnograf. Obozrenije), 1890, V, 49—72.

Žiūr. nr. 173, 550a, 737.

Bl 5066.

609. Zelenin D., Očerki russkoi mifologiji, Vyp. I: Umeršije neestestvennoju smert'ju i russalki, Petrogr. 1916, 16 + 305.

b) Vokiečių ir prancūzų kalbomis:

610. Alexinski G., Mythologie slave: „Mythologie générale, publiée sous la direction de Félix Guirand", Paris 1935 (Collection in 4⁰ Larousse).

Žiūr. nr. 113, 132.

611. Brückner Aleksander, Die Slaven: „Religionsgeschichtliches Lesebuch" (Quellen zur Mythologie der Slaven, Preussen, Litauer und Letten), Tübingen 1926, 43.

612. Brückner A., Die Slaven und Litauer: ‚Lehrbuch d. Religionsgesch", (hgg. v. A. Bertholet und E. Lehmann), Tübingen 1924, 506—539.

Žiūr. nr. 101.
LUB E 2778, 8a.

613. Brückner A., La mythologie slave: „Bulletin international de l'Académie des sciences de Cracovie (Classe de philologie), 1917.

614. Glasenapp G. v., Antike Mysterien = Gottheiten u. russische Vornamen (Religionsgeschichtliche Studie), (be vietos ir metų nurodymo), 24 p.

*615. Hanusch J. J., Die Wissenschaft vom slawischen Mythus im weitesten, den altpreussisch — lithauischen Mythus umfassenden Sinne. (Nach Quellen bearbeitet, sammt der Literatur der slawisch — preussisch — lithauischen Archaeologie u. Mythologie. Als ein Beitrag zur Entwicklung des menschl. Geistes), Lemberg 1842, XX + 432.

LUB D 12499. Fk 12442 nurodyta 5 recenzijos.

616. Jagič V., Mythologische Skizzen: AfslPh, IV (1880) 412—427 (Svarog w. Svarožic), 548; V (180) 1—14 (Dažd'bog — Dažbog — Dabog); pap. psl. 91; VI 618—620; IX 528.

LUB Dž 454.

Detalius nurodymus apie įvairius straipsnius, rašytus AfslPh, žiūr. Supplement-Band: „Bibliographische Übersicht über die slavische Philologie 1876—1891, Berlin 1892, 382—385.

617. Kayssarow A. v., Versuch einer slavischen Mythologie in alphabetischer Ordung, Göttingen 1804, (Kl. — 8⁰, mit 6 Kupfern) 117.

Fk 12437, Bl 4969.

617a. Krauss Friedrich, Volksglaube und religiöser Brauch der Südslawen, Münster 1890, XVI + 176.

LUB D 11732.

**618. Krek Gr., Einleitung in die slavische Literaturgeschichte (Akademische Vorlesungen. Studien und kritische Streifzüge), ²Graz 1887, XI + 887.

Krek savo studijoje plačiai kalba apie slavių mitologiją. Pasak *Al. Brücknerį*, jo veikale yra „eine zusammenhängende Uebersicht der slavischen Mythologie" (AfslPh, XIV 161). Jo ekskursas apie „Vėles" (448 p.) buvo anksčiau skelbtas. AfsPh, I (1876) 134—151, įvardintas: „Beiträge zur slavischen Mythologie. Veles, Volos und Blasius. Plg. AlsfPh Supplement- Band: „Bibliographische Übersicht über die slav. Philologie", Berlin 1892, 384, pstb. 2268.

LUB *Dž 454.*

619. L e g e r L., Esquisse sommaire de la mythologie slave. (Extrait de la Revue de l'histoire des Religions), 1882, 24. Atsp.

Plg. nr. 564.

Rec.: *V. Jagič:* AfslPh, VI 318. Tas Lger'o (prancūzų slavisto) straipsnis buvo išverstas čekų kalba: „Slov. Sbornik" II (1883) 390—394, 440—446; paskui tai padaryta serbų-kroatų kalba ir buvo perspausdintas: „Nouvelles etudes slaves", II tom.

Fk 1245o.

620. L e g e r L., Etudes de mythologie slave, I: Peroun et Saint Elie, Paris 1895—97.

Rec.: *Brückner:* KH, XIII (1899) 84—85.

621. Leger L., La mythologie slave, Paris 1901.

Rec.: *Brückner:* „Wisla", XVIII (1903) 108—110. Šita studija yra rusiškai išversta. *Žiūr. nr. 564.*

(622. L y o n n a i s, Traité de mythologie a l'usage des jeunes gens [Nouvellement corrigé et augmenté de la mithologie des Slavons. Par S. O u c h a k o f f. Français et russe. Vols. 1—4], St. Petersbg. 1815).

Šis rašinys taip pat buvo ir rusiškai išverstas: *Lijone,* abbat.: „Načertanije mifologij" s 36 gravirov. tabl., risunk. (na franc. i russk. jazykach), St. Peterbg. 1815, 4 časti (159 + 95 + 17 + 65 + 16).

Bl 4990.

* 623. M a n s i k k a V. J., Über russische Zauberformeln mit Berücksichtigung der Blut=und Verrenkungssegen (Akademische Abhandlung), Helsingfors 1909, XVII+320.

* * 624. M a n s i k k a V. J., Die Religion der Ostlaven, Helsinki 1922, I (Quellen) 377.

5—28 p. Archäologisches Material; 29—141 p. Chroniken (118 p. Kromer, Dlugosz, Bielski, Strijkovski); 143—242 p. Gegen das Heidentum gerichtete Predigten, Belehrungen und Sendschriften; 243—280 p. kirchliche Gesetzgebung; 281—377 p. Verschiedene andere Denkmäler; 347—351 p. — Maletius; 351—352 p. Lasicius; 356 p. Pastor Paul Oderborn Epistala ad Chytraeum; 377 Rostowski.

625. M a r e t i ć T., Zu den Götternamen der baltischen Slaven: Afsl Ph, X (1887) 133—142.

Maretić blaiviai ir kritiškai galvoja apie slavių mitologiją, lygiai kaip ir *A. Brückner (žiūr. nr. 544—548, 611—613), V. Jagič (žiūr. nr. 616).* Prie kritiškų mitologijos tyrinėtojų reikia dar priskirti *Louis Leger'ą (žiūr. nr. 564, 619—621), A. I. Kirpičnikov'ą (žiūr. nr. 558), Ed. Volterį (žiūr. nr. 634, 635).* Atbulai senesnė tyrinėtojų grupė į slavų mitologiją įdeda daugiau fantastiškų dalykų pav.: Kaz. Szulc *(žiūr. nr. 603),* Al. S. Famincyn *(žiūr. nr. 551),* M. E. Sokolov *(žiūr. nr. 598).*

625a. M e y e r Carolius Henricus, Fontes historiae religiones slavicae, Berolini 1931, 112.

Žiūr. nr. 73.

LUB C 16852.

626. N o r k F., Mythologie der Volkssagen und Volksmärchen. (Eine Darstellung ihrer genetischen Entwicklung. 4 Teile in einem Band). Stuttgart 1848, XVI+1078.

Tb. 1: Heidnisch — geist. Sagenbildungen der Skandinavier u. german. Völkerschaften. — *Tl. 2:* Heidnisch — geistl. Sagenbildungen der slawischen Völker. — *Tl. 3:* Heidnisch — geistl. Sagenbildungen der keltischen und romanischen Völker.— *Tl. 4:* Sagenbildungen aus dem Bestreben, Naturphänomene, Local — Eigenthümlichkeiten usw. zu deuten.

627. Rożniecki St., Perun und Thor. (Ein Beitrag zur Quellenkritik der russischen Mythologie), Berlin 1901, 59. (Atsp.).

628. Schwenck K., Mythologie, VII: Die Mythologie der Slaven, Frankfurt a. M. 1853; Frankfurt 1855 — Generalregister.

Fk 12444.

629. Slavische Mythologie: „Der grosse Brockhaus", 17 (1934) sk. 477—478.

630. (Tielemann G. T.), Perkun oder Donnergott der alten Slaven. „Livonia" 1815 p. 145—146.

Bl 5045.

631. Toeppen M., Aberglaube aus Masuren, Danzig 1867.

(632. Weigel M., Bildwerke aus altslavischer Zeit. „Archiv f. Antropol.", XXI).

Rec.: *A. Brückner:* KH, XIII 85.

633. Voevodskij L. F., Etologičeskija i mifologičeskija zametki, I: Čaši iz čeloveč'ich čerepov i tomu podobnyje primery utilizacij trupa, Odesa 1877, 84.

634. Wolter E., Göttersteine und Steinbilder in Südrussland. „Archiv f. Religionswissenschaft", II (1899) 258—261.

635. Wolter E(duard), Die Erdengöttin der Tschuwaschen und Litauer: „Archiv f. Religionswissenschaft", II (1899) 358—361.

6. *Senovės lietuvių religijos bei mitologijos literatūra.*

A. Svetimomis kalbomis

a) Lenkų kalba:

636. Akielewicz M., Słówko o bogach litewskich: „Biblioteka Warszawska" III (1858) 192—195 (Rozmaitości).

LUB Dž 122. Bl 4908, Fk 12497, Gw 3. *J. Tumas,* Akelaitis M.: „Liet. Encikl.", I 136—138 (nurodyta ten platesne bibliogr. apie jį).

637. Akielewicz M., Chłop z powiatu Marijampolskiego (Uwagi apie lietuvių mitol.), Paryž w Lutym 1862. Išsp. J. Lelewel'io Polska. Dzieje ir rzeczy jej, V. Poznań 1863, V 483—484.

638. Akielaitis), = Vytautas, Rzut oka.

Žiūr. nr. 231.

639. Badania ważne dla mitologji lit.: „Dien. Warsz." n. 260 (1855); „Czas", nr. 269 (1855).

640. Bóstwa domowe litwinów.

Žiūr. nr. 674; plg. nr. 673.

641. Brensztejn M., Krzyże i kapliczki żmudzkie. Mat. antrop., archeol. i etnogr., 1906, IX, ir atsp. 16+64 p.

(M. Biržiška). Myk. Brenšteinas: Liet. Encikl. IV, 622—624.

(642. Brensztejn M. E., Keli Žemaičių padavimai (Lenkiškai išversta), „Wisła", XIII (1899) 348—352.

* 643. Brückner A. Dr., Starożytna Litwa. Ludy i bogi (Szkice historyczne i mitologiczne): „Bibljoteka Warszawska", II (1897) 235—268; III (1897) 416—451; I (1898) 37—63, ir atskirai Warszawa 1904, (166).

LUB Dž 122. LUB D 9176.

Bl 1502, 4927. Gw 36.

Žiūr. nr. *162;* plg. nr. 102, 103, 104, 105. Bl 1502, 4927. Gw 36.

Rec.: *A. Prochaska,* KH, XVIII (1904) 106—109; *J. K. Kochanowski:* „Książka", IV (1904) 10—11; *A. Maciejowski,* „Prawda", n. 5 1904, Dr. *St. Zdziarski,* „Lud", X 110—114; *St. Zdziarski:* „Muzeum", (1904) 275; *J. Zubaty.* „Česky časopis historicky", IV (1898) 193—195; „Tydzień", (1903) p. 418. Apie Briuknerio darbus, liečiančius Lietuvą: *M. B(iržiš)ka,* Bruckner A.: „Liet. Encikl.", IV 815—817; *Ml. T. Wisłocki,* Bibljografija prac A. Brücknera. Žiūr. nr. 24.

644. Brückner A., Mitologja litwinów: „Wielka encykl. powsz. illustr." XLIII—IV 635.

645. (Brückner A., Naujausios literatūros apie lietuvius apžvalga, (lenkų k.), KH, XII, 112—116).

646. (Brückner A., Pranešimai apie Mierzyński'o, Usenener'io, Grienberg'o darbus lietuvių mitologijos srityje (lenkų k.): KH, XI 95—99.

647. Budzkiewicz B., Do redakcyj Bibl. Warsz. Pilokalnie litewskie i źródło nazwy Żnicza: „Bibl. Warsz." IV (1859).

Fk 12497. Žr. nr. 649.

648. Bujack Fr., Dwa bóstwa prusko - litewskie „Curche" i „Okkopirnus".

Žiūr. nr. 377, 378.

649. Brzoza Bolesław, Pilakalnie litewskie i zródło nazwy Żnicza; „Bibl. Warsz.", V (1859), 778—782.

Plg. nr. 647.

(650. B(uszyński J.), Opisanie historyczno - statystyczne powiatu Rossieńskiego, Wilno 1874).

651. Czarnowska M., Białoruś. (Opisanie mitologiczne zwyczajów): „Dzien. Wil.", IV, (1817).

Gw 53.

(652. Czarnowska M., Zabytki mitologji słowiańskiej w zwyczajach wiejskiego ludu na Białorusi zachowywane: „Dzien Wil.", VI, (1817) 396).

Gw 62.

653. Czerski, Opis diecez. Żmudzkiey, 1830 (5—6 p. pagoniškos liekanos).

LUB Cs 872.

(654. Chodzko Ign., Podania litewskie (Serya 1—3), Wilno, 1852—1858; Wilno ^{2}1870—74, 360).

Bl 5280.

655. Demantas, Bóstwa i obrzędy religijne dawnych litwinów: „Wędrowiec", II (1890), 231, 243, 255, 267.

Bl 4957. Gw 79 (Demauhas?).

(656. Dowgird T., Pamiątki z czasów przedhistorycznych na Żmujdzi. [Odbitka z „Pamiętnika Fizyjograficznego", t. VIII za rok 1888]).

(657. Sylwestrowicz - Dowojna, Myczysław, Podania źmujdzkie, Warszawa 1894, część I, in 16⁰).

658. Federowski Michał, Lud białoruski na Rusi litewskiej, materjały do etnografji słowiańskiej zgromadzone w latach 1877—91, wydawnictwo komisji antropologicznej Akademji Umiejętności, tom I: Wiara, wierzenia i przesądy ludu z okolic Wołkowyska, Lidy i Sokółki (Akad. Umiej.) Kraków, 1897, XX+509; II: Baśnie, przypowieści i podania ludu z okolic Wołkowyska, Słonima, Lidy i Sokółki, 1902—3 cz. 1 ir 2, XXXII+358; X+388.

Gw 90 įdėta 15 recenzijų.

(659. Fijałek Jan, Uchrzescijanienie Litwy przez Polskę (Polska i Litwa w dziej. stosunku), 1914, 250).

Žiūr. nr. 26.

660. Gegužinski, „Źnicz", Kłosy, VII 234.

Bl. 4947.

661. Jaroszewicz J., Zarysy z czasów pogańskich Litwy (Pismo zbiorowe Wileńskie na rok 1859), Wilno 1859, I 83—117; II 83—117.

LUB D 3398, Br 1195a, Fk 11305.

(662. Jaroszewicz J., O stanie Litwy do przyjęcia wiary chrześcijańskiej, Wilno 1834).

663. Jucewicz Lud. Ad., Kamienie litewskich bogiń: „Tyg Petersb.", n. 17 (1836), Rusiškai: „Kamni litovskich bogin". „Syn Otečestva". CLXXVI (1836), 166—171.

Žiur. nr. 178, 179, 180.

Bl. 4966.

664. Jucewicz L. A. (Ludwik z Pokiewia) Ks., Przeobraženie mitologii litewskiej: „Tyg. Petersb.", I, (1863), 167—168.

Gw 136.

665. Jucewicz L. A., Góry ir groby olbrzymie w Litwie: „Tygodnik Petersb." XV, (1837).

Fk 11305.

666. Jucewicz L. A. (Ludwik z Pokiewia, žiūr. n. 199), Litwa pod względem etc., žiūr. n. 180, Wspomnienia Żmudzi, žiūr. n. 179.

Apie Jucevičiaus darbus ir jo asmenį: *J. M. Balčiūnas,* Liudviko Adomo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė: TiŽ, VI (1930), 315 — 349; *Pranas,* L. A. Jucevičius: „Draugija", n. 30 (1909) 168 — 177; *Balys* J. Dr., A short review of the collection of lithuanian folk-lore: „Tautosakos darbai," I (1935) 12 — 13.

667. Kamerton, Litwa i Żmudż (Kilka słów o mytologji litewskiej. Rzut oka na literaturę litewsko — żmudzką): „Przegl. Pozn.", (1863) 154.

Gw 157.

668. Karlowicz J., Podania i bajki ludowe zebrane na Litwie: „Wiadomości do antropologji krajowej", XI—XII.

Rec.: *Brückner A.:* KH, II (1888) 405—407.

669. Karlowicz Jan, List z prośbą o dostarczenie materjałów do mitologji litewskiej i wogóle rzeczy ludowych litewskich (Be metų ir vietos.), 4 psl.

Gw 170.

670. Kibort J., Burtininkas (zly duch): „Wisła", XI (1897) 99 — 103.

Bl 5069, 5184. Gw 177.

671. Kibort J., Istoty mityczne na Żmudzi: „Wisla", XVIII, 322 —330, 519—525.

Gw 179.

672. Kibort J., Wierzenie ludove żmujdzkie: „Wisła", XIX (1905) 365—370.

Gw 180.

673. K(osarzewski) A. K., Rzecz o litewskich słownikach i ogólny pogląd na kraje Litewskie (Pismo zbiorowe Wileńskie na rok 1862, wydał Jan ze Sliwina), Wilno 1862, 133—212.

Apie mitologiją p. 142, 151, 164 sq., 174 sq. etc.

674. Kosarzewski A., Bóstwa domowe litwinów: TiŽ, I (1923) 105.

Ten idėta iš A. Kosarzevskio rinkinio „Keli tautotyros mažmožiai", I, 101 — 123.

675. Kibort J., Żemaičių žmonių papročiai (lenkų k.): „Wisla", XI, 543—554.

Palyg. *Kibort.* Kai kas. Apie Žemaičius *(Žemaitis* — Kukutis, Telšių Pliumpis, Šiaulių bulius, Raseinių Magdė; lenkų kalba): „Wisła", 780—782.

676. Kraszewski J. F., Mytologja słowiańska i prusko — litewska.

LUB Dž 148. Žiūr. nr. 120.

677. Lasicki Jan, O bogach żmudzinów etc., z lac. przeł. Ad. Rogalski.

Žiūr. n. 66.

** 678. Lelewel J., Spis bogów żmudzkich i litewskich (Pisma rozmaite), Poznan 1863, 68 p. „Polska" (Dzieje i rzeczy jej), V (1863) 455— 482.

LUB D 37418. (Bl 4985, Br 1387a, Fk 12494, Gw 233).

679. Łopalewski Tadeusz, Czarownice litewskie, Warszawa 1933 62. („Bibljoteczka historyczno — geograficzna", n. 226).

680. Maciejowski W. Al., O mitologji Polaków i Litwinów: „Dz. lit.", I 253.

Gw 247.

681. Mickewicz Ad., Dziela Adama Mickewicza, wydał Tadeusz Pini, II: Literatura słowianska, Lekcija XV, 379 p. (Mitologja litewska).
LUB D 38630.

682. Mierzyński A., Mitologija litewska: „Rocz. tow. nauk. Krok.", XVIII, (1870).
Gw 252. Fk 12499.
Miežinskis apie senovės lietuvių religiją labai daug parašė lenkiškai, šiek tiek rusiškai, vokiškai, latviškai. Žiūr. nr. 77, 78, 130, 200, 311, 312, 382—389, 682—692, 759—762.

683. Mierzyński A., Przegląd dzieł i rozpraw tyczących się mitologii litewskiej: 1) Hartknoch, 2) Narbutt.: „Niwa", VIII (1875) Artykuły krytyczne i sprawozdawcze, 18—25 p. Warszawa 1875.
LUB Dž 145. Gw 253. Fk 12482, Bl 5002.

684. Mierzyński A., Charakter wierzeń litewskich: „Wędrowiec", I (1890), nr. 12—15, 133, 145, 157, 169.
Bl 5007. Gw 255.

**685. Mierzyński A., „Źródła", I (1892); II (1896).
Žiur. 31, 36, 37, 44, 60, 63, 69 77, 78, 79, 93.

*686. Mierzyński A., Co znaczy Sicco? Studyum archeologiczno-literackie.
Žiur. nr. 38, 385, 386, 762.

*687. Mierzyński A., Przysięga Kiejstuta, Poznań, 1894. Odb. z „Rocznika Towarzystwa Przyjacioół Nauk Poznańskiego", XX 153—170.
Bl 5006.
Rec. 1) *Selimas,* Keistuczio prisiega, 2) „Tėvynė", nr. 4 (1898), 123—126.

**688. Mierzyński A., Romowe. Studja archeologiczne.
Žiur. 61, 82, 383, 760.
LUB D 788, D 12083.

*689. Mierzyński A., Nuncius cum baculo.
Žiūr. nr. 387.

*690. Mierzyński A., O władzy Criwego nad wszystką Litwą i jej postaciami, Alm. „Caritas" Petersbg. 1894, 235—244;
Plg. nr. 382. *Gw. 254.*

691. Mierzyński A., Jan Lasicki źródło do mytologii Litewskiej, Kraków 1870. Odb. z „Roczn. tow. przyj. nauk. w Krakowie", XVIII (1870), 1—102.
LUB C 14062. BI 5000. Fk 7894.
Žiūr. nr. 66, 759.

692. Mitologja litewska: „Kalend. gosp. litewski", (1862).
Gw 470 (ekz. w. bibl. akad. Umiejętn. w Krakowie).

693. Mniemania i przesądy ludu litewskiego i pruskiego (J. M. W. Muzeum dom.), 1838, II 223.

694. Narbutt Teod., O panienskim w Litwie (Cunagium — kunigowanie): „Tyg. Wil.", IV (1817) 209—213.
Bl 5624.

695. Narbutt T., Bogini Lajma, wyjątek z mytologii litewskiej. (Ondyna druskiennickich źródeł), Grodno 1840, III, resz. 7, 13—24 p.
Bl 5013, Gw 265, Fk 12490.

*696. Narbutt T., Mitologia litewska: „Dzieje nar. lit.", I (1835).
Žiūr. n. 202.
Bl 5012 (3 recenzijos).

697. Obyczaje pogańskich Prus i Litwy: „Przyjaciel ludu", VI (1839).
Fk 12120.

698. Obyczaje pogańskie Prus i Litwy: „Przyjaciel ludu: n. 27 (1840), 212—213; n. 28 (1840) 223—224; n. 29 (1840) 230—231; n. 31 (1840) 241—242 (iliustracijos tekste).
Gw 274. Fk 12487. Bl 5633.

699. Obrzędy religijne Żmudzinów w porze wiosennej: „Przyjaciel domowy", Lwów (1851) 27.
Gw 271.

700. O Litwie przedchrześć: „Znicz" (1834), „Tygodnik Peterburski", IX—X (1834).
Fk 12487. Gw 239.

701. Polujański Alex., Swiątyne Perkuna; Naiscie Litwinów na miasto Wologdę (Bukiet literacki prze L. Wszendobylski), Warszawa 1851, 237.
Bl 5026.

(702. Paszkievicz [Poška] D., O dębie mającym przeszlo lat tysiąc zwanym Baublis w Bordzie: „Dziennik Warszawski", n. 11 (1826) 37—46).

703. Poška (Paszkievicz) Dionizas, O starożytnych obrądkach Religijnych Pogańskich w Xięstwach Litewskim i Żmuydzkim.

Rankr. yra Lenkų Mokslo Akademijos bibliotekoje Krokuvoje, Nr. 1835. Jis yra Poškos sąsiuvinyje, pavadintame „Pszcólka w Baublu", psl. 176—207: *Maciūnas V.*, Krokuvos bibliotekose pasirausius. „Vairas", nr. 6 (1935), 174. To straipsnio nuorašas yra Vilniaus Lietuvių Mokslo draugijos bibliotekoje: *Biržiška M.*, Iš mūsų kultūros ir liter. istorijos, 263 psl. Ištrauką apie mitologiją malonėjo duoti p. *V. Maciūnas.*
Prof. J. Loboiko laiške Rumiancev'ui (1824. III. 30) sakosi tą straipsnį gavęs iš Poškos, trumpai charakterizuoja turinį ir duoda vieną ištrauką Čtenija v imp. obšč istoriji i drevn. rossijsk. pri Moskov. univers., 1864, II.

704. Prochaska A., Czy istniał Krywe na Litwie?: KH, XVIII (1904), zesz. 3 i 4, Lwów 1904, 481—486.

K. Būga 1905 m. laiške J. Tūmui-Vaižgantui plačiai atpasakoja straipsnio turinį ir įdėjo in extenso Algirdo laišką, rodantį buvusį Lietuvoje krivę: „Mūsų Senovė", I (1921) 141—142.

705. Przezdziecki Al., Obrządki pagańskie na Żmudzi XVI w.: „Dziennik Warszawski", n. 117 (1853), ir atskirai Warsz. 1853.
Gw 309. Bl 8431.

706. Radziukynas J., Czary w powiecie Sejneńskim: „Tygodnik ilustrowany", VIII (1871) 2, 198, 225.
Bl 5077.

(707. Reutt Marja, Z dziejów pogańskiej Litwy [Opowiadanie historyczne dla młodzieży]).
P. Vaičiūnas išvertė lietuviškai.

708. Skirmuntt Konst., Z najstarszych czasów plemienia litewskiego, Kraków 1892, I.

Fk 12503.

709. Skirmuntt K., Nad Niemnem.

Žiūr. n. 214.

710. Siemienski, Podania.

Žiūr. n. 139.

(711. Sochaniewicz Kaz., Przyczynek do czasów na Żmudzi w XVII wieku: „Lud", (1922) Odb. 13 p.

712. Stan Litwy do przyjęcia wiary chrześcijańskiej: „Znicz", wydany przez J. Krzeczkowskiego, Wilno 1834, I.

Fk 12487.

713. Staniewicz Szymon, Kolleg—Sekretarz, Wyjaśnienie Mythologii Litewskiej zawartej w dzielach Hartknocha, Stryjkowskiego, Lasickiego tudzież i słównikach litewskich Szyrwida, Ruhiga i Mielckiego (Rankraštis ($34^3/_4$ lapo) Liet. Mokslo Draug. Vilniuje.

S. Stanevičius pažymi dievų vardus ir jų etimologiją (ištrauka *V. Maciūno).* Šį jo darbą mini *M. Dovoina-Sylwestrowicz:* „Vienybė Lietuvn.", (1893) 381. Iš ten yra paėmęs tą žinią Baltramaitis *(Bl 5039).* Žiūr. *M. Biržiška,* Lietuvių literatūra Vilniaus universiteto metu, Vilnius 1921, 58.

714. Swięto Kozła (su vaidilutės paveikslu): „Przyjaciel ludu", n. 2, (1836).

Bl 5042.

715. Szukiewicz Wandalin, Niektóre wierzenia, przesądy i zabobony ludu naszego, legendy i podania: „Kwartalnik litewski", zesz. II (1910) 85—102: IV (1910) 111—125.

LUB D 20025. Gw 373.

(716. T (yszkiewicz) E., Zabytki w zachodu gub. ces. rosyjskiego: „Przyjaciel ludu", X (1843).

Fk 11305.

(717. Trzuszkowski J., Badanie starożytności litewskich. „Tygodnik Wileński", [1887]).

Fk 12487.

718. W. J. M., Mniemania i przesądy ludów Pruskiego i Litewskiego (Muzeum domove), Warszawa 1838, II 223—228.

719. Ważne badania dla mitologii litewskiej: „Dziennik warszawski", (1855); „Czas", n. 269 (1855).

Fk 12495.

720. Witort J., Kunigowanie na Litwie: „Lud", V 78—79.

Gw 405.

721. Witort J., Przyczynki kulturalne (Przeżytki kultu wody i kamieni) „Lud", V 201—207.

(722. Witort J., Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego, We Lwowie 1898.

723. Witort J., Matrijarchalinės sistemos pėdsakai Lietuvoje (lenkų k.): „Wisła", XIII (1899) 505—511.

724. W. K., Świątynia Perkuna w Kownie: „Tygodnik ilustrowany", VIII (1866) 271.
Gw 385.

725. W e s e l e na Żmudzi: „Przyjaciel ludu", (1836) 312 (strpsn. autorius mato panašumo su romėnų vestuvėmis).

726. Z a t o r s k i, Znicz nad Niewiażą czyli nawrócenie Żmudzi: „Pielgzrym", Warszawa, IV (1844) 48—104.
Bl 4960.

727. Z n i c z (=M. Paprocka), Vedybos lietuvių vienumoje (lenkų k.): „Wisła", XI 459—464.

b) **Rusų kalba:**
(lietuvių alfabeto tvarka):

728. A k e l e v i č N., Perkunas, Vel'nias i Lauma (Otryvok iz litovskoj mifologii [rus.]). — Perkunas, Welnias i Łauma. Ustęp z mitologii litewskiej (lenk.). Mesiacoslov choziajstvennyj na 1861 god. Kalendarz gospodarski na rok (1861), Wilno 1860. Nenumeruoti dviejų skilčių 6 puslp. rusų ir lenkų kalbomis.

729. B a s s a n o v i č J. (=Basanavičius), O litovskoj mifologii (Do redakcij „Nivy". Po slučaju stat. Kirkora „O pierwotnej slowianszczyznie"): „Niwa", VII (1875) 618—623.
Bl 4913.

730. B a t i r Andrej, Skazanije o litovskom gromoveržce Perkune. „Moskovskija Universit. Izvêstija", n. 9 (1871) 443—462.
Bl 4917, Fk 12500.

731. B o r i č e v s k i j I., Izsledovanije o proischoždenij, nazvanij i jazyk litovskago naroda: ŽMNPr, VI (1847) VI, otd. 2, 272—314 p. Vokiškai: Forschungen über Herkunft, Namen und Sprache des Lettischen Volkes: „Ausland", n. 171—173 (1848).

732. B o r i č e v s k i j I., Svedenija o drevnich litovcach: „Kovenskija Gubernskija Vedomosti", n. 27—40 (1844); „Vilenskija Gubernskija Vedomosti", (1844) n. 45—47 (Kalbama apie senovės lietuvių tikėjimą ir mitologiją).

733. B u t v i l o v s k i j O., Opyt istoriji jazyčeskoj Litvy: „Vestnik Zapadnoj Rosiji", IV (1870) kn. 10—12, otd. 2, 1—23, 17—42, 1—29 p.; 1871, I kn. 2, otd. 2, 1—38 psl. (Apie lietuvių religiją, mitologiją ir tt.).

734. C h o j n a c k i j A. F., Inkvizicija v Polše i Litve: „Istoričeskij Vestnik", n. 7 (1885) 87—104.

735. D o b r i a n s k i j F., Opisanije etc. (Malala).
Žiūr. n. 69.

(736. D o v o j n a-S y l v e s t r o v i č M. — Borejša, Litovskija legendy: „Etnografič. obozrenije", X (1891) 231—234.
Bl 5158. Br 3046.

737. Dovnar-Zapolski M. V., Čarodejstvo.
Žiūr. n. 173, 550a, 608, 737.

738. Famincyn, Boginia vesny.
Žiūr. n. 551, 552.

739. Fleri L. O jatviažskich etc.
Žiūr. n. 379.

(740. Gilis M., Litovskija poverija: „Živaja Starina", (1890), vyp. I, otd. IV 17 psl.).
Bl 5062.

741. Glebovič A. B., Litovskaja mifologija (Posviačeno V. V. Pogodinu): „Šêvernij Archiv", IX (1824) 131—141, 191—199.
Autorius pats (p. 199) pažymi, kad be Stryjkowskio, neturėjęs progos susipažinti su kitais rašytojais.
(Bl 4950).

742. Gukovskij M., Koldovstvo na Litve: „Pamiatnaja knižka Kovenskoj gubernij na 1900, 146—156 p.
(Bl 5063).

743. Janulaitis A., Litovskija sueverija i primety, sobrannyja v Šavel'skom uezde (liet. ir rus.): „Živaja Starina, XV, vyp. 3, 148—164 p.; vyp. 4, 189—201 p.
Bl 8433.

744. Jucewicz Lud. Ad., Prevraščenije litovskoj mifologii: „Syn Otečestva", CLXXVII (1836) 90—95, „Literat. gaz", n. 65 (1840). Lenkiškai: Przeobrażenia mythologii litewskiej (Kamienie litewsk. bogów): „Tygodnik Petersburski", (1836) nr. 28 29.
Žiūr. nr. 663—665.
Fk 12487, Bl 4967.

745. Jucevič A. L., Nekotoryje podrobnosti litovskoj mifologii: „Moskovitianin", n. 11—12 (1846) 247—253.
Turinys 1) Lauma, 2) Laima, 3) Karoliunė, 4) Kauke, 5) Medžioima i 6) Aist.
Bl 5051.

746. Juškevič A., Litovskij slovar:
Žiūr. 64.

747. Kirkor A. N., Iitovskij jazyk i litovskaja mifologija. Živopisnaja Rossija. Pod obščej redakcijej P. P. Semenova. Tom 3. Čast' pervaja. Litovskoe Poles'je. Izdanije M. O. Vol'fa. St. Peterburg — Moskva 1882, 27—42.
Br 2310 (petitu įdėtas viso tomo turinys).

748. Kirkor A. N., Izobraženije litovskoj bogini Mil'dy s risunkom. Ottisk iz „Izvest. Imp. Arch. Obšč.", I (1859) 9—11.
Bl 4970, Fk 12496.

749. Kirkor A. N., Perkunas (Drevnosti): „Trudy Moskovskago Archeologičeskago Obščestva", I (1867), vyp. 2; materijaly dlia archeologičeskago slovaria, 21, 47—49 p.
Senovės liet. mitol. su Perkūno paveikslu.
(Bl 4971).

750. Kirkor A. N., Litovskija drevnosti.

Žiūr. n. 183.

Mitologičeskija poniatija. Perkūnas. Dubovoj les. Jaszyčeskij chram v Vilne. Kovas, bog vojny.

751. Koe-čto iz litovskoi mitologii: „Pamiatnaja knižka Suvalskoj gubern", otd. III (1878), 3—11.

LUB D 14415. (Fk 12500, Bl 4974).

752. Kraučunas P., Mitologič. fragmenty: „Živaja Starina", VII 254—256.

Ugnies ir vandens kulto liekanos. Vėlės. Lietuviškai su rusišku vertimu ir pastabomis.

753. Krečinskij N. L., Litovskija jazyčeskija božestva (Stat'ja N. L. Krečinskago dostavlennaja početnym členom V. A. Lialikym): „Vestnik archeologij i istori, izdavaemyj archeologičeskim institutom", Vypusk III, (1885). 69—80.

(Bl 4977).

I. Laumes, Lazdona, Krumynė, Laima. Psl. 70—74. II. Žaltys, Givaitos (!), Raupežė (t. y. rūpūžė). Psl. 74—76. III. Gardeol'dius, Pergrubias, Kurcho, Perdoite, Perdoitys, Judime, Ežerinis, psl. 76—80.

754. Kukolnik P., Predanija Litovsk. naroda.

Žiūr. nr. 191.

Predanija mitologičeskija Lauma, Laima, Karaliunė, Dievitis, Čeltiči(?), Kaukai, Vandenės, Medžiojma, Išmintas ir t.t.

755. Kulikovskij S., Očerki jazyčeskoj Litvy: „Podsnežnik", 1860, 9—11 (1860) 21—38, 54—67.

Senovės lietuvių tikyba, papročiai, etc.

756. Kuznecov G., O litovskoj mitologij Narbuta: „Izvestija Imp. Russk. Geogr. Obšč.", IX (1873), 146—154.

Bl 4979.

(757. M., O proischoždenij litovcev. „Kovenskija gubern. vedomosti", nr. 40 [1854], nr. 1 [1855]).

Žinios apie tikybą ir mitologiją.

758. Mangart Dr., Programma dlia sobiranija svedenij po časti mifologiji i obyčaev žmudian i litovcev: „Izvestija Imp. Russk. Geogr. Obšč.", (1870. VI. 31.).

Bl 4991.

* 759. Meržinskij A. F., Jan Lasickij i ego sočinenije „De diis Samagitarum": „Trudy III Archeologičeskago sjezda", III (1878) 173 (apie pagonių lietuvių dievus). Plg. n. 66, 691.

* * 760. Meržinskij A., Romove. Archeol. izled.

Žiūr. 61, 82, *383, 688.*

* * 761. Meržinskij A. F., O nadravskom Krive.

Žiūr. 382.

* 762. Meržinskij A., Pruskij žrec Sicco.

Žiūr. 385, 386, 686.

763. Mikuckij S. P., Žnič, Vaidelet (Litovskaja koliadka): „Izvestija Imp. Russk. Geogr. Obščestva", (1867) 167—169.

Br 1589. (Liet. tekstas rusų raidėmis).

764. Miller V., Očerki arijskoj mifol.
(Bl 5008).
Žiūr. 131.

765. Narodnyj sud litvinov nad koldunami (čarodejami) 1615 goda, Vitebsk 1896, 16.
(Bl 5081).

(766. Nazvanije litovskago naroda: „Kovenskija Gubernskija Vedomosti", n. 3 [1849]).
Kalbama ir apie senovės lietuvių mitologiją.

767. Očerk religijoznoj istorij jazyčeskoj Litvy: „Kovenskija Gubern. Vedomosti", n. 26—27 (1847). — „Žurnal Minist. vnutr. del", XVII (1847), 5—52.
(Fk 12491. Bl 5020).

768. Originalnoje sujeverije ženščin Ošmianskago uezda o cholere: „Grodnenskija Gubernskija Vedomosti", n. 70 (1893) (iz russkoj žizni).
Bl 5082.

769. O sujeverii litovcev krestjan: „Kovenskija Gubernskija Vedomosti", n. 78 (1892).

769. Pervyj den' vesny u novago goda (sutinkai) u Litovcev: „Kovenskija Gubernsk. Vedomosti", n. 20 (1845). „Prazdnik", n. 24 (1847).
Bl 5022, Fk 12492.

(770. Petkevičaitė) G., Materijaly po narodnoj medicine litovcev: „Živaja Starina", [1911, God XX, 167—218 [Žolių galia, burtai etc.]).

(771. Potulov Iv. Iv., Zametka o drevnich litovcach i ich mogilnikach v Vilenskoj guberniji: „Pamiatnaja knižka Vilensk. gubern. na 1901 g.).

772. Prazdink (velikij) u litovcev jazyč. (Iz „Encikloped. slovaria"): „Kovenskija Gub. Vedomosti", n. 24 (1847).
Bl 5028. „Žemininko", kurį autorius vadina „Zemennik", dievo garbei šventė, baigus visus laukų darbus.

773. P. S., O nekotorych predrazsudkach i pover'jach Žmudinov: „Vilenskij Vestnik", n. 36 (1869).
(Bl 5075).

774. Rothkirch D. v., Litovsko - jazyčeskie očerki, Vilna 1890, 201.
Žiūr. nr. 781—783.

(775. Slonimskis S., Materijaly po istoriji mediciny v Litve: TiŽ, V (1928) 510—561. I. Obzor narodnoj litovskoj literature, 511—523 psl.
LUB D 21894.

776. Sprogis J., Po povodu.
Žiūr. n. 217.

(777. [Stasevič P.], Žmudskije narodnyje prazdniki: „Vilenskij Vestnik", n. 87 [1868]).
Bl. 5669, Br. 1672 (paimta iš Jucevičiaus, su dainų pavyzdž. rusų raidėmis).

(778. Stasevič P., Čerty iz žmudskoj narodnosti: „Vilenskij Vestnik", n. 42—44 ir 107 [1868]. „Vestnik Zapadnoj Rossij", IV [1867] n. 12 (1868) 338—346).
Bl 5670.

779. Stasevič P., Doistoričeskija predanija litovcev: „Vilenskij Vestnik", n. 111 (1868).

Bl 5265.

780. Straničk a iz litovskoj mitologiji: „Varšavskija Guberskija Vedomosti", n. 6 (1878).

Bl 5040, Fk 12500.

781. Teobald (= von Rotkirch), Litovsko - jazyčeskije očerki (Istoričeskija izsledovanija), Vilna 1890, 201.

LUB D 418. *Bl 5044.* Rec. *J. Jabl.:* „Varpas", n. 10.

782. Teobald (Rotkirch), Drevnija litovskija poverija (Iz III toma „Litovskoj mifologij"): „Vilenskij Vestnik", n. 202, 208, 211, 217, (1888).

(Bl 5083).

783. Teobald, Žnič. Mnimyj sviaščennyj ogon' jazičesko — litovskij: „Vilenskij Vestnik", n. 93 (1890).

(Bl 5043).

784. Velikij prazdnik u litovcev.

Žiūr. n. 772.

785. Verchovnyj žrec Lizdejko na razvalinach chrama Perkuna: „Zvezda", n. 36 (1890) 780.

Bl 4959.

**786. Volter Ed., Litovskij katechizis N. Daukši.

Žiūr. n. 36, *40,* 47, 60, 69, 72.

787. Volter Ed., O kaukach: „Litovskij katechizis". Psl. 84 (žodynas) 167—172.

Žiūr. n. *40.*

Su Kauko charakteristika yra susiję vienas padavimas. (166—172 p.).

*788. Volter Ed., Zapadno — russkoje svidetel'stvo o litovskich bogach: „Litovskij katichizis", 173—179 p.

Žiūr. nr. 40.

789. Volter Ed., Ob izučenij semeinago byta Litovsko — Žemaitskago naroda: „Pamiatnaja knižka Kovenskoj Gubernji na 1909 god", 282—308.

Programa bei klausimai: 308 p. klausimai nr. 133—146 yra iš mitologijos srities.

790. Volter Ed. A., Ob izučeniji litovskoj mifologij: „Pamiatnaja knižka Kovenskoj gubernji na 1887 g.", 309—318. — (tas pats) „Priloženije k XXIV-mu tomu Izvestij Imperatorskago Russkago Geografičeskago Obščestva", St. Petersbg. 1888, 1—9 p. (vyp. III), 403 p. (vyp.IV).

(Br 2830, Bl 4939, Fk 12503).

(791. Volter E., O rezultatach etnografičeskoj pojezdki k prusskim litovcam [letom 1883]).

Br. 2552.

792. Volter E., Ob etnografičeskoj pojezdke po Litve i Žmudi letom 1887 goda, St. Petersbg. 1887).

Br. 2735, Bl 508.

793. Volter E., Obzor trudov po Litevskoj etnografiji 1879—1890.

LUB D 27553 (mitologinių veikalų apžvalga p. 182—183).

794. Volter E., Straipsniai bei straipsneliai: „Enciklopedičeskij slovar" Brokgauza i Efrona":

a) Devas, XX (1893) sk. 238.
b) Devaitis X (1893) sk. 238.
c) Dejvė, X (1893) sk. 294.
d) Dejvutis, X (1893) sk. 294.
e) Dekla, X (1893) sk. 311.
f) Dziasma, X (1893) sk. 566.
g) Diveriks, X (1893) sk. 571.
h) Dirvolite, X (1893)sk. 654.
i) Zaltis, XII (1894) sk. 193.
j) Zemes - mate, XII (1894) sk. 396.
k) Latyšskaja mifologija, XVI (1895) sk. 391—392.
l) Lajma, XVII (1896) sk. 256—257.
m) Laume, XVII (1896) sk. 395.
*n) Litovskaja mifologija, XVII (1896) sk. 812—813.

795. Volter E., Straipsniai bei straipsneliai: „Novyj enciklopedičeskij slovar' Brokgauza i Efrona".

a) Devas, Devaitis (be parašo), XV (1913) sk. 724.
b) Dejvė (be parašo), XV (1913) sk. 763.
c) Dejvutis (be parašo), XV (1913) sk. 763.
(d) Latyšskaja mifologija, XXIV [1915] sk. 134—135.).
*e) Litovskaja mifologija, XXIV (1915) sk. 134—135.

796. Vuševičič, Opyt istorij jazyčeskoj Litvy: „Vestn. Zapadn. Rossiji", IV (1870) 1—22 (Mifologija, vooruženije etc.).

Bl 5541.

797. Vzgliad na dochristijanskuju Litvu (Obzor mifologij.): Kovenskija Gubernskija Vedomosti", n. 9 (1851).

Fk 12491. Bl 4934). Žinios iš tikybos, mitol. ir k. sričių.

798. Zdanije, nazyvajemoje chramom Perkuna v Kovnie: „Niva", n. 15, 27 (1874) 235—238. — (Tas pats) „Gazeta A. Gatenka", n. 19 (1876) 317.

c) Vokiečių kalba.

799. Alter litauischer Aberglaube. (Iš Jacob Grimm). „Kownoer Zeitung", Nr. 246, 1918.IX.6.

800. Bartsch, Christian, Totenklagen in der litauischen Volksdichtung. Zeitschr. f. vergleichende Literaturgeschichte und Renaissanceliteratur. Berlin 1889.

Br. 2841.

801. Bassanávitius J., Fragmenta mythologiae, MLLG, Bd. II, Heft VIII (1884), psl. 57—70. Apie Laumes; Apie deives; apė vėją; apė ugnį; Joniniu naktijs. Surinkta Oškabalûs 1872—1877 m. Heft X (1885),

p. 7-19 (187—199). Perkúnas, Vélnias. Vokiškas fragmentų vertimas įdėtas Aleksandro Kuršaičio: MLLG, Heft XI (1886): Übersetzung der „Fragmenta mythologiae". Perkunas und Teufel. A. Kurschat, psl. 340—351.

Bl 4914. Fk 12485. Br 2488.

Basanavičius J.: (Atsiliepimas dėl Kuršaičio vertimo „Fragmenta mythologiae"). Garsas, 1887 m. Nr. 5.

802. Bassanovicius J., Ueber die Bestimmung der Schaafscheere in litauischen Gräbern. Correspondenz — Blatt.

803. Becker, etc. Litauische und Preussische Vokssagen.

Žr. nr. 243. Br 836.

804. (Belau, Franz, Der Aberglauben bei der Landbevölkerung Litauens. 1—2. Königsbg. Hartungsche Zeitung, 1901, Nr. 325, Nr. 337).

**805. Bender, Zur altpr. Mythologie.

Žiūr. nr. 37—38, 66, 93, 258.

(Fk 12491. Bl 4934). Žinios iš tikybos, mitol. ir k. sričių.

**806. Bertuleit, Nans, Das Religionswesen.

Žiūr. nr. 260.

807. Bertuleit, N., Die Reformation.

Žiūr. nr. 34, 46, 72, 158, 262.

808. Bezzenberger, Adalbert, Das Johannisfest der Litauer. AM XII (1875) psl. 70—75.

809. Bezzenberger, A., Mythologisches in altlitauischen Texten. Beiträge zur Kunde der Indogermanischen Sprache. I. 1877, p. 41—47 (Göttingen).

LUB Dž 1. Bl 4922. Fk 12483.

* 810. Bezzenberger, A., Litauische Forschungen. Beiträge zur Kenntnis der Sprache und des Volkstumes der Litauer. Göttingen 1882 (XIII 266 7 p. gaidos).

LUB D 10514. Bl 5295, Br 2295.

LUB D 10514. Bl 5295, Br 2295.

Psl. 61—94: Abergläubische und andere volkstümliche Vorstellungen und Gebräuche (įvairios mitologinės reminiscencijos, medžių kultas etc. Rec. *A. Brückner:* AfslPh VI 601—612.

811. Bezzenberger, A., Ueber den Aberglauben der Litauer. (Referat über einen Vortrag). MLLG I (1883) p. 396—398.

812. (Bezzenberger, A.), Abergläubische Vorstellungen bei den Litauern. Die Raganas. Der Werwolf. Irrlichter. Nach A. Bezzenberger v. Scholtz. Armeezeitung „Zeitung de 10. Armee" Wilna, 1917.X.19, p. 392.

Tas pats perspausdinta: Volks-= und Aberglaube bei den Litauern. (Allgemeines. Von den Raganas, dem Werwolf und den Irrlichtern. Totenbräuche). Das Litauen — Buch. Eine Auslese aus der Zeitung der 10. Armee, 1918, psl. 58—60.

(B. d.).

Redaktorius e o. prof. Dr. P. Malakauskis

Redakcijai atsiųstos knygos

V. Padolskis, L'idée du sacrifice de la croix dans l'Epitre aux Hébreux, Vilkaviškis 1935, 218 in 8°.

Tai doktorato disertacija. Turinys: I. Le sacrifice dans l'Ancien Testament: 1. Le sacrifice premosaique, 2. Le sacrifice lévitique, l'holocauste, le sacrifice pacifique, le sacrifice expiatoire, 3. La fête de l'Expiation, 4. L'éfficacité du sacrifice expiatoire; II. L'oevre rédemptrice du Christi: 1. La mission du Christi: 1) l'idée du Messie dans l'Ancien Testament, 2) messiannisme juif, 3) messianisme évangélique, 2. Le problème du salut dans l'Epitre aux Hébreux, 3. Sacerdoce du Christi, 4. Le sacrifice rédempteur de Jésus Christ: 1) Vue générale, 2) le sacrifice de Jèsus, 5. L'efficacité du sacrifice de la Croix: 1) l'oblation obéissante, 2) le caractère expiatoire de la mort de Jésus, 6. La participation au sacrifice du Christi: 1) Ces effets du sacrifice, 2) Application individuelle des fruits du sacrifice rédempteur, 3) le sacrifice eucharistique dans l'Epitre aux Hébreux.

Literatūros sąraše pažymėta daug veikalų lotynų, prancūzų, vokiečių ir anglų kalbomis — apie 135 autoriai.

Veikalas parašytas plačiai, nuodugniai ir moksliškai.

Rašinys kiekvienam vertas perskaityti. Vertėtų lietuviškai išversti.

L. Kösters, Die Kirche unseres Glaubens (Eine theologische Grundlegung katholischer Weltanschauung), Freiburg im Br. 1935, I-X +262 in 8°, 6 Mark.

Turinys: Zur Einführung. — Der Glaube an die Kirche. — Die Gewissheit des Glaubens. — I. Analytische Glaubensanschau: 1. Das Heilandsbild der Kirche, 2. Gottes Siegel auf der Kirche; II. Systematischer Glaubensaufbau: 1. Grundlegung, 2. Die Predigt Jesu vom Reiche Gottes, 3. Die Kirche der Evangeliums, 4. Die Apostelkirche, 5. Die Urkirche, 6. Unsere Kirche, 7. Die Autoritätskirche; III. Dogmatische Wesensschau der Kirche: 1. Im Spiegel des Wortes, 2. Der Gestaltenwandel, 3. Der Quellgrund, 4. Rechts — und Liebenskirche, 5. Der mystische Leib Christi, 6. Die Glieder des Leibes, 7. Die Lebensaufgabe der Kirche, 8. Unsere Stellung zur Kirche ir t. t. — Bibliographie der Kirche. — Belege und Ergänzungen. — Register. — Zeittafel zur Väterzeit. — Zeittafel Zum Neuen Testament.

Knyga tinka ir akademinėms ir privatinėms studijoms. Tinka net pasaulininkams. Savotiška yra tai, kad labai platus yra literatūros sąrašas ir dar platesnis „Belege und Ergänzungen" 168—240 psl. Taip pat savotiški yra šv. Rašto ir Bažnyčios Tėvų „Zeittafel."

„Katoličeskij Viestnik", 1-4 (1936) 1-98, metinė kaina — 1 am. dol.

Tai mėnesinis Bizantinių - Slavinių Apeigų katalikiškas teologijos laikraštis, leidžiamas Mandžūrijoje, Charbine. Jame daug rašoma apie Rytų Apeigų Bažnyčios reikalus ir Bažnyčios vienybę.